

Міністерство освіти і науки України
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра розвитку дитини раннього і дошкільного віку

Павлова Марина Володимирівна

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта»

Особистий підпис –  М.В. Павлова

Науковий керівник –  кандидат педагогічних наук кафедри,
Л.О. Варяниця

Завідувач кафедри –  доктор педагогічних наук,
професор С.О. Бадер

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ.....	6
1.1. Поняття та сутність творчих здібностей у психолого-педагогічній літературі	6
1.2. Особливості розвитку старших дошкільників	13
1.3. Аплікація як засіб розвитку творчих здібностей у дошкільному віці	20
1.4. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов творчого розвитку старших дошкільників засобами аплікації	37
Висновки до 1 розділу	45
РОЗДІЛ ІІ. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ	46
2.1. Сучасний стан розвитку творчих здібностей старших дошкільників (за результатами констатувального етапу експерименту)	46
2.2. Упровадження педагогічних умов розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами аплікаційних робіт (на прикладі творчих проєктів)	65
2.3. Аналіз дослідно-експериментальної діяльності.	72
Висновки до 2 розділу	79
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ.	87

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному педагогічному процесі велика увага приділяється розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку, адже саме в цьому віці закладаються основи творчого мислення, фантазії та ініціативності. Старші дошкільники знаходяться на тому етапі розвитку, коли через ігрову діяльність та творчі завдання можна ефективно впливати на формування їхніх творчих здібностей. Аплікація як один із видів художньо-творчої діяльності відіграє важливу роль у цьому процесі, сприяючи розвитку дрібної моторики, естетичного сприйняття, образного мислення, а також навичок колективної роботи. Враховуючи це, актуальність теми дослідження полягає в необхідності визначення ефективних педагогічних умов, які сприятимуть розвитку творчих здібностей старших дошкільників через засоби аплікації.

Сучасний зміст дошкільної освіти передбачає гармонійний та всебічний розвиток дитини. Зокрема, новий Закон про освіту та чинні програми дошкільної освіти орієнтують педагогів на впровадження у практику цілісного підходу до розвитку, виховання, навчання дитини, який передбачає формування життєздатної, свідомої всебічно розвиненої, творчої особистості. З огляду на це, особливе значення набуває питання розвитку у дітей дошкільного віку креативних здібностей та формування творчого ставлення до життя.

Зміст Базового компоненту дошкільної освіти спрямовує освітній процес закладу дошкільної освіти на цілісний і загальний розвиток дитини, акцентуючи увагу на важливій ролі розвитку індивідуальності дитини, її творчих здібностей у віковій періодизації, тим самим підкреслюючи значимість різних форм і видів художньо-продуктивної діяльності

Кожен вид образотворчої діяльності, крім загального естетичного впливу, має свій специфічний вплив на дитину. Всі види образотворчої діяльності дітей, спрямовані на формування у дітей певних знань, розвиток умінь, відпрацювання навичок і виховання особистості.

Аплікація – найбільш простий і доступний засіб створення художніх робіт, при якому зберігається реалістична основа самого зображення.

Аналізу проблеми творчого розвитку особистості присвячені дослідження Дж. Гілфорда (концепція креативності, як універсальної творчої здібності), Е. Торенса (обдарованості й інтелекту), І. Беха, О. Демченко, Н. Мозгальнової, В. Моляко (дослідження потенціалу особистості, її творчої активності та здібностей), А. Маслоу, К. Роджерса (гуманістична теорія творчості) та ін.

Українські дослідники І. Біла, А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Поніманська, Л. Савченко вивчали проблему організації творчої діяльності дитини в закладі дошкільної освіти.

Актуальність дослідження її недостатня розробленість як в теорії так і в практиці дошкільної освіти, її соціальна значимість зумовили вибір нами теми: **«Педагогічні умови розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами аплікації».**

Мета роботи полягає у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов, які сприяють розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами аплікації.

Завдання роботи:

- Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми розвитку творчих здібностей у дошкільників.
- Визначити особливості та потреби старших дошкільників у контексті розвитку творчих здібностей.
- Розробити та експериментально перевірити комплекс педагогічних умов, спрямованих на розвиток творчих здібностей старших дошкільників через аплікацію.
- Оцінити ефективність запропонованих педагогічних умов.

Об'єкт дослідження - процес розвитку творчих здібностей старших дошкільників.

Предмет дослідження - педагогічні умови використання аплікації для розвитку творчих здібностей старших дошкільників.

Методи дослідження:

- теоретичні методи: аналіз; синтез; узагальнення; порівняння та класифікація літературних джерел;
- емпіричні: методика «Матриці Равена», методика WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) «Лабіринти» Д. Векслер, методика «Завершення фігури», тест «Кола».
- методи математичної статистики – статистичну обробку даних та графічну презентацію результатів здійснено за допомогою комп'ютерної програми «Microsoft Office Excel». Аналіз результатів представлений в діаграмах.

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані в дошкільних навчальних закладах для оптимізації процесу розвитку творчих здібностей дітей за допомогою аплікації.

Крім того, результати дослідження можуть бути використані при підготовці курсів підвищення кваліфікації для педагогів дошкільних навчальних закладів, а також у наукових дослідженнях, спрямованих на вивчення творчого розвитку дітей дошкільного віку.

Експериментальна база дослідження. Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №7 «Бджілка» Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області.

Апробація результатів експериментального дослідження відбулась на засіданні педагогічної ради ЗДО №7 «Бджілка» м.Ірпінь та отримано схвальні відгуки.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел - 60 найменувань, 6 додатків, 16 діаграм. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 127 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ

1.1. Поняття та сутність творчих здібностей у психолого-педагогічній літературі

Аналіз проблеми розвитку творчих здібностей багато в чому буде визначатися тим змістом, який ми вклаватимемо в це поняття. Дуже часто в повсякденній свідомості творчі здібності ототожнюються із здібностями до різних видів художньої діяльності, з умінням красиво малювати, складати вірші, писати музику і т.п.

Поняття творчі здібності тісно пов'язане з поняттям «творчість», «творча діяльність». Під творчою діяльністю слід розуміти таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове - будь це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або почуття, що відбиває нове ставлення до дійсності.

Підходи до вивчення творчих здібностей, розглядаються переважно як когнітивний феномен із застосуванням кількісних методів їх вимірювання (Дж.Гілфорд, Ф.Баррон, Д.Заррінгтон, М.Уаллах, Е.Торренс, М.Холодна та інші).

Творчі здібності - це здібність привносити щось нове у досвід, висувати оригінальні ідеї в умовах вирішення або окреслення нових проблем, усвідомлювати недоліки, суперечності, формувати гіпотези [17, с.73]. При цьому критеріями творчого мислення є швидкість, оригінальність, гнучкість, усвідомленість, фантастичність, прагнення до інтелектуальної новизни і т.д.

Водночас на основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних вчених (В.Дружинін, В.Моляко, Я.Пономарьов та інші) можна підкреслити, що прояв і становлення творчих здібностей є невіддільними від розвитку інших ознак особистості, серед яких дослідники виділяють: сміливість, незалежність суджень, схильність до заперечення звичного, оригінальність, розумову відкритість, чутливість до нового та незвичного, високу толерантність до невизначених ситуацій, ініціативність, інтенсивну пошукову мотивацію,

схильність до самоактуалізації. У цьому контексті творчі здібності розглядаються як постійна і впевнена готовність особистості до самостійної пошукової діяльності, до прийняття самостійних рішень у невизначених чи складних ситуаціях, позитивна пізнавальна активність.

Розвиток творчих здібностей сприяє розвитку особистості дитини в цілому. Як стверджують видатні психологи Л. С. Виготський, Л. А. Венгер, Б. М. Теплов, Д. Б. Ельконін та ін., основою художньо-творчих здібностей є загальні здібності. Якщо дитина вміє аналізувати, порівнювати, спостерігати, розмірковувати, узагальнювати, то у неї, як правило, виявляється високий рівень інтелекту. Така дитина може бути обдарованою і в інших сферах: художній, музичній, сфері соціальних відносин (лідерство), психомоторної (спорт), творчої, де її буде відрізняти висока здатність до створення нових ідей. Виходячи з аналізу робіт вітчизняних і зарубіжних психологів, які розкривають властивості і якості творчої особистості, були виділені загальні критерії творчих здібностей: готовність до імпровізації, виправдану експресивність, новизну, оригінальність, легкість асоціювання, незалежність думок і оцінок, особливу чутливість [10, с. 96].

Український психолог В. Моляко, розкриваючи сутність творчості з позицій психології, зазначає, що «під творчістю розуміють процес створення чогось нового для даного суб'єкта. Тому зрозуміло, що творчість у тій чи іншій формі не є талантом «вибраних», вона доступна кожному. І школяр, який засвоює нові знання, розв'язує нову, незнайому задачу, і робітник, який виконує нове технічне завдання, і комбайнер, якому потрібно в процесі збирання урожаю врахувати вологість колосся, напрямок вітру – всі вони займаються творчістю, розв'язують творчі задачі» [33, с. 6].

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л. Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині».

Творчі здібності - далеко не новий предмет дослідження. Проблема людських здібностей викликала величезний інтерес педагогів у всі часи. Проте в минулому у суспільства не виникало особливої потреби в оволодінні творчими здібностями людини [22, с. 12].

Здібності - це індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовами успішного здійснення даної діяльності і динаміки оволодіння знаннями, вміннями та навичками.

Творчі потенціали закладені і існують в кожній людині. При сприятливих умовах кожна дитина може проявити себе. Розвитку творчості дитини сприяє наявність генетичної основи і умов соціально-педагогічного характеру. Проаналізувавши різні точки зору з питання про складові творчих здібностей ми зробили висновок, що, незважаючи на відмінність підходів до їх визначення, дослідники одностайно виділяють творчу уяву і якість творчого мислення як обов'язкові компоненти творчих здібностей.

Виходячи з цього, можна визначити основні напрямки в розвитку творчих здібностей дітей:

1. Розвиток уяви.
2. Розвиток якостей мислення, які формують креативність.

Творчість починається з нової ідеї. Нові ідеї можуть з'являтися як на основі нової інформації, так і без неї. Щоб дитина могла створити щось нове вона повинна спиратися на вже відоме, мати матеріал, що зберігається в пам'яті. Щоб діти почали творчо застосовувати отримані ними раніше знання, необхідно, щоб вони відчували потребу в запропонованій ними діяльності. Повинна бути організована мотивація до дії. Творчі здібності не тільки виявляються в діяльності, а й формуються в ній.

Творчість визначається як діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, що володіють новизною і суспільною значущістю, тобто в результаті творчості створюється щось нове, до цього що ще не існуючого. Поняттю «творчість» також можна дати і ширше визначення. Філософи

визначають творчість, як необхідну умову розвитку матерії, утворення її нових форм, разом з виникненням яких змінюються і самі форми творчості.

Творчість - це процес створення суб'єктивно нового, заснованого на здатності породжувати оригінальні ідеї і використовувати нестандартні способи діяльності.

За словами Г.С. Батіщева, творчість - це «здатність створювати будь-яку принципово нову можливість» [9, с. 56].

Поняття природи творчості пов'язане з питанням про критерії творчої діяльності. Творчість можна розглядати в різних аспектах: продукт творчості - це створене; процес творчості - як створено; процес підготовки до творчості - як розвивати творчість.

Продукти творчості - це не лише матеріальні продукти - будівлі, машини і так далі, але і нові думки, ідеї, рішення, які можуть і не знайти відразу ж матеріального втілення. Іншими словами, творчість - це створення нового в різних планах і масштабах.

При характеристиці суті творчості важливо враховувати різноманітні чинники, ознаки, властиві процесу творення. З погляду психології і педагогіки особливо цінним є сам процес творчої роботи, вивчення процесу підготовки до творчості, виявлення форм, методів і засобів розвитку творчості. Творчість є цілеспрямованою, наполегливою, напруженою працею. Вона вимагає розумової активності, інтелектуальних здібностей, вольових, емоційних рис і високої працездатності.

Процес творчої діяльності можна розбити на етап знаходження принципу рішення і етап застосування рішення. Причому вважається, що найбільш вираженим предметом психологічного дослідження є події першого етапу. Детальніше можна виділити наступні етапи творчої діяльності:

1. Накопичення знань і навиків, необхідних для чіткого викладу і формування завдання, виникнення проблеми (постановка завдань).

2. Зосередження зусиль і пошуки додаткової інформації, підготовка до вирішення завдання.

3. Відхід від проблеми, переключення на інші заняття (період інкубації).

4. Осяяння або інсайт (геніальна ідея і проста здогадка скромних масштабів - тобто логічний прорив, стрибок у мисленні).

5. Перевірка і доопрацювання задуму, його втілення.

Творчість - не суцільний і безперервний рух. У ній чергуються підйоми, застої, спади. Вищою точкою творчості, його кульмінацією є натхнення, для якого характерний особливий емоційний підйом, ясність і виразність думки, відсутність суб'єктивного переживання, напруга. Виготський Л.С. писав про свій творчий стан: «... іншого разу є абсолютно нова самостійна музична думка. Звідки вона - непроникна таємниця. Сьогодні, наприклад, з ранку я був охоплений тим незрозумілим вогнем натхнення, завдяки якому я знаю заздалегідь, що все написане мною сьогодні матиме властивість западати в серце і залишати у ньому враження, що невідомо звідки береться» [7, с. 18].

У різних людей стан натхнення має різну тривалість, частоту настання. З'ясовано, що продуктивність творчої уяви залежить головним чином від вольових зусиль і є результатом постійної напруженої роботи. Зі слів Роменець В.А. - «Натхнення - це нагорода за каторжну працю» [46, с. 65].

Очевидно, що поняття, яке ми розглядаємо, тісним чином пов'язане з «творчою діяльністю». Під творчою діяльністю ми розуміємо таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або відчуття, що відображає нове відношення до дійсності.

Багато психологів зв'язують здатність до творчої діяльності, перш за все з особливостями мислення. Зокрема, відомий американський психолог Гілфорд, що займався проблемами людського інтелекту встановив, що творчим особам властиве так зване дивергентне мислення [47, с. 120]. Люди, що володіють таким типом мислення, при вирішенні якої-небудь проблеми не концентрують всі свої зусилля на знаходження єдино правильного рішення, а починають шукати рішення по всіх можливих напрямках з тим, щоб розгледіти якомога більше варіантів. Такі люди схильні утворювати нові комбінації з елементів, які

більшість людей знають і використовують тільки певним чином, або формувати зв'язки між двома елементами, що не мають на перший погляд нічого спільного. Дивергентний спосіб мислення лежить в основі творчого мислення, яке характеризується наступними основними особливостями:

1. Швидкість - здатність висловлювати максимальну кількість ідей (в даному випадку важлива не їх якість, а їх кількість).
2. Гнучкість - здатність висловлювати широке різноманіття ідей.
3. Оригінальність - здатність породжувати нові нестандартні ідеї (це може виявлятися у відповідях, рішеннях, не співпадаючих із загальноприйнятими).
4. Закінченість - здатність удосконалювати свій «продукт» або надавати йому закінченого вигляду.

Відома дослідниця проблеми творчості Сисоєва С.О., спираючись на біографії видатних учених, винахідників, художників і музикантів виділяє наступні творчі здібності :

1. Здатність бачити проблему там, де її не бачать інші.
2. Здатність згортати розумові операції, замінюючи декілька понять одним.
3. Здатність застосувати навички, придбані при вирішенні однієї задачі до вирішення інших.
4. Здатність сприймати дійсність цілком, не дроблячи її на частини.
5. Здатність легко асоціювати віддалені поняття.
6. Здатність пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину.
7. Гнучкість мислення.
8. Здатність вибрати одну з альтернатив вирішення проблеми до її перевірки.
9. Здатність включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань.
10. Здатність бачити речі такими, якими вони є.
11. Легкість генерування ідей.
12. Творча уява.

13. Здатність доопрацювання деталей, до вдосконалення первинного задуму [50, с. 67].

Психологи Костюк Г.С. і Моляко В.О., ґрунтуючись на широкому історико-культурному матеріалі (історія філософії, соціальних наук, мистецтва, окремих сфер практики) виділили наступні універсальні креативні здібності, що склалися у процесі людської історії :

1. Реалізм уяви - образне схоплювання деякої істотної, спільної тенденції або закономірності розвитку цілісного об'єкту, до того, як людина має про неї чітке поняття і може вписати її в систему суворих логічних категорій.

2. Уміння бачити ціле раніше часток.

3. Надситуативно - здатність при вирішенні проблеми не просто вибирати з нав'язаних альтернатив, а самостійно створювати альтернативу.

4. Експериментування - здатність свідомо і цілеспрямовано створювати умови, в яких предмети найбільше виявляють свою приховану в звичайних ситуаціях суть, а також здатність прослідити і проаналізувати особливості «поведінки» предметів в цих умовах [24, с. 62].

Отже, в найзагальнішому вигляді визначення творчих здібностей виглядає таким чином. Творчі здібності - це індивідуальні особливості людини, які визначають успішність виконання ним творчої діяльності різного роду.

1.2 Особливості розвитку старших дошкільників

Психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку проявляються у різних ситуаціях. Вік 5-6 років - це старший дошкільний вік. Він є дуже важливим віком у розвитку пізнавальної сфери дитини, інтелектуальної та особистісної. Його можна назвати базовим віком, коли в дитині закладаються багато особистісних аспектів, опрацьовуються всі моменти становлення «Я»-позиції. Саме 90% усіх рис особистості дитини закладається у віці 5-6 років. Це - дуже важливий вік, коли ми можемо зрозуміти, якою буде людина в майбутньому.

Протягом старшого дошкільного віку істотно розширюється коло людей, з якими спілкується дитина. Предметом її уваги все більше стає світ соціальних відносин дорослих людей, в який дитина намагається увійти. Центром для неї та її щоденного буття є дорослий як носій суспільних функцій та вимог. Основна потреба - прагнення жити з людьми, що її оточують, спільним життям, входити з ними у безпосередній контакт, постійно перетинатися з проблемами дорослого світу. Проте життя дитини проходить в умовах опосередкованого, а не прямого зв'язку зі світом дорослих. Розрив між ідеальними прагненнями та реальними можливостями дошкільника усувається шляхом моделювання дитиною бажаних відносин у сюжетно-рольовій грі [41, с.36].

Порівняно з попереднім життєвим періодом істотно змінюється місце дошкільника серед дорослих: у нього з'являється коло елементарних обов'язків; спільна з дорослим діяльність змінюється самотійним виконанням вимог, вказівок, доручень, прохань дорослого; впроваджуються елементи систематичного навчання як певним чином організованої та унормованої діяльності.

Важлива характеристика соціальної ситуації розвитку дитини - стабілізація взаємин з однолітками, утворення "дитячого суспільства", оформлення дитячої субкультури з притаманною їй територією, правилами співжиття, інтересами, ролями, перевагами, пріоритетними цінностями, соціальним статусом кожного її члена.

У 5-6 років дитина, як губка, вбирає всю пізнавальну інформацію. Науково доведено, що дитина в цьому віці запам'ятовує стільки матеріалу, скільки не запам'ятає потім ніколи в житті. У цьому віці дитині цікаво все, що пов'язане з навколишнім світом, розширенням її кругозору. Найкращим способом отримання саме наукової інформації є читання дитячої енциклопедії, в якій чітко, науково, доступною мовою, дитині описується будь-яка інформація про навколишній світ. Дитина отримає знання про космос, стародавній світ, людське тіло, тварин та рослин, країни, винаходи і про багато іншого.

Цей період називають сензитивним для розвитку всіх пізнавальних процесів: уваги, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви. Для розвитку всіх цих аспектів ускладнюється ігровий матеріал, він стає логічним, інтелектуальним, коли дитині доводиться думати й міркувати [44, с.35].

Протягом цього вікового періоду ускладнюється провідна діяльність дитини сюжетно-рольова гра. Якщо у попередні вікові періоди дитина в ході елементарної рольової гри «оволодівала» дорослим як знаряддям (намагалася практично діяти з ним, використовувати для задоволення своїх потреб), то тепер вона усвідомлює: доросла людина не залишається байдужою до її впливів, відповідає на них певним чином. У сюжетно-рольовій грі старший дошкільник програє різноманітні ситуації, пов'язані з людськими відносинами, систему своїх дій у цих ситуаціях та систему наслідків цих дій для себе та оточення. У сюжетно-рольовій грі дитина спочатку дієво, емоційно, а потім й інтелектуально освоює систему людських відносин.

Істотних змін зазнає змістовий компонент ігрової діяльності - ускладнюється та урізноманітнюється сюжет гри як її основний стрижень, дедалі більше наближаючись до реального життєвого контексту. Структура сюжету вдосконалюється за рахунок різних способів творчої побудови. За допомогою дорослого формуються цікаві, логічно виправдані, наближені до сучасного життя ігрові задуми, вдосконалюється вміння дитини зображувати і передавати сенс життєвих вражень, а не лише їх зовнішню сторону. Розширюється діапазон ігрових ролей, розвивається здатність типізувати та індивідуалізувати роль.

Дошкільник все частіше відтворює в сюжетах різнобічні рольові зв'язки, проявляє гнучкість, вміння змінювати рольові дії, добре орієнтується у своїх ігрових діях на відтворення статево-рольових поведінкових стандартів.

Удосконалюється процесуальний компонент сюжетно-рольової гри: зростає здатність до самоорганізації, планування ігрових дій, делегування повноважень організатора гри найбільш компетентному учасникові. Формується вміння дотримуватися встановлених ігрових правил, а також придумувати свої, попередньо їх формувати та дотримуватися в грі. Через сюжетно-рольову гру дитина усвідомлює, що будь-яка діяльність потребує від людини виконання певних обов'язків та дотримання певних правил [58, с.86].

У ході сюжетно-рольової гри у дитини виникає потреба в товаришах, співниках, без яких гра втрачає сенс. Спілкуючись з однолітками, дитина навчається співпрацювати, підпорядковуватися, керувати, розподіляти функції, вчиняти справедливо, відчувати себе членом групи, відстоювати власну гідність. У грі дитина виховується як суб'єкт комунікативної діяльності - розвиваються її соціальні почуття, формуються партнерські взаємини, збагачується досвід конструктивного міжособистісного спілкування. Розвиваються два види взаємин - ігрові та реальні (перші відображають відносини по сюжету й ролі, другі є взаєминами партнерів, товаришів). Гармонійне поєднання ігрових та реальних взаємин можливе за умови сформованості у дитини ініціативності, товариськості, совісті, елементарного образу "Я", децентрації (здатності поглянути на ситуацію очима іншої людини, вміння стати на її місце). У грі дитина опановує мову спілкування, взаєморозуміння, взаємодопомоги, узгодження своїх дій з діями партнерів, навчається домовлятися, обґрунтовувати свою думку, знаходити домірне місце в групі однолітків.

Істотно змінюється здатність дитини до контрольних-оцінних дій: більш адекватною, обґрунтованою та розгорнутою стає самооцінка; збагачується досвід нормативно-оцінних дій, виробляється звичка якісно характеризувати свої ігрові дії та поведінку; збагачується гама переживань з приводу ігрових досягнень та морально-естетичних проявів. Особливого значення набуває гра для розвитку в

старшому дошкільному віці рефлексії - здатності дитини аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви, думки, співвідносити з очікуваннями інших, авторитетних для дитини осіб, та моральними нормами.

Урізноманітнюються творчі дитячі ігри. Дитина виявляє інтерес не лише до сюжетно-рольових, а й до ігор - драматизацій, інсценівок, театралізацій, ігор з елементами праці та художньо-естетичної діяльності, конструктивних, спортивних, дидактичних, рухливих, інтелектуальних.

Гра як провідна діяльність відіграє визначальну роль у розвитку психіки та особистості дитини: в ній формуються довільні увага і пам'ять; розвивається розумова діяльність (предмет-замінник, що використовується в грі, стає опорою для розвитку мислення, дитина фантазує з ним, наділяє певними характеристиками); вдосконалюється уява (дитина замінює одні предмети іншими, бере на себе різні ролі, створює нові сюжети); відбувається подальший соціальний розвиток (дитина приглядається до поведінки та взаємин дорослих, однолітків, набуває навичок спілкування, навчається діяти за правилами); розвиваються почуття (вона тонше диференціює різні почуття, розпізнає та передає мімікою основні з них, адекватно реагує, робить припущення з приводу ймовірних причин); розвивається вольова регуляція поведінки (дошкільник навчається очікувати, утримуватися від чогось, доводити розпочате до кінця, долати труднощі, виявляти наполегливість тощо) [39, с.58].

Головні психологічні особливості дітей дошкільного віку - це їхній пізнавальний розвиток, розширення кругозору. І всі ігри, спрямовані на це, дадуть хороший результат. Не відповідайте коротко дитині - «так» чи «ні». Відповідайте дитині розгорнуто, запитуйте його думку, змушуйте думати й міркувати. А чому зараз зима? Доведи, А чому в лісі не можна розводити багаття? Обґрунтуйте. У дітей багато неусвідомленої інформації в голові, часом акумулювати її, розкласти по полицках вони не можуть. І завдання дорослих - їм у цьому допомогти.

Гра відіграє важливу роль у розвитку мовлення дитини: ігровий сюжет потребує мовленнєвого спілкування, вміння висловлюватися, обґрунтовувати

думки, звертатися з пропозиціями, проханнями, вибаченнями тощо, здатності інтонувати мову різних персонажів [19, с.74].

З'являються нові вікові новоутворення свідомості та особистості: перший схематичний обрис дитячого світогляду; внутрішні етичні інстанції (зачатки почуття совісті); супідрядність мотивів (продумані дії починають переважати над імпульсивними, мотив "хочу" поступається мотиву "треба", більшого значення набувають соціальна мотивація); довільна поведінка (здатність діяти цілеспрямовано, долати труднощі на шляху до мети, елементарно контролювати та регулювати свою діяльність); творча уява (прагнення відійти від шаблону та зразка, схильність до фантазування, вигадкування, творчої ініціативи); особиста свідомість (усвідомлення свого обмеженого місця в системі відносин з дорослими, орієнтація у власних чеснотах і вадах, виникнення більш-менш реалістичної самооцінки, самоповаги, прагнення бути визнаним іншими).

Важливим показником цього віку (5-6 років) є оцінне ставлення дитини до себе та інших. Діти можуть критично ставитися до деяких своїх недоліків, можуть давати особистісні характеристики своїм одноліткам, помічати відносини між дорослим і дорослим або дорослим і дитиною. Але батьки й надалі залишаються прикладом для дітей. Якщо батьки несуть позитивну інформацію, якщо у дитини на душі добре, немає страху, образи, тривоги, то будь-яку інформацію (особистісну та інтелектуальну) можна закласти у дитину.

Старший дошкільний вік сприятливий для розвитку здатності до творчості, оскільки саме в цей час закладається психологічна основа для творчої діяльності. Дитина цього віку здатна до створення нового малюнка, конструкції, образу, фантазії, які відрізняються оригінальністю, варіативністю, гнучкістю і рухливістю. Старшого дошкільника характеризує активна діяльнісна позиція, цікавість, постійні питання до дорослого, стійка мотивація, достатньо розвинена уява, наполегливість, ініціативність пов'язана з допитливістю, винахідливістю, здатністю до вольової регуляції поведінки, уміння долати труднощі [15, с.18].

Творча діяльність, є більш складною за своєю сутністю, доступна тільки людині. Є велика «формула», яка підіймає завісу над таємницею народження

творчого розуму: «Спочатку відкрити істину, відому багатьом, потім відкрити істини, відомі деяким, і нарешті відкрити істини, нікому ще невідомі». Мабуть, це і є шлях становлення творчої сторони інтелекту, шлях розвитку винахідницького таланту.

Особливе значення творча діяльність має для обдарованих і талановитих дітей. Обдарованість - це комплекс здібностей, що дозволяють мати особливі досягнення в конкретній галузі мистецтва, науки, професійної та соціальної діяльності. Не багато діти відрізняються яскраво вираженою талановитістю і обдарованістю. Для обдарованої дитини уява виступає основним характерним якістю. Їй необхідна постійна активність фантазії. Нетривіальні підходи до вирішення завдань, оригінальні асоціації, незвичайні ракурси розгляду проблеми - все це характерно для талановитої дитини і є результатом уяви.

Обдарованість і талант тісно пов'язані з випереджаючим розвитком. Такі діти відрізняються більш високими результатами в порівнянні зі своїми однолітками. І досягають цих результатів набагато легше. Вони відрізняються більшою чутливістю до навколишнього світу. До речі, особливо високою чутливістю окремих психічних функцій в конкретні періоди відрізняються всі діти. Такі періоди називаються "Сензитивні". У ці періоди конкретна функція (наприклад мова, наочно-діюче мислення або логічна пам'ять) найбільш сприйнятлива до подразників зовнішнього світу, легко піддається тренуванню та інтенсивно розвивається. Такі періоди виділені в психології для всіх функцій. У ці періоди всі діти виявляють особливі досягнення в результатах, що будуються на відповідних функціях.

Розвинена здатність уяви, типова для дітей молодшого шкільного віку, поступово втрачає свою активність у міру збільшення віку. Разом з тим втрачається жвавість і свіжість вражень, оригінальність асоціацій, дотепність порівнянь і багато іншого. Таким чином, очевидно, що уява тісно пов'язано з особистістю, її розвитком. Особистість дитини формується постійно під впливом всіх обставин життя. Однак є особлива сфера життя дитини, яка забезпечує

специфічні можливості для особистісного розвитку - це гра. Основний психічною функцією, що забезпечує гру, є саме уява, фантазія.

Уявляючи ігрові ситуації і реалізуючи їх, дитина формує у себе цілий ряд особистісних властивостей, такі, як справедливість, сміливість, чесність, почуття гумору. Через роботу уяви відбувається компенсація недостатніх поки що реальних можливостей дитини долати життєві труднощі, конфлікти, вирішувати проблеми соціальної взаємодії.

Займаючись творчістю (для чого також першочерговим є уява) дитина формує у себе таку якість, як одухотвореність. При натхненності уяву включено у всю пізнавальну діяльність, супроводжуючись особливо позитивними емоціями. Багата робота уяви часто пов'язана з розвитком такої важливої особистісної риси, як оптимізм. У зарубіжній психології творче мислення частіше пов'язують з терміном "креативність". Креативність - творчі можливості (здатності) людини, які можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість в цілому та / або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення [13, с.52]. Креативність розглядається як найважливіший і відносно незалежний фактор обдарованості, який рідко відображається у тестах інтелекту і академічних досягнень. Навпаки, креативність визначається не стільки критичним ставленням до нового з точки зору наявного досвіду, скільки сприйнятливістю до нових ідей.

1.3 Аплікація як засіб розвитку творчих здібностей у дошкільному віці

У дитячому саду образотворча діяльність включає такі види занять, як малювання, ліплення, аплікація конструювання. Кожен з цих видів має свої можливості у відображенні вражень дитини про навколишній світ.

У процесі занять аплікацією діти знайомляться з простими формами різних предметів, частини і силуети яких вони вирізають і наклеюють. Створення силуетних зображень вимагає великої роботи думки і уяви, тому що в силуеті відсутні деталі, які є часом основними ознаками предмета [14, с.15].

Заняття аплікацією сприяють розвитку математичних уявлень. Дошкільнята знайомляться з назвами та ознаками найпростіших геометричних форм, отримують уявлення про просторове положення предметів та їх частин (ліворуч, праворуч, у кутку, в центрі і т.д.) і величин (більше, менше). Ці складні поняття легко засвоюються дітьми в процесі створення декоративного візерунка або при зображенні предмета по частинах.

У процесі занять у дошкільників розвиваються почуття кольору, ритму, симетрії і на цій основі формується художній смак. Їм не треба самим складати кольору або зафарбовувати форми. Представляючи хлопцям папір різних кольорів, в них виховуються вміння підбирати красиві поєднання [8, с.16].

З поняттями ритму і симетрії діти знайомляться вже в молодшому віці при розподілі елементів декоративного візерунка.

Заняття аплікацією привчають малюків до планової організації роботи, яка тут особливо важлива, тому що в цьому виді мистецтва велике значення для створення композиції має послідовність прикріплення частин (спочатку наклеюються великі Форми, потім деталі; в сюжетних роботах спочатку фон, потім предмети другого плану, затуляти інші, і в останню чергу предмети першого плану).

Виконання аплікативного зображень сприяють розвитку мускулатури руки, координації рухів. Дитина вчиться володіти ножицями, правильно вирізати

форми, повертаючи аркуш паперу, розкласти форми на листі на рівній відстані один від одного.

Заняття аплікацією привчають дітей до планової організації роботи, яка тут особливо важлива, тому що в цьому виді мистецтва велике значення для створення композиції має послідовність прикріплення частин [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що виконання аплікацій сприяють розвитку мускулатури руки, координації рухів. Дитина вчиться володіти ножицями, правильно вирізати форми, повертаючи аркуш паперу, розкласти форми на листі на рівній відстані один від одного [6].

Дитина, займаючись аплікацією, задіює всі свої сенсорні можливості: розрізняє кольори і відтінки паперу для творчості, відчуває різноманітність матеріалів (листочки, шишки, гілочки, каштани), чує шурхіт паперу, хрускіт при його розрізанні, відчуває запах фарби, клею або природних матеріалів.

Розвиток творчих здібностей дітей - одна з найважливіших проблем сучасної педагогіки, і тому назріла проблема у пошуках нових шляхів розвитку зображувальної діяльності дітей.

Звідси випливає необхідність занять не тільки зображувальним мистецтвом, а й специфічними видами зображувальної творчості, зокрема і аплікацією.

Значення занять аплікацією зокрема і з допомогою нетрадиційних технік та цікавого матеріалу для освіти дошкільнят історично й науково доведено. Через узагальнення досвіду педагогів було виявлено значення навчання аплікації:

- розвиток естетичного світосприймання, виховання художнього смаку;
- розвиток художньо – графічних умінь і навичок;
- розвиток фантазії, творчого мислення та уяви, просторового сприйняття;
- розвиток точних рухів руками і дрібної моторики пальців;
- становлення деяких організаційних навичок художньої творчості;
- отримання відомостей про сучасні і світові художні культури
- виховання глядацької культури;

– можливе розкриття початків професійної художньої – образотворчої діяльності.

У процесі аплікації діти знайомляться з простими формами різних предметів, частини й силуети яких вони вирізають і наклеюють. Створення силуетних зображень вимагає великої роботи думки і уяви, тому що в силуеті відсутні деталі, що іноді виявляються основними ознаками предмета.

Заняття аплікацією сприяють розвитку математичних уявлень, вихованці знайомляться із назвами і ознаками найпростіших геометричних форм, отримують уявлення про просторове положення предметів та його частин (зліва, справа, на покутті, у центрі й т.д.) і величин (більше, менше). Ці складні поняття легко засвоюються дітьми під час створення декоративного візерунка або зображенні предмета частинами.

На занятті у вихованців розвиваються почуття кольору, ритму, симетрії і на цій основі формується художній смак. Їм не треба самим складати кольори чи зафарбовувати форми. Надаючи дітям папір різних кольорів, в них виховується вміння добирати гарні поєднання.

З поняттями ритму і симетрії діти знайомляться вже у молодшому віці під час розподілу елементів декоративного візерунка.

Заняття з аплікації привчають малят до планової роботи, яка дуже багато важить, тому що у цьому виді мистецтва велике значення до створення композиції має послідовність кріплення частин (спочатку наклеюються великі форми, потім деталі; в сюжетних роботах спочатку фон, потім предмети другого плану, що закриті іншими, й у останню чергу предмети першого плану).

Виконання аплікативних зображень сприяють розвитку мускулатури руки, координації рухів. Дитина навчається володіти ножицями, правильно вирізати форми, повертаючи аркуш паперу, розкладати форми листку на рівній відстані один від одного.

Аплікація – найбільш простий та доступний засіб створення художніх робіт, у якому зберігається реалістична основа самого зображення [27, с.56]. Це дає можливість широко використовувати аплікацію у оформлювальних цілях (під

час виготовлення наочних посібників, посібників до різних ігор, іграшок, прапорців, сувенірів до святкових дат, оформлення стінгазет, виставок, приміщень), а й у створенні картин, орнаментів тощо.

Основними ознаками аплікації є силуетність, площинне узагальнене трактування образу, однорідність колірної плями (локальність) великих, колірних і плям.

Аплікація може бути предметною, що складається з окремих зображень (листя, гілка, дерево, грибок, квітка, птах, будинок, чоловік і т.д.); сюжетною, що відображає сукупність дій, подій («Салют Перемоги», «Політ до космосу», «Птахи прилетіли» тощо.); декоративної, що включає орнаменти, візерунки, якими можна прикрасити різні предмети.

Аплікація один із найдавніших способів прикрашання одягу, взуття предметів побуту, житла, вона застосовується і нині в багатьох народах. Виникнення аплікації належить до найдавніших часів пов'язано з появою, стібкою, шва на одязі зі шкір тварин [28, с.58].

Різні народи використовують в аплікації найрізноманітніші матеріали: тувинці, наприклад, прикрашаючи кінське сидло, поєднують в аплікації шкіру з золотисто – жовтої корою степового чагара, що створює неповторну по своєрідності і красі гру світлотіні і об'єму.

Індивідуальні і колективні форми аплікації можуть бути різного змісту. Залежно від цього прийнято розділяти заняття за видами. Сюди включається предметна, сюжетно – тематична і декоративна аплікація.

У предметній аплікації діти опановують умінням вирізати з паперу і наклеювати на фон окремі предмети зображення, що в силу специфіки діяльності передають кілька узагальнених, навіть умовний образ оточуючих предметів чи його відбиття в іграшках, картинках, зразках народного мистецтва.

На початковому етапі вихованці розкладають і наклеюють предмет з заготовлених керівником гуртка частин: м'яч – дві половинки різного кольору; грибок – капелюшок і ніжка; візок – прямокутний корпус та «круглі колеса; гірлянда – прапорці прямокутної форми тощо.

По мірі засвоєння прийомів вирізання діти можуть зобразити предмети, відмінні розмаїттям форми, будівлі, поєднання забарвлення, величини співвідношення (дома різних типів, транспорт, рослини, птахи, тварини, чоловік у реальному і казковому трактуванні).

Сюжетно – тематична аплікація припускає наявність вміння вирізати і наклеювати різні предмети у взаємодії відповідно до теми чи сюжету («Курча клює зерна», «Колобок відпочиває на пні», «Рибки плавають в акваріумі», «Граки в'ють гнізда на дереві»). У цьому перед дитиною постають наступні завдання:

- вирізати предмети, показати їх різницю за величиною і при співставлення один з одним (високе дерево і маленькі граки, риби великі і маленькі);

- виділити основні предмети, головних дійових осіб, зв'язати їх з місцем дії, обстановкою (рибки плавають в акваріумі, квіти ростуть на лузі). Головне виділяється розміром, кольором, композиційним розміщенням серед інших предметів;

- передати характерні риси персонажів та їхні дії через жести, позу, одяг, забарвлення (колобок зустрівся з ведмедем – постаті наклеюють в положенні повороту один до одного);

- розмістити предмети на площині основ: в одній лінії по горизонталі і вертикалі, вказуючи висоту предметів (вулиця нашого міста, веселий хоровод); створити двох-планові композиції – нижче, вище, послаблюючи колір, зменшуючи розміри предметів з урахуванням їхнього віддалення (човна у морі, квітучий луг зі смугою лісу у даліні);

- підібрати і доцільно використовувати колір та його поєднання для передачі пори року, стану погоди, ставлення до зображуваному об'єкту і явищам (золота осінь, взимку в лісі, збирання врожаю) [32, с.48].

У кожній віковій групі ці завдання реалізуються по-різному. Їх ускладнення пов'язані з рівнем знань, умінь і навичок, від яких залежить творча варіативність змісту сюжетно – тематичних аплікацій.

Розмаїття навколишнього життя дає значний матеріал для відображення в аплікаціях різних сюжетів. Сюжети аплікацій можуть трактуватися по – різному

залежно від віку дітей. Наприклад, по – різному діти відображають тему «Осінь». Діти вирізають і наклеюють «Осінній букет», «Багатий врожай овочів», а надалі можна знайти ще оригінальніше рішення: «Осінній натюрморт», «Птахи, які відлітають в теплі краї» тощо.

Тематичний набір паперу має допомогти з'ясувати колоритну своєрідність пори року, реалістичність чи фантастичність явищ, особливості, взаємозв'язок об'єктів. При цьому непотрібно забувати, що велика кількість кольорового паперу веде до надмірної красивості, пістрявості, а це є показником нерозвиненого смаку, можна створити тонові аплікації, використовуючи поєднання двох – трьох кольорів: наприклад, «Зимовий вечір» (на темному тлі білі силуети зайців, а навколо стволи дерев), «Пізня осінь» (на сірій основі темні силуети дерев, на гілках яких де – інде миготять жовті листочки). Такі контрастні сполучення кольорів створюють враження світла, повітря, викликають у дитини позитивні емоції.

Декоративна аплікація – вид орнаментальної діяльності, під час якої діти опановують умінням вирізати та об'єднувати різні елементи прикрас (геометричні рослинні форми, узагальнені постаті птахів, тварин, людини) за законами ритму, симетрії, використовуючи яскраві кольорові зіставлення [36, с.55]. На цих заняттях дитина навчається стилізувати декоративно перетворювати реальні предмети, узагальнювати їх будову, наділяти зразки новими якостями. На заняттях застосовується декоративна аплікація зі стрічковою і центрально-променевою композицією. У стрічковій побудові окремі елементи можуть багаторазово повторюватися по горизонталі чи вертикалі у вигляді фриза, облямівки чи бордюру. Візерунок буває простий, що з одного елемента, і складний у якому окремий мотив повторюється після двох – трьох елементів.

У центрально-променевій композиції візерунок розвивається у напрямі від центру прикраси рівномірно до країв, кутах, сторін залежно від цього, на предметі якої форми розмістився: на колі, прямокутнику, квадраті (килими, наволочки). Для відтворення різних видів орнаментів діти мають навчитися рівномірно, заповнювати окремими елементами простір фону, виділяти основні

допоміжні частини аплікації. Щоб розвинути в дітей окомір і можливість створювати урівноважені композиції, доцільно застосовувати наочні прийоми навчання чи обмежуватися словесною інструкцією, якщо вихованцям добре відомі способи вирізання і наклеювання окремих елементів.

У навчанні аплікації вирішуються такі спільні завдання:

1. Скласти декоративний візерунок із різних геометричних форм і рослинних (листок, квітка) деталей, розміщуючи у певному ритмі на картонній чи тканинній основі різної форми.

2. Скласти зображення предмета із окремих частин; зображати сюжет.

3. Оволодіти різноманітною технікою отримання деталей для аплікації з матеріалів: вирізування різними прийомами: обривання, плетіння і навіть технікою кріплення їх до основи: приклеювання, пришивання.

4. Формувати почуття кольору, знати основні кольори та їх відтінки, опанувати уміння складати гармонійні кольорові поєднання.

5. Формувати почуття форми, пропорції, композиції.

Завдання і зміст навчання аплікації конкретизуються з урахуванням накопичення досвіду та розвитку дитини. Педагог керується відомою особливістю дітей: у віці 2-3 років у здорових малят яскраво виражений емоційний відгук на пропозицію щось робити, у чомусь брати участь, дитина виявляє готовність діяти. І завдання дорослого – підтримати цю активність, не дати їй згаснути, надати їй її характеру. Не можна прогаяти цей сприятливий період дитинства для розвитку дитячої активності і самостійності. Завдання, які вирішуються у цьому віці, елементарні:

1. Вчити діяти з папером (відривати, зминати, скочувати, відрізати), допомогти дітям побачити в папері матеріал, який піддається перетворенню і має свої властивості: м'яка, щільна, гладка, шорсткувата, блискуча, матова, папір різного кольору, мнеться, рветься, розрізається, по-різному шурхотить.

2. Дати малюкам уявлення про необхідні інструменти і устаткування для аплікації: ножиці, пензлик, клей, клейонка та інші.

3. Розвивати емоційну чуйність на пропозицію дорослого зробити щось, готовність діяти з ним у створенні елементарних художніх поробок.

4. Розвивати інтерес, емоційно-позитивне ставлення до елементарних дій з папером, бажання самотійно їх виконувати.

5. Розвивати естетичне сприймання і почуття: упізнавати отримане зображення, милуватися, радіти «слідом» за дорослими.

Зміст робіт у такому віці своєрідний: напівоб'ємна (з паперових грудочок, кульок) і «мозаїчна» (зі шматочків) предметна аплікація, де зображуються найпростіші предмети: кольорові кулі, гілочка з ягодами горобини, вишні, гілочка мімози, бузку, різні овочі, фрукти, фігурки тварин та ін. Ці праці, виконані на кольоровому блакитному тлі й оформлені в рамку, радують дітей своєю яскравістю і може знайти практичне застосування прикраси для інтер'єру лялькового куточка, групи, дошкільного закладу, дитячої кімнати у сім'ї тощо. Виконуючи окремі дії разом з керівником гуртка, що робить аплікацію, діти одержують перші уявлення про неї як засіб зображення з допомогою паперу, перетворений руками чи з допомогою інструмента – ножиць.

Оволодіння специфічними діями з матеріалом, інструментами, предметами в ранньому віці відбувається через стосунки з дорослим. Тільки він може передати дитині інформацію про функції предметів, знарядь, показати прийоми використання матеріалу тощо, у спільній з нею діяльності.

Окрему дію дітей з перетворення матеріалу педагог включає в цілісний процес зі створення поробки. Ця дія (зминання паперу на клубочок, скочування в кульки тощо.), дає проміжний результат, набуває для дитини практичний сенс.

Дії дітей із папером поступово ускладнюються.

Перші спільні з дорослим ручні результативні дії, включені в контекст створення певного «продукту», емоційно готують дитину до систематичної і більш змістовної участі у аплікації. Перші проби перетворення матеріалу не вимагає від дітей чіткого сприйняття форми, кольору; вони ще не беруть участі у замислюванні зображення, але вже на четвертому році життя у аплікації можуть бути поставлені більш складні завдання:

1. Вчити дітей складати візерунки з геометричних форм на смузі, квадраті, прямокутнику, трикутнику.

2. Вчити дошкільнят складати з готових форм прості предмети (ялинка, будиночок, сніговик тощо.), і елементарні сюжети зі знайомих предметів (паровозик з вагончиком, будиночок з ялинкою тощо.).

3. Вчити дітей правильно тримати ножиці, розрізати вузькі смужки по згину (зігнуті навпіл), та потім ширші (кілька змахів ножиць).

Вчити техніці намазування паперових деталей клеєм: по контуру «змальовуючи» пензликом з клеєм її краю.

4. Формувати в дітей свідоме ставлення до порядку виконання роботи: спочатку викласти візерунок (предмет, сюжет) на листку, а потім по черзі брати і наклеювати кожну деталь.

5. Виховувати у дітей художній смак.

У більш старшому віці (4-5 років) вирішуються складніші завдання:

1. Вчити вирізати деталі для аплікації із різних матеріалів (папір, тканину) простими способами – відрізати, розрізати, вирізати по контуру.

2. Залучити дітей до створення аплікації з сухого листя, скоригувати способи приклеювання листя на основу.

3. Збагатити зміст аплікацій, забезпечивши ширше ознайомлення дітей зі світом природи, предметами народного мистецтва тощо, і навіть різноманітність використаних деталей (не тільки геометричних форм, а й рослинних).

4. Вчити дітей розташовувати деталі на округлих формах: овалі, колі, розетці.

У середньому дошкільньому віці твердіше і певніше діє рука дитини, тому з'являються складніші способи вирізування; діти самі можуть робити такі деталі, як овал, коло, закругляючи кути прямокутників; зрізаючи кути по прямій, робити трапецію; розрізати квадрати по-діагоналі, щоб одержати трикутники. Дітям цього віку для вирізування деталей предметного змісту (грибок, квітка та інших.) можна надати трафарети. Досвід свідчить, що діти, котрі працювали з

трафаретом і вирізували деталі по контуру, надалі легше засвоюють симетричне і силуетне вирізування і обривання «на око».

Якщо діти рано оволодівають ножицями, то до кінця середнього віку можуть вирізати деталі усіма вищеназваними способами з тканини, в результаті можлива аплікація з тканини. Для основи використовується мішковина, драп, бавовняна тканина. Тут можна виконати візерунки як шляхом чергування деталей різного кольору та форми, так і з допомогою композицій з елементів національних орнаментів різних народів, можна створити предметну чи елементарну сюжетну аплікацію. Але на відміну від подібних паперових виробів аплікація на тканині більш довгострокова і різноманітна у використанні (серветка, рушник, килим, скатертина).

Дітей чотирьох-п'яти років можуть вчити аплікації з сухого листа рослин: скласти візерунок, чергуючи листя по формі, величині, кольору та розкладаючи їх симетрично на картонній основі різних геометричних форм: смужці, квадраті тощо.

Не можна намазувати лист клеєм, як деталь із паперу чи тканини, рухом пензлика по контуру – листок почне кришитися. Його намазують рухом пензлика від вказівного пальця лівої руки до краю аркуша.

Для передачі образу дітям надаються інші матеріали: олівці, тонкі гілочки, насіння. Наприклад, виготовляючи аплікацію метелики, черевце можна зробити не тільки з листочка, але й намалювати, приклеїти тонку гілочку; для очей використати дрібне насіння або теж намалювати.

Розширюється зміст аплікації. Діти створюють складніші декоративні візерунки як з геометричних, так і з рослинних форм. Більш складними стають предметні аплікації з великою кількістю деталей. У старшому віці діти роблять аплікацію з соломки, намазуючи клеєм контур предмета й приклеюючи на нього нарізану соломку.

Дошкільники можуть виконувати багат шарові сюжетні аплікації з паперу, тканини, сухого листа. Цей вид аплікації найбільш важкий. На відміну від малюнка в багат шаровій сюжетній аплікації завжди залишається суворо

визначена послідовність розташування наклеювання (пришивання) форм: спочатку лише загальне тло (земля, море, небо). Потім викладаються і приклеюються предмети заднього плану, і потім середнього та переднього. Дітям 6-7 років можуть запропонувати зробити олівцем ескіз майбутньої роботи.

Систематичне навчання дітей різноманітним способам аплікації з матеріалів створює основу для творчого висловлювання дошкільника в самостійній діяльності: може вибрати зміст аплікації (декоративний візерунок, предмет, сюжет), матеріал (один чи кілька у поєднанні) і використовувати різну техніку, що підходить до ще більш виразного виконання задуманого.

Найбільш цікавою та підвладною для дітей дошкільного віку є аплікація з паперу яскравих кольорів. Сам вид матеріалу, простота його обробка стимулюють творчу активність дитини, дозволяють легко опанувати ручними вміннями і навичками. Тож у кожній віковій групі дитсадка відповідно до програмних завдань навчання аплікації, необхідно мати спеціальні матеріали й обладнання для занять: папір для фону і елементів аплікації, ножиці, клей, пензлик, підставку для пензлика, підстилку для намазування постатей, коробочку для обрізків, чисту серветку (з розрахунку на кожну дитину). Папір для фону, найчастіше береться щільний, добирається тон залежно від змісту зображення, щоб лише підкреслити певну ситуацію. Наприклад, квіти розміщують на зеленуватому тлі галявини чи луки, силуети птахів наклеюють на блакитному тлі неба, а риби – і на тлі синьої глибини річки чи моря. Елементи аплікації діти вирізають з більш еластичного, але пружного паперу соковитих, насичених тонів із добре пропрацьованою поверхнею. Для роботи дитині дають ножиці з заокругленими кінцями і розробленими важелями. Їх розмір завдовжки має бути приблизно 120 мм. При виготовленні оформлення до свята чи вечора розваги можна надати і великі ножиці (до 200 мм), оскільки ними зручніше робити великі надрізи, вирізати великі елементи. Бережуть ножиці в коробках чи ставлять в високі дерев'яні підставки-стакани кільцями вгору. При користуванні ножицями дітей треба вчити дотримуватися обережності: не розмахувати ними, не грати, після роботи прибирати на місце. Пензлі для намазування фігур, вирізаних з

паперу, беруть в залежності від розміру заготовок. Так, для колективної аплікації треба мати пензля двох розмірів. Для проклейки великих поверхонь використовують широкі плоскі пензлі – флейци. Після роботи пензлі старанно промивають у теплій воді, висушують і ставлять на вертикальну підставку ворсом догори. У процесі ж роботи пензлик кладуть на горизонтальну підставку, зроблену з щільного паперу з виїмкою. Наклеюють постаті картопляним чи борошняним клеєм. На його приготування потрібна картопляне чи пшеничне борошно. Його заливають склянкою води та підігрівають на слабкому вогні, постійно помішуючи і даючи закипіти, до того часу, поки клейстер стане прозорим, і густим. Його знімають із вогню й охолоджують, потім розливають у чистий порцеляновий або керамічний посуд з невисокими краями.

Паперові обрізки необхідно складати в спеціально зроблені на занятті по конструюванню коробочки з міцного кольорового паперу.

Працюючи з папером та іншими матеріалами і інструментами, діти набувають низку корисних практичних умінь і навичок, пов'язаних з розвитком ручних і інструментальних дій. Вони навчаються таким способам обробки паперу, як згинання, складання навпіл й у декілька разів, вирізання, склеювання тощо. На заняттях відбувається ознайомлення з різними видами паперу (для малювання, креслення, обгортковий, гофрований, настільний та інші.) його якісними показниками. Дитина дізнається, що папір буває не тільки різних кольорів, але і різної фактури: блискучої, гладкої, глянцевої, матової, ворсистої, тонкої, товстої (навпомацки), щільною чи дірчастою (на розрив), та що промокає чи не промокає. Наприклад, рихлий папір – м'який, легко обривається пальцями. У такий спосіб з нього можна отримати виразну аплікацію з волохатими контурами. Так зображують пухнастих курчат, зайців, білок, волохатих ведмедиків, ажурні сніжинки, м'які вінчики кульбабок, квітів липи, бруньок верби тощо, використовуючи при цьому м'яку, піддатливий в обробці гофрований папір, деякі сорти обгорткового паперу. Під час добору паперу для аплікацій, що виконується прийомами симетричного вирізування, велике значення має така властивість паперу, як еластичність. Якщо заготовка буде ламатися, то, на згинах

утворюються тріщини, що погіршує естетичний ефект аплікації, унеможлиблює виправлення помилок, і викликає в дитини почуття незадоволення результатом своєї діяльності. Тому вихователь добирає гнучкий і пружний папір, що добре піддається обробці, щоб він легко складався без зайвої напруги, а після вирізання згини розгладжувалися нігтем великого пальця правої руки.

1. Аплікація з тканини.

Вишивка – найпоширеніший вид декоративного мистецтва. Аплікація з тканини – різновид вишивки. Вишивання аплікацією складається у тому, щоб закріплювати на певному тлі з тканини шматки іншої тканини. Закріплюються аплікації з тканини або пришиванням, або приклеюванням. Аплікація з тканини може бути предметною, сюжетною і декоративною; одноколірною, двоколірною і багатобарвною.

Виконання аплікації з тканини вимагає певних навичок. По-перше, треба вміти різати тканину (тканину важче різати, ніж папір); по-друге, краї у тканини можуть осипатись і ускладнювати роботу.

2. Аплікація з соломи.

Солома як виробний матеріал давно відома народним умільцям Білорусі, Молдавії, України. Вони виготовляли з неї різні речі: циновки, сумки, килимки, іграшки. У Горьківській, Кіровській областях соломою прикрашали найрізноманітніші предмети: скриньки, шкатулки, рамки.

Аплікації з соломи надзвичайно привабливі, вони відливають золотом. Відбувається це від того, що солома має глянцеvu поверхню й вздовж розташовані волокна. Ці волокна максимально відбивають світ лише у певному становищі. Складена з форм, які перебувають під різними кутами стосовно світу. Аплікація передає неповторну гру: блищить як золото. Аплікації з соломи чудово підходять до інтер'єру сучасних приміщень. Сувеніри з соломи – приємний подарунок. Це може бути картина, орнаментальні смуги, закладки для книжок, шкатулки, рамки.

Навіть діти 5-6 років досить легко виконують предметну аплікацію з соломки. Для роботи слід обирати предмети прямокутної форми: дім-квадрат,

дах-трикутник, ялинка, що складається з трикутника, човен з вітрилом, прапорець, грибок – корінь зі смуги, звуженої до гори, капелюшок – половина кола. Займатися аплікацією з соломи краще з невеличкими групами дітей (три – чотири дитини).

3. Аплікація з висушених рослин.

У справжній час широку популярність придбала аплікація з квітів, трави, листя, так звана флористика. Робота з природним матеріалом цілком доступна дітям дошкільного віку. Захоплююче, цікаве й корисне спілкування із дикою природою. Воно розвиває творчість, мислення, спостережливість, працьовитість, художній смак. Яку багату фантазію треба мати, щоб з листя липи зробити яблука або з осіннього листя осики гриби, з листя тополі – дерева [9, с.85].

Природа нам дає неповторне різноманіття барв і досконалість готових форм. Заняття з природним матеріалом сприяє вихованню в дітей любові до рідної природи, дбайливого до неї ставлення. Корисні вони ще й тому, що збирання та заготівля природного матеріалу відбувається надворі.

4. Аплікація з пуху тополі.

Пух тополі, який щовесни покриває «білим снігом» газони, вулиці міста, залітає у відчинені вікна будинків, викликаючи незадоволення мешканців, виявляється, може і захоплювати їх. Іноді важко було повірити, що картину зробили лише за допомогою пуху без фарб, пензля і клею. Вони ніжні, повітряні і витончені.

Аплікація з тополиного пуху, як і аплікація з паперу, може бути предметною, сюжетною і декоративною. Теми предметної аплікації різноманітні. Обираючи теми для аплікацій з пуху тополі, треба пам'ятати, що легше працювати, якщо мало деталей і якщо вони дрібні. Тварин, птахів, рослини треба обирати з пухнастою фактурою: зайчата, кошенята, каченята, курчата, плюшеві іграшки, голівки кульбаб. Легше робити аплікації з чорно – білих малюнків, контрастних фотографій. У сюжетній аплікації більш вдаються зимові пейзажі, березові гаї, рибки в акваріумі. Декоративні аплікації незвичні, оригінальні. Це можуть бути орнаменти, візерунки в різних формах.

5. Коллаж (від фр. Collage – приклеювання, наліпка) – техніка і вид образотворчого мистецтва, полягає у створенні тварин і графічних творів шляхом наклеювання будь-яку основу, матеріалів, різних за кольором й фактурою (тканина, мотузка, мереживо, шкіра, намисто, дерево, кора, фольга, метал та інших.) [37]. На відміну від аплікації колаж припускає можливість застосування об'ємних елементів у композиції, при чому як цілих об'ємів, так і їх фрагментів (посуду, спортивного інвентарю, годин, монет, платівок, взуття, рукавичок, віял капелюхів та інших).

До того ж художник може комбінувати різноманітні художні техніки; поєднувати аплікацію і колаж, вводити колаж в барвистий шар мальовничого полотна та інших. І все це робиться для того, щоб створити неповторний художний образ, знайти найбільш підходящі засоби втілення задуму художника.

Інтегрований підхід в освіті для дітей дошкільного віку глибоко розроблений в науково-педагогічній методичній літературі. У дошкільному вихованні зроблено лише перші кроки. Тому ми намагаємося виділити підстави інтегрованого підходу як сутності освітнього процесу. У основу інтегрованих занять покладено принципи взаємозв'язку, близькості змісту ведучих тем. Інтегрований підхід до сучасної освіти передбачає зміни змісту і методів навчання, що забезпечують життєвість провідних інтегрованих принципів: особистісного сприйняття, особистісної відповідальності за свою діяльність.

Щоб процес інтеграції не був поверховим, слід чітко знати різницю між інтегрованими і комплексними заняттями. Комплексне заняття проводиться на знайомому матеріалі, вирішує кілька завдань, проводиться епізодично. Інтегроване заняття побудовано за принципом об'єднання кількох видів дитячої роботи і різних засобів розвитку дітей, проводиться систематично [45, с.13].

Пріоритетним напрямом гуртка є художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку. Ефективність цього напрямку багато в чому визначається комплексним використанням всіх засобів естетичного циклу: театру, музики, художньої літератури, малювання, аплікації.

Інтеграція у системі спеціально організованих занять об'єднує ці засоби і тому актуальна, оскільки:

- інтегровані заняття сприяють глибокому проникненню дітей у сенс слова, у світ фарб та звуків;
- допомагають формуванню грамотного мовлення, його розвитку і збагаченню;
- розвивають естетичний смак, вміння розуміти й оцінювати твори мистецтва;
- впливають на психічні процеси, які є основою формування художньо-творчих і музичних здібностей дитини.

Інтегровані заняття, що проводилися в системі, ефективні, дають результати, підвищують продуктивну діяльність дітей у навчанні аплікації.

Мета інтеграції: навчити дитину бачити світ як єдине ціле, де всі елементи взаємопов'язані. Сприймати навколишнє через світ музики і живопису.

Завдання:

- 1) Підвищити ефективність художньо-естетичного виховання.
- 2) Пробудити інтерес до творчості, вмінню висловлювати свої міркування, почуття в мові, аплікації.
- 3) Формувати вміння використати накопичений досвід на дії у певній ситуації.
- 4) Навчити виділяти головне з загального потоку інформації.

Ступінь новизни залежить від засвоєння нетрадиційних для дітей дошкільного віку виховання дидактичних прийомів інтегрованих занять, їх провідною діяльності, структури занять, що направлені на рішення цілісних завдань.

Ми прийшли до висновку, що використання такої технології дозволило заняттям по аплікації стати більш цікавими, результативними. Діти набули достатні знання про цікаві техніки, що застосовують у аплікації. Вони займалися традиційними видами аплікації з паперу, а розроблені і проведені заняття дозволили розвинути в дітей інтерес до цього виду образотворчої діяльності

(аплікації), проявляючи при цьому вигадку, ініціативу, провокуючи стан натхнення і творчого пориву. Дітям дуже сподобалося працювати з нетрадиційним матеріалами. Результативність таких занять була дуже високою. Навчання технічним навичкам роботи було успішним. Усе це стало можливим завдяки систематичному, цілеспрямованому навчанню на заняттях цікавого характеру по аплікації.

Зацікавлення дітей аплікацією з використанням нетрадиційних технологій сприяло розвитку базових якостей.

Проаналізувавши вищезазначене ми прийшли до висновку, що аплікація сприяє розвитку творчих здібностей дошкільників, впливає на розвиток креативності та активності у втіленні власних задумів різними способами та з різних матеріалів, допомагає формуванню у дітей знань, умінь, навичок, почуттів, інтересів, потреб, художнього смаку. Творчі здібності відіграють провідну роль у становленні цілісної особистості.

1.4. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов творчого розвитку старших дошкільників засобами аплікації

На основі досліджень досвідчених педагогів-практиків, ми дійшли висновку, що важливу роль у розвитку творчих здібностей відіграє створення необхідних педагогічних умов для творчого розвитку старших дошкільників засобами аплікації. Однак діти старшого дошкільного віку почасти не уміють самостійно використовувати свої знання на практиці, а також не завжди можуть перебороти труднощі у процесі виконання творчого завдання. Тому дуже важливо, щоб вихователь сприяв встановленню зв'язку між їхніми наявними знаннями, вміннями навичками та тим завданням, що потрібно виконати. На кожному занятті, під час якого виконуються творчі завдання, варто створювати такі ситуації, в яких дитина могла б свідомо підійти до вибору оптимального варіанту творчого рішення. При цьому дитина спирається на власний життєвий досвід, ставлення до того чи іншого предмета або явища, бажання розділити свої враження з дорослими та однолітками. Зміст творчих завдань різноманітний.

Важливим чинником розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами аплікації є створення педагогічних умов. Вважаємо, що творчі здібності дітей старшого дошкільного віку в під час аплікації будуть розвиватись ефективно, якщо забезпечити такі педагогічні умови. Опишемо їх.

Важливою умовою розвитку творчих здібностей старших дошкільників є організація цілеспрямованої діяльності дітей в дошкільному закладі та сім'ї: збагачення його яскравими враженнями, забезпечення емоційно-інтелектуального досвіду, який служить основою для виникнення задумів і є матеріалом, необхідним для роботи уяви. Єдина позиція педагогів це розуміння перспектив розвитку дитини і взаємодія між ними - одна з важливих умов розвитку дитячої творчості.

Наступна важлива умова розвитку творчих здібностей - облік індивідуальних особливостей дитини. Тому, важливо врахувати темперамент, характер, особливості деяких психічних функцій, і навіть настроїв дитини в день, коли має бути робота. Неодмінною умовою організованою дорослими є творча

діяльність, що є в першу чергу атмосферою творчості: «мається на увазі стимулювання дорослими такого стану дітей, коли «розбуджені» їхні почуття, уява, коли дитина захоплена тим, що робить. Тому вона відчуває себе вільно, комфортно. Це можливо, якщо на занятті або в самотійній художній діяльності панує атмосфера довірливого спілкування, співпраці, співпереживання, віри в дитину, підтримки його невдач».

Також умовою розвитку творчих здібностей є навчання, в процесі якого формуються знання, способи дії, здібності, що дозволяють дитині реалізувати свій задум. Для цього знання, вміння повинні бути гнучкими, варіативними, навички - узагальненими, тобто застосовуватися в різних умовах. В іншому випадку в старшому дошкільному віці у дітей з'являється так званий «спад» творчої активності. Так, дитина, розуміючи недосконалість своїх малюнків і виробів, втрачає інтерес до образотворчої діяльності, що позначається в розвитку творчої активності дошкільника в цілому.

Найважливішою умовою розвитку та стимулювання творчих здібностей є комплексне і системне використання методів і прийомів. Мотивація завдання - не просто мотивація, а пропозиція дієвих мотивів і поведінки дітей якщо не до самотійної постановки, то до прийняття завдання, поставленого дорослими [49, с. 21].

Для оптимізації творчого процесу необхідне формування для кожної дитини індивідуальної зони – ситуації творчого розвитку. Зона творчого розвитку – це та основа, на якій будується педагогічний процес.

Творчість існує не тільки там, де вона створює великі твори, але і скрізь, де дитина уявляє, змінює, створює щось нове [55, с. 93]. Будь-яка дитина здатна до такої діяльності. Отже, необхідно її організувати. Вихователь тут виступає не просто як педагог, який вчить, а як щиро захоплена творча людина, яка привертає до творчості свого молодшого колегу.

У дослідженні Тарасенко Г.С. показано, що потреби і здатності до творчої праці розвиваються як мінімум з 5 років. Головним чинником, що визначає цей

розвиток, є вміст взаємин дитини з дорослими, позиція, займана дорослими по відношенню до дитини.

Величезну роль у розвитку творчих здібностей дитини відіграє середовище.

На даний час вчені відводять вирішальну роль спеціальному мікросередовищу, в якому формується дитина, і, в першу чергу, вплив сімейних відносин. Більшість дослідників виявляють при аналізі сімейних відносин такі параметри:

- 1) гармонійність - не гармонійні відносин між батьками, а також між батьками і дітьми;
- 2) творча - нетворча особистість як зразок наслідування і суб'єкт ідентифікації;
- 3) спільність інтелектуальних інтересів членів сім'ї або її відсутність;
- 4) очікування батьків по відношенню до дитини: очікування «досягнень або незалежності» [51, с. 61].

Якщо в сім'ї культивується встановлення поведінки, пред'являються однакові вимоги до всіх дітей, існують гармонійні відносини між членами сім'ї, то це призводить до низького рівня креативності дітей. Були виявлені позитивні зміни між негармонійними емоційними стосунками в сім'ї і високою креативністю дітей. Схоже на те, що більший спектр допустимих поведінкових проявів (у тому числі - емоційних), менша однозначність вимог не сприяє ранньому утворенню жорстких соціальних стереотипів і сприяє розвитку креативності. Тим самим творча особистість виглядає як психологічно нестабільна. Вимога досягнення успіхів через слухняність не сприяє розвитку незалежності і, як наслідок, креативності.

Однією з основних умов розвитку творчих здібностей є створення атмосфери, яка сприятиме появі нових ідей та думок.

Перша ситуація на шляху створення такої атмосфери - розвиток почуттів психологічної захищеності у дітей. Слід пам'ятати, що критичні висловлювання на адресу дітей і створення у них відчуття, що їхні пропозиції неприйнятні або

дурні, - це саме вірний засіб придушити їх творчі здібності. До думок, що висловлюються дітьми, вихователю слід ставиться з повагою. Більше того, вихователь повинен заохочувати дітей в їх спробах братися за складні завдання, розвиваючи тим самим їх мотивацію і наполегливість.

Вихователь стає консультантом і помічником дітей. Залишаючи за собою функції загального контролю за подіями в групі, вихователь дає можливість дітям будувати творчий процес самостійно [48].

Кожен з цих етапів вимагає певних витрат часу, тому вихователь не повинен підганяти дітей, а в разі складної ситуації бути здатним надати їм допомогу.

Для розвитку дитини дуже важливим є формування багатьох інтересів. Слід зазначити, що для дітей взагалі характерно пізнавальне ставлення до світу. Така цікава спрямованість має об'єктивну доцільність. Інтерес до всього розширює життєвий досвід дитини, знайомить її з різними видами діяльності, активізує різні здібності. Діти, дуже добре здатні виявляти себе в художній діяльності. Вони з задоволенням виступають на сцені, беруть участь у концертах, конкурсах, виставках і вікторинах. Розвинена здатність уяви, типова для дітей старшого дошкільного віку, поступово втрачає свою діяльність у міру збільшення віку.

Творча діяльність, є більш складною за своєю сутністю, доступна тільки людині. Є велика «формула», яка підіймає завісу над таємницею народження творчого розуму: «Спочатку відкрити істину, відому багатьом, потім відкрити істини, відомі деяким, і нарешті відкрити істини, нікому ще невідомі». Мабуть, це і є шлях становлення творчої сторони інтелекту, шлях розвитку винахідницького таланту.

Найвідповідальніший період в житті людини – дошкільний вік. Саме в цьому віці закладаються основи гармонійного розвитку особистості, формуються моральні та розумові якості. Унікальні можливості та творча активність розвиваються в процесі творчої діяльності, і є одним з найважливіших завдань закладів дошкільної освіти.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що дитина

повинна прагнути відійти від шаблону, виявляти видумку та фантазію, винахідливість, експериментувати [3]. У чинних програмах, зокрема «Дитина», художня діяльність розглядається як поєднання тих видів діяльності, які спрямовані на розвиток творчої активності, ініціативності, образного мислення, уяви і фантазії, вміння сприймати чарівність та унікальність навколишнього світу, берегти і творити красу [12, с. 131].

Виховати естетично-розвинену людину неможливо без прищеплення їй поваги до духовних цінностей, без формування вміння розуміти, цінувати, розрізняти красиве і потворне в житті й у мистецтві. Мистецтво – це творче відображення дійсності у конкретно-чуттєвих образах відповідно до певних естетичних ідеалів; сфера творчої художньої діяльності. Нині, мистецтво впливає на всі сторони духовного життя дитини, пробуджує творчу активність, розвиває розум, образно-асоціативне мислення, уяву, фантазію, почуття, емоції, формує естетичні уявлення, моральну поведінку. Все це сприяє розвитку творчої активності людини. Головним завданням художньо-естетичного розвитку у галузі дошкільної освіти є відкриття дитині світу прекрасного, залучення її до скарбниці мистецтва, навчання живопису і тощо [11, с. 18].

Одним із завдань дитячої педагогіки та психології є виховання дитини активної творчої особистості. У дошкільному віці діти проходять навчання, соціалізацію, підготовку в закладах дошкільної освіти, де педагоги використовують різні прийоми для розвитку дитини.

В основу вивчення пізнавальної активності дошкільників входить: пізнавальна потреба самої дитини, її інтерес до нового об'єкту та виступає як вільне експериментування; вирішення дитиною практичного завдання, поставленого дорослим. У цьому випадку пізнавальна активність підпорядкована практичній меті.

Джерелом активності особистості є різні потреби. Це потреба в навчанні, діяльності, грі, спілкуванні, відпочинку, творча потреба, потреба в самореалізації. Потреба – це шлях або засіб її вирішення.

Дитина, реалізуючи певну групу потреб, розвиває в собі ті чи інші

властивості й якості, в тому числі і творчу активність. Ці властивості та якості, що постійно вдосконалюються і відокремлюються, створюють цілісну особистість, що й дозволяє визначити активність як системоутворюючий фактор, основну властивість розвитку особистості дошкільника і визначає спрямованість людини. А спрямованість орієнтує внутрішні сили організму, його енергію на рівновагу із зовнішнім середовищем [5, с.87].

Потреби є джерелом творчої активності особистості, що визначають її спрямованість на творчий процес. Потреба в творчості – показник високого рівня розвитку особистості. Прагнучи задовольнити свої творчі потреби, людина в практичній діяльності на основі внутрішньої готовності до неї реалізує певні цілі. Внутрішня готовність до творчої діяльності проявляється також в особливостях і рівні розвитку вищих психічних процесів, пов'язаних з мисленням. Зовнішня готовність виражається в самостійній реалізації своїх повноважень у діяльності; в активному застосуванні знань, умінь, навичок зі створення нових і вдосконалення існуючих ідеальних і реальних (матеріальних) продуктів.

Аналіз педагогічних досліджень висвітлює різні підходи до організації та керівництва творчою діяльністю дітей:

- розуміння стимулів розвитку дитячої творчості, характеру взаємин дорослого та дитини в цьому процесі;
- навчання дітей певним умінням і навичкам як основа творчих проявів;
- розвиток самостійної художньої активності дітей [26, с.11].

Свобода творчого виявлення визначається не тільки образними уявленнями і бажанням передавати їх у малюнку, а й тим, як дитина володіє засобами зображення. Засвоєні технічні прийоми, способи зображення, засоби виразності сприяють розвитку творчості. Їх різноманітність, рівень розвитку сприйняття, запас вражень, ступінь образотворчих здібностей впливають на ступінь виразності художнього образу.

З позицій сучасної концепції освіти, що передбачає особистісно-орієнтований підхід до процесу навчання, проблема розвитку різнобічних

інтересів дітей стала однією з найбільш актуальних. В образотворчій творчості дитини інтерес багато в чому визначає характер діяльності: чи є вона репродуктивною, чи творчою.

Аналізуючи структуру образотворчої діяльності виділяють три основні компоненти: сприйняття, виконання та творчість, що розглядаються в тісному взаємозв'язку і є фундаментом продуктивної діяльності. Тільки при розумному поєднанні всіх трьох компонентів відбувається художній розвиток дитини.

Таким чином, особливості розвитку творчої активності в образотворчій діяльності у дітей старшого дошкільного віку відображені в завданнях і змісті стандарту дошкільної освіти. Сучасна система дошкільної освіти спрямована на те, щоб створювати кожній дитині умови, в яких особистість могла б максимально реалізувати себе.

Остання умова передбачає забезпечення максимального напруження сил дитини при виконанні завдань спрямованих на розвиток творчих здібностей. Доцільно визначити ознаки участі дітей в педагогічному проектуванні [25, с.6]:

- перша ознака відображає співтворчу позицію суб'єктів, які взаємодіють у проектному процесі. Вона виражається в критичності власного та іншого досвідів. Окрім того, мета кожного учасника, дорослого і дитини – процес спільного пошуку, де кожен, що займає співтворчу позицію, виступає для іншого гарантом розвитку;

- друга ознака виявляється в тому, що взаємодія суб'єктів співтворчості пов'язана не лише із взаємообміном досвідом (в дітей він невеликий), скільки із взаємним перетворенням і добудовуванням один одного як цілісної особистості. Кожен учасник стає каталізатором для розвитку іншого;

- третя ознака полягає в тому, що для суб'єктів розвитку в проектній діяльності кожна знахідка, кожне відкриття нового стає лише приводом, виходом в інше знання, але не правилом, не кінцевою істиною.

У процесі організації проектної діяльності в дітей відбуваються грандіозні зрушення не тільки у сфері креативного розвитку, а й всебічного розвитку особистості, а саме: формування навичок самостійного здобуття необхідної

інформації; формування творчого, системного мислення; привчання дитини до цілепокладаючої діяльності, яка є головним компонентом перетворення інформації, енергії, самого себе; сприяння формуванню культури ділового спілкування, умінню аргументовано захищати свої позиції; посилення уяви, яка є значним стимулом для народження нових ідей, пошуку та синтезу як основи інноваційного мислення; оформлення внутрішнього плану ідей та реалізація його на практиці тощо.

Ці педагогічні умови допомагають створити сприятливу атмосферу для творчого розвитку старших дошкільників засобами аплікації, сприяють їхньому особистісному зростанню та розвитку мистецьких навичок.

Слід зазначити, що роль дорослих у розвитку творчих здібностей не обмежується лише створенням педагогічних умов в процесі організації педагогічного проектування. Вона полягає ще й у тому, щоб активно допомагати малюкові в розвитку його творчих здібностей.

Отже, з педагогічної точки зору дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці дитина вперше усвідомлює відношення між собою і навколишнім світом, моральних оцінках..

Висновки до 1 розділу

Творчість – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено увесь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок, саме тому так важливо сформувати у дітей основи творчості. Залучаючи дітей до художньої творчості, педагог повинен виховувати у них естетичне ставлення до навколишнього життя, сприяти накопиченню емоційних вражень, формувати індивідуальні інтереси, схильності, здібності.

Творчі здібності є одним з компонентів загальної структури особистості. Їх розвиток сприяє розвитку особистості дитини в цілому.

Аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури з проблеми творчості дозволяє зробити висновок щодо різноманітності поглядів учених на її природу, структуру, шляхи формування та недостатню розробку питання щодо розвитку творчих здібностей, зокрема у дітей старшого дошкільного віку.

З психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ. І батьки, заохочуючи допитливість, залучаючи їх у різні види діяльності, сприяють розширенню дитячого досвіду. А накопичення досвіду і знань - це необхідна передумова для майбутньої творчої діяльності. Крім того, мислення дошкільнят більш вільне, ніж мислення більш дорослих. Воно ще не задоволене догмами та стереотипами, воно більш незалежне. А цю якість необхідно всіляко розвивати.

У процесі занять аплікацією діти знайомляться з простими формами різних предметів, частини і силуети яких вони вирізають і наклеюють.

Аплікація - найбільш простий і доступний спосіб створення художніх робіт, при якому зберігається реалістична основа самого зображення.

І від того, наскільки були використані ці можливості, багато в чому буде залежати творчий потенціал дорослої людини.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АПЛІКАЦІЇ

2.1. Сучасний стан розвитку творчих здібностей старших дошкільників (за результатами констатувального етапу експерименту)

Констатувальний етап експерименту проходив на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №7 «Бджілка» Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області. До експерименту було залучено 28 дітей старшого дошкільного віку (14 – у контрольній групі (КГ) і 14 – в експериментальній групі (ЕГ), які перебували в однакових умовах одного й того ж закладу дошкільної освіти. Дослідження проводилося за згодою батьків та адміністрації закладу.

Методика констатувального експерименту була розроблена на основі наступних завдань:

1. Виявити критерії, показники і рівні розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.
2. Підібрати діагностичний інструментарій для виявлення рівнів творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.
3. Вивчити стан роботи в ЗДО з досліджуваної проблеми, визначити рівень знань педагогів про творчі здібності в образотворчій діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку може бути досліджений за допомогою різних критеріїв показників. Ось декілька основних критеріїв та відповідних показників:

1. Уява та фантазія.
 - Здатність до створення власних ідей та образів.
 - Здатність до вигадки та імпровізації у різних проявах гри.
2. Креативне мислення.
 - Здатність до альтернативного та нетрадиційного підходу до вирішення проблем.
 - Здатність до генерації нових ідей та концепцій.

3. Експресія через аплікацію.

- Здатність до самовираження через аплікацію.
- Розвиток технічних навичок та вміння ефективно використовувати різні матеріали для створення аплікації.

4. Спостережливість та уважність.

- Здатність до уважного спостереження навколишнього світу та виявлення незвичайних або цікавих деталей.

- Здатність до аналізу та інтерпретації отриманих спостережень.

5. Самостійність та ініціативність.

- Здатність до самостійності у вирішенні творчих завдань та проєктів.
- Здатність до ініціативи та активної участі у творчих процесах.

6. Співпраця та комунікація.

- Здатність до співпраці та взаємодії з іншими дітьми у творчих проєктах.
- Здатність до ефективної комунікації своїх ідей та почуттів у групі.

Згідно підібраних критеріїв та показників нами було використано наступні проєктивні методики дослідження:

1. Методика «Матриці Равена».

2. Методика WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) «Лабіринти» Д. Векслер.

3. Методика «Завершення фігури».

4. Тест «Кола».

На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень і розуміння значущості розвитку творчих здібностей старших дошкільників, нами було конкретизовано критерії та показники рівнів розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Для визначення стану розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку, нами були виділені наступні рівні розвитку творчих здібностей.

Високий рівень – бажання займатися творчістю, інтерес до творчості,

бажання відкривати нові закономірності у дитини має постійний характер. Дитина створює нові комбінації з засвоєних раніше елементів, наділяє предмет оригінальним образним змістом переважно без повторення, веде самостійні пошуки для вирішення завдання, доповнює, змінює, перетворює знайомий матеріал, знаходить адекватні виразно-зображальні засоби для втілення образу. Вона вміє самостійно вибирати задум аплікації, відображати в аплікації сюжет і його елементи, правильно передавати форму і розташовувати предмети (дотримуючись пропорції між зображуваними предметами), її образи живі та виразні. Така дитина має індивідуальний «стиль» дитячої продукції і своєрідність манери виконання.

Середній рівень – бажання займатися творчістю, інтерес до творчості, бажання відкривати нові закономірності носить ситуативний характер. Дитина вносить в свої роботи, придумані ним і не схожі на інші, образи, але допускає повторення. Рідко доповнює, застосовує відомі способи аплікації в нових ситуаціях. Уява досить стійка, образи живі. Передає форму та розташування предметів з незначними помилками, в аплікації рідко відображає сюжет і його елементи. Повільна реакція та орієнтування в нових умовах.

Низький рівень – відсутнє бажання займатися творчістю, відсутній інтерес до творчості, немає бажання відкривати нові закономірності. Дитина не може привнести в роботу щось своє, не видозмінює, не доповнює або не може знайти спосіб зображення того чи іншого предмета, не оригінальна у дододженні форм (зображення - аплікації). Уява нестійка, створювані образи невиразні. Відсутня здатність входження в зображуваний образ, не передає форму та розташування предметів.

Відповідно до першого критерію для діагностики творчих здібностей здійснюється за допомогою **методики «Матриці Равена»** (Додаток 1).

Мета методики – за короткий проміжок часу активізувати у дошкільника мисленнєві процеси синтезу й узагальнення та виявити рівень розвитку творчої легкості. Введення ліміту на час і матриці, які з кожною наступною стають складнішими, активізує перебіг психічних процесів і дає змогу більш глибоко діагностувати рівень творчої легкості.

Під час проведення цієї методики у дитини активуються такі психологічні процеси, як комбінування, виділення головного, розуміння сутності проблеми, синтез та узагальнення.

Зміст цієї методики полягав у знаходженні елемента, якого не вистачає шляхом перебирання подумки та виокремлення головного. Завдання оцінювалось по одному балу за кожний правильно обраний елемент. Максимально можлива кількість набраних балів 12 балів.

Інструкція проведення тестування по Матрицях Равена.

Вам пропонуються малюнки з фігурами, пов'язаними між собою певною залежністю. Однієї фігури не вистачає, а внизу вона додається серед 6 інших фігур. Ваше завдання встановити закономірність, що пов'язує між собою фігури на малюнку та вказати номер вибраної фігур із запропонованих та відмітити її в бланку відповідей.

Тест складається із 12 таблиць (3 серії). В кожній серії таблиць представленні завдання підвищеної складності.

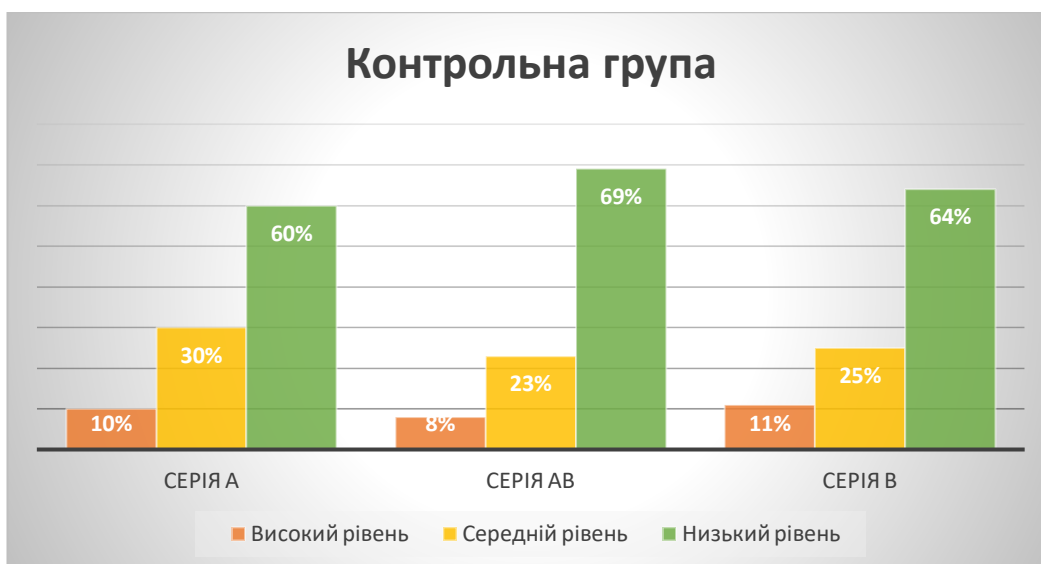
Характерні і ускладнення типу завдань від серії до серії. Час виконання 20 хвилин.

В серії А досліджуваному необхідно вибрати з запропонованих фрагмент якого не вистачає. При виконанні цього завдання необхідно проявити уміння диференціювати елементи та визначати зв'язки між елементами гештальту, а також доповнювати частини структури яких бракує, попередньо порівнюючи її з запропонованими зразками.

При виконанні серії Ав необхідно вирішити задачу, визначивши принцип зміни фігур по вертикалі та горизонталі.

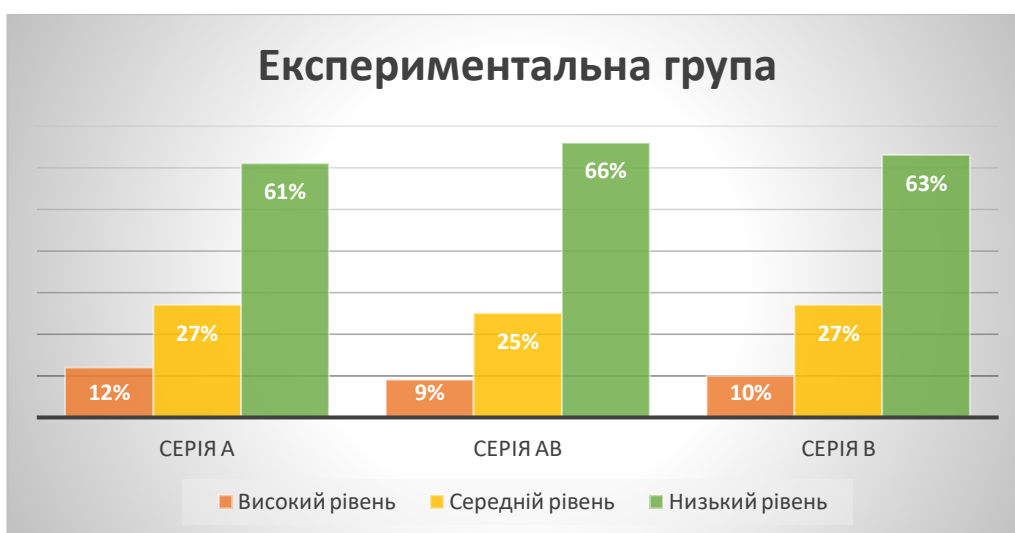
Серія В пропонує досліджуваному віднайти аналогії між парами фігур, диференціюючи їх елементи.

Діти контрольної групи продемонстрували наступні результати (діаграма 2.1).



Діаграма 2.1. Результати методики «Матриці Равена» у контрольній групі.

В експериментальній групі за даною методикою були отримані наступні результати (діаграма 2.2).



Діаграма 2.2. Результати методики «Матриці Равена» у експериментальній групі.

Отже, у згідно всіх серій завдань у контрольній групі були виявлені такі результати: низький рівень розвитку творчих здібностей – 71% (10 дітей), середній рівень – 19% (3 дитини) і високий рівень у 10% (1 дитина). Відповідно до діаграми 2.2 діти експериментальної групи показали такі результати: низький рівень – 64% (9 дітей), середній рівень – 26% (4 дитини) і високий рівень – 10% (1 дитина).

Аналіз результатів дає змогу зрозуміти, що у деяких дітей недостатньо

розвинено творчі здібності. Експеримент показав перевагу низького рівня розвитку творчих здібностей у старших дошкільників.

Відповідно до другого критерію ми провели **методику WPPSI** (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) «Лабіринти» Д. Векслер (Додаток 2).

Головною метою цієї методики – виявити вміння старших дошкільників зрозуміти сутність завдання, аналізувати та узагальнити вирішення. У змісті емпіричного матеріалу – передбачено вирішення представлених восьми лабіринтів.

Вікова група – від 4 до 6 років.

Головною ідеєю було вийти з лабіринту виокремивши найкоротший шлях. Також під час оцінювання враховується кількість розривів у лінії. Розриви у лінії характеризували у дітей сумніви у виборі дій, які характеризували недостатньо розвинену творчу легкість. Кожний правильно вирішений лабіринт оцінювався в один бал, максимально можлива кількість набраних балів вісім.

Виходячи з результатів отриманих даних, дуже високий рівень розвитку творчої легкості у старшого дошкільника характеризується великим інтересом до всебічного розгляду предмету, врахуванням у разі прийняття рішень різних факторів легко засвоювати новий матеріал, здатністю швидко та вільно переключати власні думки, легко вирішувати проблемні завдання.

Інструкція проведення тестування по лабіринтах Векслера

Загальні правила:

Під час роботи дітям старшого дошкільного віку пропонувалося розв'язати вісім лабіринтів так, щоб лінія від старту до фінішу не розривалася. На розв'язання усіх лабіринтів відводилося 10 хвилин часу. При оцінюванні завдання зверталась увага не лише на правильність вирішення, але й на те, як дитина поставилася до завдання. Чи не допустила дитина помилки, а після помилки продовжила. Чи змогла дитина пройти лабіринт найкоротшим шляхом. За кожний правильно вирішений лабіринт оцінювався в 1 бал, усього на завдання відведено 8 балів.

Завдання вважається не виконаним, якщо:

А) кількість помилок перевищує допустимий для цього лабіринту (незалежно від часу виконання), або

Б) перевищений ліміт часу (незалежно від кількості помилок.

Помилками вважаються:

А) кожен відрив олівця, за винятком випадків, коли це необхідно для виправлення попередньої помилки (наприклад, перетин лінії);

Б) перетин лінії, тобто коли між лінією і слідом олівця з іншого боку лінії є проміжок. Винятком є обставини, коли перетин випадково (наприклад, зрушив аркуш паперу);

В) кожний захід в “безвихідь” лабіринту, тобто перетин пунктирною лінією в одному напрямку.

При кожному відриві олівця робити випробуваному зауваження (“не відривай олівець”)

При перетині лінії зауваження робиться тільки один раз.

У ході оцінювання в 0 балів оцінюються лабіринти в яких: дитина розірвала лінію, але завершила лабіринт; дитина йшла по лабіринту розірваними лініями; дитина розірвала лінію і не завершила лабіринт; дитина вела лінію навіть через закриті елементи лабіринту.

В 1 бал оцінюються лабіринти в яких дитина змогла пройти лабіринт без помилок, знайти найкоротший шлях, не розривала лінію, не переходила через закриті елементи лабіринту. Усього за лабіринти 8 балів.

Результати на первинному етапі тестування за творчу легкість інтерпретуються так: 20 – 17 балів – дуже високий рівень творчої легкості; 16 – 12 балів – високий рівень творчої легкості; 11 – 8 балів – середній рівень творчої легкості; 7 – 3 балів – низький рівень творчої легкості; 2 – 0 балів – дуже низький рівень творчої легкості.

Результати контрольної групи констатували наступне (діаграма 2.3).



Діаграма 2.3. Результати методики WPPSI у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були отримані такі результати (діаграма 2.4).



Діаграма 2.4. Результати методики WPPSI у експериментальній групі.

За результатами цієї методики: у контрольній групі були виявлені такі результати: дуже високий рівень творчої легкості – 2% (1 дитина), високий рівень – 4% (1 дитина), середній рівень творчої легкості – 28% (3 дитини), низький

рівень творчої легкості – 57% (8 дітей), дуже низький рівень творчої легкості – 9% (1 дитина).

Відповідно до діаграми 2.4 діти експериментальної групи показали такі результати: дуже високий рівень творчої легкості – 4% (1 дитина), високий рівень – 4% (1 дитина), середній рівень творчої легкості – 30% (3 дитини), низький рівень творчої легкості – 56% (8 дітей), дуже низький рівень творчої легкості – 6% (1 дитина).

Аналіз результатів показав, що не всі діти змогли виконати дане завдання. Тому тут переважає низький рівень творчої легкості у двох групах.

За третім критерієм творчої гнучкості ми провели **методику «Завершення фігури»** (Додаток 3).

Метою методики «Завершення фігури» було визначення творчих здібностей і у старших дошкільників, а саме: розвинену здатність створювати різноманітні ідеї у дещо обмеженій ситуації.

Дітям пропонувалося за визначений час (15 хв) доклеїти десять незавершених фігур і придумати назву до кожної аплікації. При поясненні інструкцією заборонялося наводити приклади майбутніх аплікацій. Діти повинні були самостійно побачити, що було наклеєно, та додати ту частину, якої не вистачало.

За результатами цього емпіричного матеріалу ми змогли оцінити здатність старших дошкільників до виділення сутності об'єкта, вміння втілювати свої здогадки, відображати в наданому об'єкті нові функції. Оцінювання велось шляхом правильного виконання завдання. За кожне правильне завершення фігури, не повторюваність, розробленість ставився один бал.

Інструкція проведення методики «Завершення фігури»

Дитині пропонується доклеїти десять незавершених фігур і придумати назву до кожної аплікації. Пояснюючи завдання не можна наводити приклади можливих відповідей, показувати аплікації, виконані іншими дітьми.

На виконання субтесту дитині дається 15 хвилин. Художній рівень виконання в аплікації не враховується. Завдання тесту дитині розповідають перед

виконанням. Максимальна оцінка 10 балів.

Інтерпретація тесту

Основними показниками прояву творчих здібностей дітьми при виконанні даного субтеста вміщує оцінювання п'яти показників: побіжність, оригінальність, розробленість, опір замиканню, абстрактність назв.

«ПОБІЖНІСТЬ» – характеризує творчу продуктивність дитини. Оцінюється таким чином:

1. Для визначення оцінки необхідно підрахувати загальну кількість відповідей (аплікацій), які зробила дитина.

2. Враховувати слід тільки адекватні відповіді.

Якщо аплікація через свою неадекватність не отримує бал за критерієм побіжності, то він виключається з усіх подальших підрахунків.

Неадекватними визначаються такі аплікації:

- аплікації, в яких запропонований стимул (незавершена аплікація) не був використаний як складова частина зображення;
- аплікації, що є безглуздими абстракціями, що мають безглузду назву;
- осмислені аплікації, але такі, що повторюються кілька разів, вважаються за одну відповідь.

3. Якщо дві (або більше) незавершені фігури використані для створення однієї картини, то нараховується кількість балів відповідно до кількості використаних фігур, оскільки це незвичайна відповідь.

«ОРИГІНАЛЬНІСТЬ» найважливіший показник креативності. Ступінь оригінальності свідчить про самобутність, нешаблонність, особливості творчого мислення дитини і її вираженої несхожості. Показник «оригінальності» підраховується відповідно до правил:

1. Оцінка за «оригінальність» ґрунтується на статичній рідкості відповіді, що часто зустрічається, оцінюються в 0 балі, решта – в 1 бал.
2. Оцінюється аплікація, а не назва!
3. Загальну оцінку за оригінальність отримуємо, додавши оцінки за всі аплікації.

Відповіді, які оцінюються в 0 балів за «оригінальність»:

Якщо серед відповідей дитини наводиться відповідь «обличчя людини» і відповідна фігура перетворена на обличчя, то ця аплікація отримує 0 балів, але якщо ця ж незавершена фігура перетворена на вуса або губи, які потім стають частиною обличчя, то відповідь оцінюється в 1 бал.

Слід звернути увагу на те, що всі незавершені фігури пронумеровані зліва направо і зверху вниз:

1. Цифра (цифри), буква (букви), окуляри, обличчя людини, птах (будь-який), яблуко;
2. буква (букви), дерево або його деталі, обличчя або фігура людини, віник, рогатка, квітка, цифра (цифри);
3. цифра (цифри), буква (букви), звукові хвилі (радіохвилі), колесо (колеса), місяць, обличчя людини, парусний корабель, човен, фрукт, ягоди;
4. буква (букви), хвилі, змія, знак питання, обличчя або фігура людини, птах, равлик (черв'як, гусінь), хвіст тварини, хобот слона, цифра (цифри);
5. цифра (цифри), буква (букви), губи, парасолька, корабель, човен, обличчя людини, м'яч (куля), посуд;
6. ваза, блискавка, гроза, сходинка (сходи), буква (букви), цифра (цифри);
7. цифра (цифри), буква (букви), машина, ключ, молоток, окуляри, серп, совок (ківш);
8. цифра (цифри), буква (букви), дівчинка, жінка, обличчя або фігура людини, сукня, ракета, квітка;
9. цифра (цифри), буква (букви), хвилі, гори, горби, губи, вуха тварин;
10. цифра (цифри), буква (букви), ялинка, дерево, гулка, дзьоб птаха, лисиця, обличчя людини, мордочка тварини;

«АБСТРАКТНІСТЬ НАЗВИ» виражає здатність виділяти головне, здатність розуміти сутність проблеми, що пов'язано з розумовими процесами синтезу й узагальнення. Цей показник оцінювання здійснюється за шкалою від 0 до 3 балів.

0 балів – очевидні назви, прості заголовки (найменування), які

пояснюють клас, до якого належить намальований об'єкт. Ці назви складаються з одного слова, наприклад: Сад, Город, Овоч та інше.

1 бал – прості назви, що описуються конкретні особливості наклеєних об'єктів, які виражають лише те, що ми бачимо на аплікації, або описують те, що людина, тварина або предмет роблять на аплікації, або з яких легко визначається найменування класу, до якого належить об'єкт: Сіромаха (мишка), Птах, що летить, Новорічна ялинка, Донька хворіє тощо.

2 бали – образні описові назви Загадкове літо, Небезпека, назви, які описують почуття, думки: Веселе свято, Давай дружити тощо.

3 бали – абстрактні, філософські назви, які виражають сутність аплікації, її глибинний зміст: Вірне серце, Невгамовний біль тощо.

«РОЗРОБЛЕНІСТЬ» відображає здатність детально розробляти придумані ідеї.

Правила оцінювання :

1 бал нараховується за кожну суттєву деталь аплікації, яка доповнює початкову стимульну фігуру, при цьому деталі, що належать до одного й того ж класу, оцінюються тільки один раз. Наприклад, у квітки багато пелюсток, всі пелюстки вважаємо за одну деталь. Також: квітка має серцевину (1 бал), 5 пелюсток (+1 бал), стебло (+1), два листочки (+1), пелюстки, серцевину і листя заштриховано (+1). Разом – 5 балів за аплікацію.

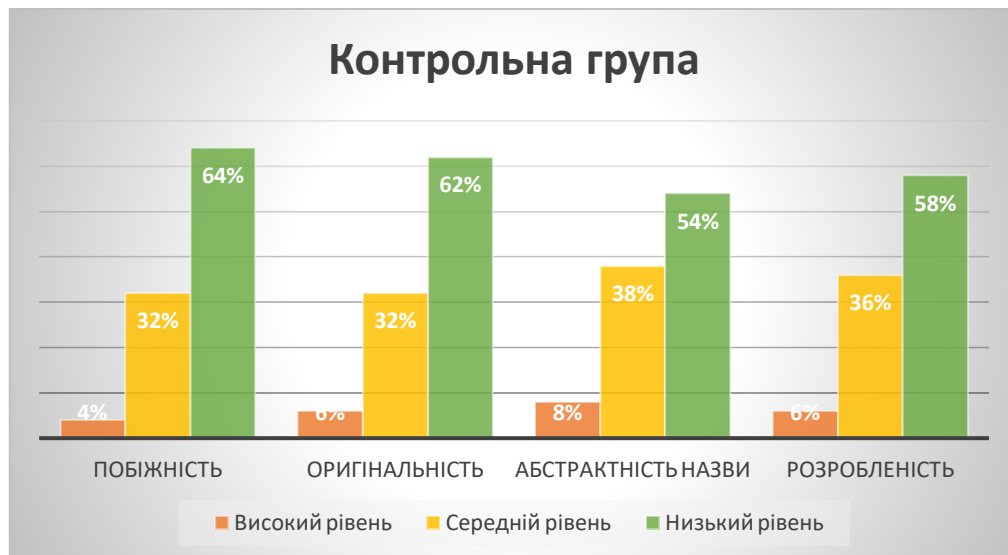
2 бали, якщо аплікація містить декілька однакових предметів, то оцінюється розробленість одного з них плюс ще 1 бал за ідею намалювати інші такі ж предмети. Наприклад: у саду може бути декілька однакових дерев, у небі однакові хмари тощо. По 1 додатковому малу додається за кожну суттєву деталь з квіток, дерев, птахів і 1 бал за ідею намалювати таких самих птахів, хмари тощо.

Якщо предмети повторюються, але кожен з них має відмінну деталь, то необхідно дати по 1 балу за кожну відмінну деталь. Наприклад: квітів багато, але у кожної свій колір – по 1 балу за кожний новий колір. Дуже примітивні зображення з примітивною «розробленістю» оцінюються в 0 балів.

Після того як всі завдання проаналізовані і підраховані бали, необхідно

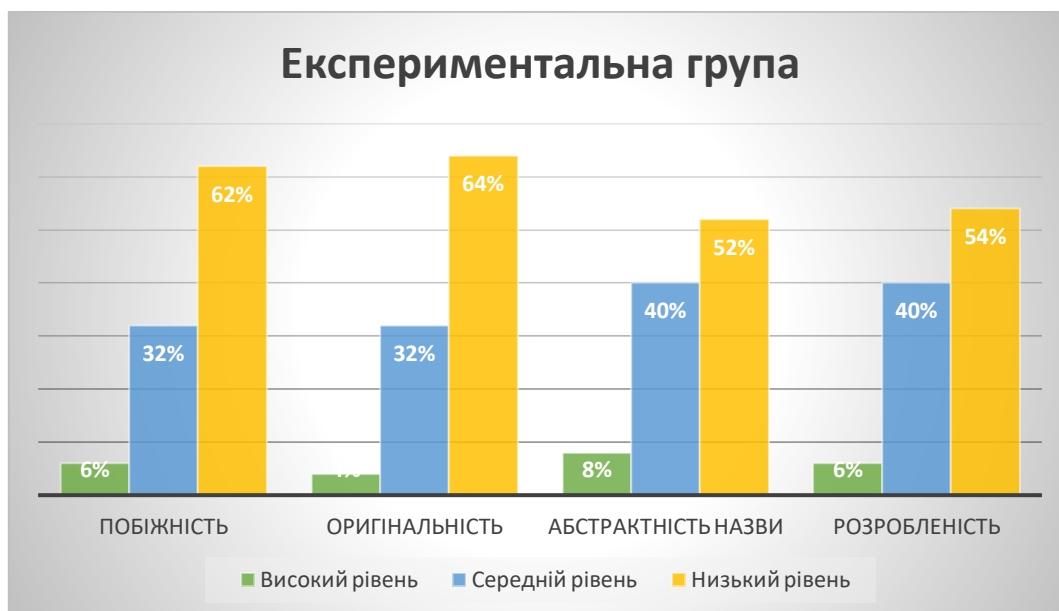
визначити остаточний результат. Для цього потрібно скласти суму всіх балів за характеристиками («побіжність», «оригінальність», «абстрактність назви», «розробленість»).

Діти контрольної групи продемонстрували наступне (діаграма 2.5).



Діаграма 2.5. Результати методики «Завершення фігури» у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були продемонстровані такі результати (діаграма 2.6).



Діаграма 2.6. Результати методики «Завершення фігури» у експериментальній групі.

Можна зробити висновок, що у контрольній групі – низький рівень – 60% (8 дітей), середній рівень – 35% (5 дітей) і високий рівень у 5% (1 дитина).

Відповідно до діаграми 2.6 діти експериментальної групи показали такі результати: низький рівень – 58% (8 дітей), середній рівень – 36% (5 дітей) і високий рівень – 6% (1 дитина).

За результатами третьої діагностичної методики можна дізнатися, що тільки у 2 дітей з двох груп високий рівень, у більшості – низький рівень та у десяти – низький. Це свідчить про те, що не всі діти готові до виконання такого роду завдань і мають недостатньо розвинені творчі здібності.

І останнім був проведений **тест «Кола» (Додаток 4).**

Тест призначений для діагностики творчих здібностей. А саме, оригінальності, гнучкості і швидкості.

Дитині пропонується аркуш з 20 намальованими кружечками діаметром не менше 2 см і дається завдання: «Перетвори кола в які-небудь незвичайні предмети (намалюй їх, використовуючи ці кола)». На виконання завдання дається 5 хвилин.

Обробка результатів

Творчі здібності проявляються в оригінальності, гнучкості, швидкості.

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ зображення виявляється в тому, що у дитини виникають нові, нестандартні ідеї малюнків предметів, що мають форму кола.

Звичайними, тобто стандартними, будуть зображення, які часто зустрічаються в дитячих малюнках (яблуко, м'ячик, сонечко, обличчя людини, мордочка зайчика, тарілка, колесо, повітряна кулька, квітка і т. д.). За такі малюнки присвоюється 0 балів.

Оригінальними можна вважати зображення предметів, які не так часто малюють діти (кнопка дзвінка, торт, гудзик, їжачок, що згорнувся в клубочок, Колобок, смайлик, планета Марс, дзеркальце, хокейна шайба, вишенька і т. д.). Кожен оригінальний малюнок оцінюється в 1 бал. Якщо дитина об'єднує в одну композицію 2 кола і більше, то можна додати за оригінальність по 1 балу за кожне об'єднання.

ГНУЧКІСТЬ – це здатність дитини висувати різноманітні ідеї малюнків, звертаючись до різних областей знань, використовуючи широке коло предметів

і явищ. Для оцінки гнучкості підраховується кількість узагальнюючих слів-понять, які можуть включати в себе відразу кілька намальованих предметів і явищ.

Наприклад, малюнки людини або тільки голови (лиця) можна об'єднати загальним поняттям «людина». Інші слова-поняття об'єднують інші предмети, наприклад: «небесні тіла» (Місяць, Сонце, планета), «фрукти та овочі» (яблуко, вишня, помідор, кавун). Так, ви можете включити намальовані дитиною предмети в групи «тварини», «рослини», «посуд», «аксесуари» та ін.

Кількість груп, які можуть включати кілька предметів або навіть один, підраховується і оцінюється – по 1 балу за кожну групу. Звертаємо вашу увагу, що при аналізі та підрахунку груп враховуються всі зображення, а не тільки оригінальні.

ШВИДКІСТЬ – це швидкість, продуктивність образотворчої діяльності дитини, тобто це здатність за обмежену кількість часу (5 хвилин) виконати великий обсяг роботи, намалювати багато круглих предметів. У тесті підраховується кількість кіл, які використала дитина для зображення предметів. За кожне коло-малюнок дається 1 бал.

Інтерпретація результатів

Низький рівень:

- Оригінальність 0-2 бали
- Гнучкість 1-2 бали
- Швидкість 0-9 балів

Середній рівень:

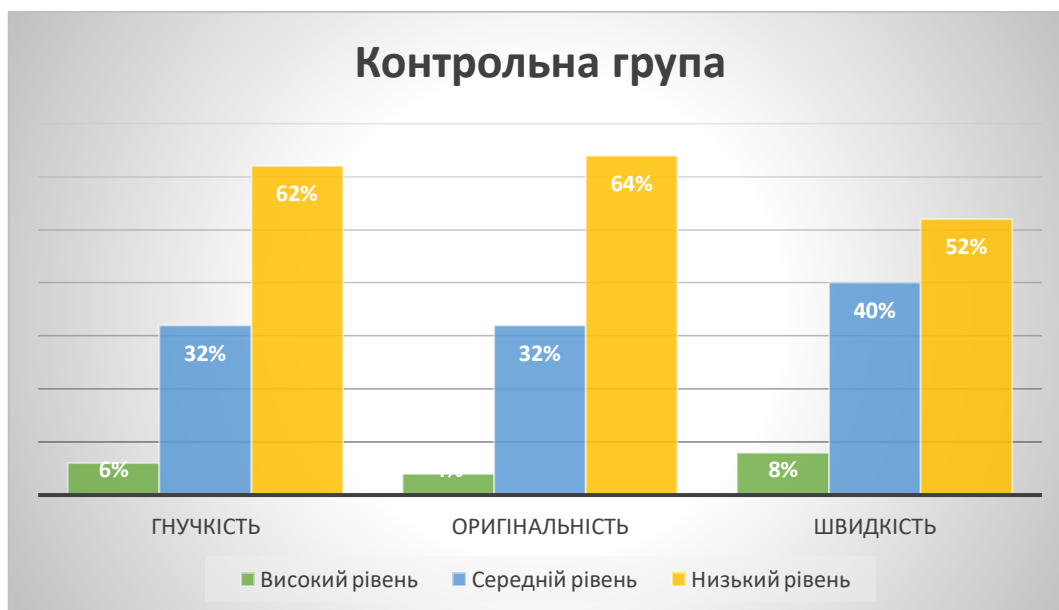
- Оригінальність 2-6 балів
- Гнучкість 3-4 бали
- Швидкість 10-13 балів

Високий рівень:

- Оригінальність понад 7 балів
- Гнучкість понад 5 балів

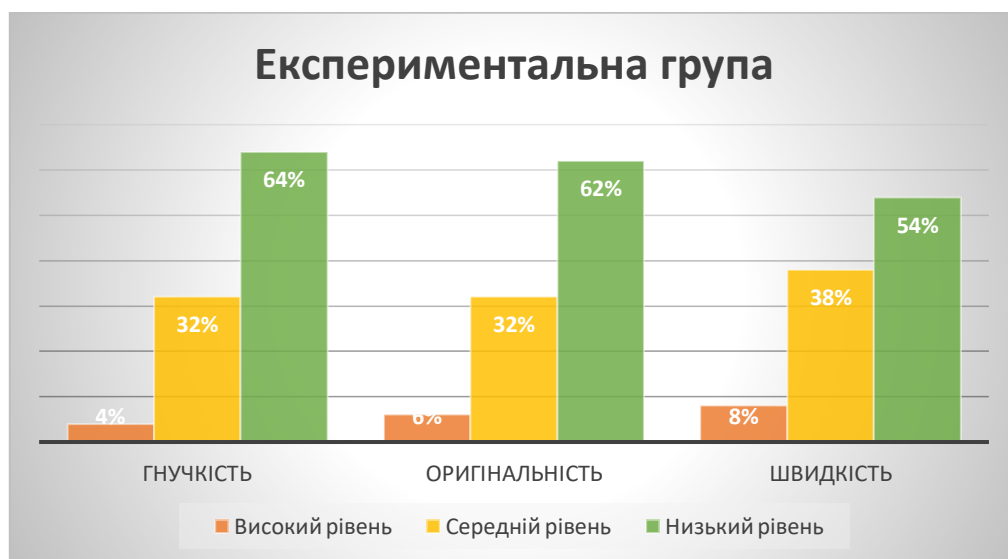
- Швидкість понад 14 балів

Діти контрольної групи продемонстрували наступне (діаграма 2.7).



Діаграма 2.7. Результати теста «Коло» у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були продемонстровані такі результати (діаграма 2.8).



Діаграма 2.8. Результати Теста «Коло» у експериментальній групі.

Можна зробити висновок, що у контрольній групі – низький рівень – 59% (8 дітей), середній рівень – 35% (5 дітей) і високий рівень у 6% (1 дитина).

Відповідно до діаграми 2.8 діти експериментальної групи показали такі результати: низький рівень – 60% (8 дітей), середній рівень – 34% (5 дітей) і високий рівень – 6% (1 дитина).

Результати тесту не відображають повноту творчого потенціалу дитини. Спостерігайте за дитиною: якщо вона увесь час щось вигадує, фантазує – то її творчий потенціал очевидний, якщо вважає за краще діяти за зразком, інструкцією, шаблоном, боїться проявляти ініціативу, допоможіть відчувати дитині радість творчості.

Підсумувавши результати всіх діагностичних завдань, ми отримали загальні відомості про рівні розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Високий рівень – показали 7% дітей. Бажання займатися творчістю, інтерес до неї, бажання відкривати нові закономірності у дітей має постійний характер. Вони створюють нові комбінації з засвоєних раніше елементів, наділяють предмет оригінальним образним змістом переважно без повторення, ведуть самостійні пошуки для вирішення завдання, доповнюють, змінюють, перетворюють знайомий матеріал, знаходять адекватні виражально-зображувальні засоби для втілення образу. Дошкільники самостійно вибирають задум аплікації, відображають у ньому сюжет і його елементи, правильно передають форму та розташовують предмети (дотримуючись пропорції між предметами). Діти мають індивідуальний «стиль» дитячої продукції і своєрідну манеру виконання.

Середній рівень – показали 35% дітей. Бажання займатися творчістю, інтерес до неї, бажання відкривати нові закономірності носить ситуативний характер. Діти вносять в свої роботи придумані та несхожі на інші образи, але повторюють ті, щочасто зустрічаються у житті. Застосовують відомі способи зображення в нових ситуаціях. Рідко доповнюють, змінюють і перетворюють знайомий матеріал. Уява досить стійка, образи живі. Передають форму та розташування предметів з незначними помилками, рідко відображають в аплікації сюжет і його елементи.

Низький рівень – показали 58% дітей. Відсутнє бажання займатися творчістю, немає бажання відкривати нові закономірності. Діти не можуть привнести в роботу щось своє, не видозмінюють, не доповнюють, не оригінальні в доклеюванні форм (аплікації). Уява нестійка, створювані образи невиразні. Не

можуть передати форму та розташування предметів. В апікації не простежується сюжет і його елементи.

Таким чином, ми виявили рівні розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку та отримали такі результати: 58% дітей показали низький рівень розвитку творчих здібностей. Тому існує необхідність спрямованої роботи з розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

На наступному етапі констатувального експерименту ми провели анкетування педагогів з метою виявлення рівня знань про розвиток творчих здібностей дітей і стан роботи з означеної проблеми в ЗДО (Додаток 5). В анкетуванні взяли участь 10 педагогів.

Проаналізувавши отримані відповіді, ми прийшли до висновку, що педагогів володіють знаннями з розвитку творчих здібностей дітей, зацікавлені в розвитку дітей, створюють умови та планують заняття з використанням нетрадиційних технік апікації.

Аналіз результатів анкетування дозволив нам з'ясувати, наскільки педагоги володіють знаннями про розвиток творчих здібностей дітей і використовують їх у своїй роботі. Вихователі самі захоплюються апікацією і прищеплюють цю любов дітям. Образотворчу діяльність діти сприймають без будь-яких негативних емоцій. Під час діяльності у дітей зберігається позитивний емоційний настрій і висока активність.

У процесі образотворчої діяльності вихователі використовують різні методи і прийоми: наочні (показ ілюстрацій, зразка), словесні (бесіди на будь-які теми, за картинами; пояснення; проблемні ситуації). Використовують дидактичні посібники та наочні матеріали. Аналіз календарних планів показав, що педагоги планують заняття з апікації з використанням нетрадиційних технік 1-2 рази на місяць у старшому дошкільному віці. Нетрадиційні техніки апікації найчастіше використовують у спільній діяльності. Але не завжди ця робота носить систематичний характер, тому знання дітей уривчасті та не систематизовані.

Аналіз предметно-просторового середовища показав: відповідність куточків образотворчої діяльності віковим вимогам; грамотне розташування зони

образотворчої творчості: доступність, естетичність, рухливість; різноманітність дидактичного матеріалу та відповідність його віковим особливостям, наявність обладнання інноваційного характеру (нетрадиційні матеріали); наявність творів мистецтва; наявність зразків (іграшки, предмети народного промислу і т. ін.); наявність ігрового персонажа.

Аналіз констатувального етапу експерименту дозволяє зробити висновок: дітей з низьким рівнем розвитку творчих здібностей необхідно активно залучати до процесу створення аплікації, використовуючи нетрадиційні техніки. Дітей потрібно зацікавити творчою діяльністю, щоб свої результати приносили їм задоволення, щоб вони навчилися самостійно вести пошуки для вирішення образотворчих завдань, доповнювати, змінювати, перетворювати знайомий матеріал і знаходити адекватні виразально-зображувальні засоби для втілення образу відповідно до задуму аплікації.

2.2. Упровадження педагогічних умов розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами аплікації.

Першочерговим завданням усіх можливих педагогічних впливів на дитину старшого дошкільного віку є розвиток у неї творчих здібностей і ми вбачаємо виявленні, знаходженні і формуванні вихователями у закладі дошкільної освіти унікальних особистих здібностей дошкільників, розкриття у них творчих потенцій власного “я”, удосконалення їх природних задатків, нахилів та здібностей через організацію навчально-виховного процесу у закладах дошкільної освіти, зміст і завдання якого мають сприяти створенню умов для формування творчої індивідуальності, стимулювати прояв творчих можливостей дітей старшого дошкільного віку. Організація педагогами навчально-виховного процесу має враховувати творчі нахили та здібності старших дошкільників, ґрунтуватись на глибокому знанні вихователями індивідуальних особливостей, духовного світу кожного вихованця.

Враховуючи ці особливості, можна виділити важливі елементи формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, зокрема: створення сприятливого розвивального середовища; діяльність; використання варіативних технологій навчання та виховання; спільний контакт з однолітками; розроблення разом з вихователями індивідуальних програм розвитку, які виявляють здібності; правильний добір завдань, вправ та ігор; сприяння організації роботи гуртків за уподобаннями (художні, музичні, танцювальні, з розвитку логічного мислення, комп'ютерні, з вивчення іноземних мов тощо); забезпечення обладнанням у групових кімнатах куточків діяльності за уподобанням (центрів); впровадження елементів теорії розв'язання винахідницьких завдань для активізації розумової діяльності і творчих можливостей дошкільнят; залучення старших дошкільників до спеціальних занять для розвитку комунікабельності та зняття тривожності, страхів, запобігання неврозам; створення умов для проведення профілактичних і оздоровчих заходів; забезпечення гнучкого режиму дня для профілактики психологічного дискомфорту, здійснення індивідуального підходу до кожної

дитини старшого дошкільного віку, врахування інтересів сім'ї; систематичне проведення спостереження у групах, аналіз результатів діяльності старших дошкільників з метою виявлення їх інтересів та нахилів.

Згідно підібраних критерій та показників ефективність упровадження технології формування творчих здібностей дітей дошкільного віку залежить від низки взаємообумовлених педагогічних умов, тому ми рекомендували вихователям для творчого розвитку старших дошкільників створення педагогічних умов формування творчих здібностей:

1. Організація цілеспрямованої діяльності дітей в дошкільному закладі та сім'ї передбачає розробку цілеспрямованих планів навчання та виховання на основі вимог програми дошкільної освіти. Ці плани повинні враховувати індивідуальні потреби та інтереси кожної дитини, а також забезпечувати розвиток творчих здібностей їхньої особистості. Ця педагогічна умова вимагає від педагогів та батьків уважності, терпіння та готовності працювати разом для досягнення спільних цілей - розвитку та щасливого дитинства кожної дитини.

2. Облік індивідуальних особливостей дитини передбачає врахування особливостей кожної дитини при плануванні та організації діяльності. Це означає створення індивідуальних програм та завдань, які відповідають рівню розвитку та інтересам кожної дитини.

3. Творча діяльність у дошкільників є важливим засобом розвитку, що сприяє їхньому самовираженню, розвитку уяви та стимулює цікавість до навколишнього світу. Важливо надавати дітям можливості вільно експериментувати та творити, дозволяючи їм розвивати свої творчі здібності та потенціал. Вона відіграє важливу роль у їхньому розвитку, сприяючи формуванню уяви, фантазії, моторики та інших аспектів особистості. Під час занять з аплікації діти розвивають моторику та просторове мислення. Діти можуть створювати картини, композиції або навіть маленькі будівлі за допомогою різних матеріалів, таких як папір, тканини, палички тощо.

4. Навчання аплікації стимулює розвиток різних аспектів особистості дитини та надає їй можливість реалізувати свої ідеї та фантазії через творчий

процес. Цей вид діяльності є важливим компонентом дошкільної освіти, який сприяє загальному розвитку дитини.

5. Комплексне системне використання методів прийомів аплікації в ЗДО може забезпечити ефективний розвиток творчих здібностей, моторики та просторового мислення у дітей. Ось деякі ключові аспекти такого підходу:

- **Різноманітність матеріалів.** Забезпечення доступу до різних матеріалів для аплікації, таких як папір різних кольорів, тканини, фурнітура, нитки, кнопки тощо. Різноманіття матеріалів стимулює творчість дітей та дозволяє їм експериментувати з різними текстурами, формами та кольорами.

- **Різноманітність технік.** Використання різних технік аплікації, таких як нарізання, склеювання, вишивка, шиття тощо. Кожна техніка має свої особливості та може стимулювати різні аспекти розвитку дитини, від моторики до творчого мислення.

- **Інтеграція з іншими видами діяльності.** Використання аплікації в комбінації з іншими видами творчої діяльності, такими як малювання, ліплення, конструювання тощо. Це дозволяє дітям розвивати різні навички та вміння через комплексний підхід.

- **Стимулювання індивідуального та групового творчого процесу.** Надання можливості як індивідуальній, так груповій творчій роботі. Індивідуальний підхід дозволяє кожній дитині виявити свою творчість, тоді як групова робота стимулює співпрацю, комунікацію та взаємодопомогу.

- **Розвиток уяви та креативного мислення.** Сприяння розвитку уяви та креативного мислення шляхом стимулювання дітей до вигадки та створення власних ідей та образів через аплікацію.

- **Позитивне підкріплення та заохочення.** Підтримка та заохочення дітей за їхні зусилля та досягнення в аплікації. Позитивне підкріплення стимулює дітей до подальшого розвитку та вияву творчості.

Комплексне системне використання методів прийомів аплікації дозволяє максимально використовувати потенціал цього виду творчої діяльності для розвитку різних аспектів особистості дитини.

6. Створення атмосфери, яка сприятиме появі нових ідей та думок забезпечує умови для розвитку творчих здібностей особистості дитини. Це включає в себе створення безпечного та підтримуючого клімату, доступ до різноманітних іграшок та матеріалів, а також можливість взаємодії з однолітками та дорослими.

Створення сприятливого середовища для проведення аплікаційних занять в дошкільному навчальному закладі є важливим завданням, що сприяє ефективному навчанню та розвитку дітей. Ось деякі ключові аспекти створення такого середовища:

1. Організація робочих місць. Забезпечте зручні та комфортні робочі місця для дітей, обладнані необхідними матеріалами для аплікації, такими як папір, клей, ножиці, різнокольорові та різнотекстурні матеріали. Підготуйте столи та стільці так, щоб вони відповідали віку та розміру дітей забезпечували безпечну роботу.

2. Створення творчого середовища. Прикрасьте клас або робочу зону елементами, що стимулюють творчість, наприклад, малюнками, аплікаціями чи майстер-класами. Важливо, щоб середовище було яскравим, цікавим для дітей.

3. Забезпечення безпеки. Під час роботи з ножицями та іншими різальними інструментами, переконайтеся, що діти знають правила безпеки та вміють користуватися ними. Забезпечте належний нагляд та допомогу від дорослих під час роботи з цими інструментами.

4. Стимулювання креативності. Поширюйте аплікаційні завдання, що спонукають дітей до творчого мислення та експериментування. Наприклад, можна пропонувати завдання зі створення образів на задану тему або за власним вибором.

5. Підтримка заохочення. Створюйте атмосферу взаємодопомоги та підтримки, де діти відчують себе впевнено в своїх можливостях та отримують позитивне підкріплення за свою творчість та зусилля.

6. Інтеграція з іншими видами діяльності. Поєднуйте аплікаційні заняття з іншими видами творчої діяльності, такими як малювання, конструювання,

рольові ігри тощо. Це дозволяє дітям розширити свої можливості та досліджувати різні аспекти творчості.

Створення сприятливого середовища для аплікаційних занять допомагає дітям розвивати свої творчі здібності, експериментувати з різними матеріалами та формами виразу та виявляти свою унікальність та креативність.

7. Забезпечення максимального напруження сил дитини при виконанні завдань спрямованих на розвиток творчих здібностей (педагогічне проєктування).

Нами було підібрано заняття для розвитку творчих здібностей старших дошкільників під час художньо-продуктивної діяльності (Додаток 6).

Дані заняття розраховані на дітей старшої групи. Заняття тривають 25 – 35 хв., згідно з орієнтовним розподілом організації освітньої діяльності ЗДО, заняття проводяться 2 р. на тиждень.

Мета занять:

- Розвиток самостійності, творчості, індивідуальності дітей, художніх здібностей шляхом експериментування з різними матеріалами, нетрадиційних технік; формування художнього мислення та моральних рис особистості, емоційної чуйності до прекрасного.
- Навчити дітей бачити та відчувати красу навколишнього середовища, розвивати здібності дітей, відображати цю красу у своїх ескізах та аплікаціях.
- Сприяти формуванню у дітей бажання пошуку шляхів до самореалізації й самоствердження.
- Сприяти формуванню гармонійно розвиненої особистості з творчими здібностями і практичними навичками.
- Розвивати чуттєве сприйняття світу і формувати естетичне ставлення до нього.
- Розвивати асоціативно-образне мислення, уяву, творчі здібності.

Завдання:

- Навчати прийомів нетрадиційної техніки аплікації і способам зображення з використанням різних матеріалів.
 - Вчити дітей бачити і розуміти прекрасне в житті і мистецтві, радіти красі природи, творів класичного мистецтва.
 - Підводити дітей до створення виразного образу при зображенні предметів і явищ навколишнього діяльності.
 - Формувати вміння оцінювати створені зображення.
 - Розвивати емоційну чуйність при сприйнятті картинок, ілюстрацій.
- Звертати увагу дітей на виразні засоби, вчити помічати поєднання матеріалів.
- Розвивати творчі здібності дітей.
 - Виховувати у дітей інтерес до аплікації.
 - Виховувати культуру діяльності, формувати навички співпраці.

Аплікація – це техніка художнього оформлення, коли різні матеріали та елементи наклеюються чи пришиваються на основу, щоб створити зображення чи композицію. Це популярний вид рукоділля та творчості, який використовується як форма самовираження та декоративного мистецтва. В цілому, аплікація є унікальним і цікавим мистецтвом, яке дозволяє створювати оригінальні твори і виражати свою творчу індивідуальність. Творчий підхід, фантазія та майстерність відіграють важливу роль у створенні оригінальних та привабливих аплікацій.

Під час занять нами було використано такі види аплікації: з використанням паперу, серветок, природніх матеріалів, з кружечків, з сердечок, Гратаж, торцева аплікація зі смужок паперу, об'ємна «пухнаста» аплікація.

Гратаж – особлива художня техніка, котра кінцевим результатом нагадує відбитки чорної літографії (або ліногравюри чи ксилографії), але значно простіша за засобами виконання. Інша назва техніки віскографія, бо в процесі виготовлення використовували віск.

Ми рекомендуємо вихователям кожне заняття проводити в напрямку розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку, де гармонійно поєднувати форму зміст, сюжет композиція, методи прийоми, які допомагатимуть створювати креативний простір для спілкування, сприятимуть розвитку асоціативного мислення, імпрровізації, фантазії, реалізації власних задумів. Педагогічними інструментами для реалізації завдань з упровадження технології розвитку творчих здібностей дітей нами визначено наступні форми занять: заняття-фантазія, заняття-гра, заняття-подорож, заняття-дослідження, заняття-казка, заняття-зустріч, заняття-пригода, заняття-свято тощо. Також для розвитку творчих здібностей ми рекомендували використовувати репродуктивні, інформаційно-рецептивні, ігрові, пошукові методи та прийоми.

2.3. Аналіз дослідно-експериментальної діяльності

Після впровадження занять з аплікації, з дітьми старшого дошкільного віку, було проведено повторне діагностичне дослідження з метою перевірки ефективності проведеної роботи з експериментальною групою.

Повторне діагностичне дослідження проводилось на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №7 «Бджілка» Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області. До експерименту було залучено 28 дітей старшого дошкільного віку (14 – у контрольній групі (КГ) і 14 – в експериментальній групі (ЕГ)).

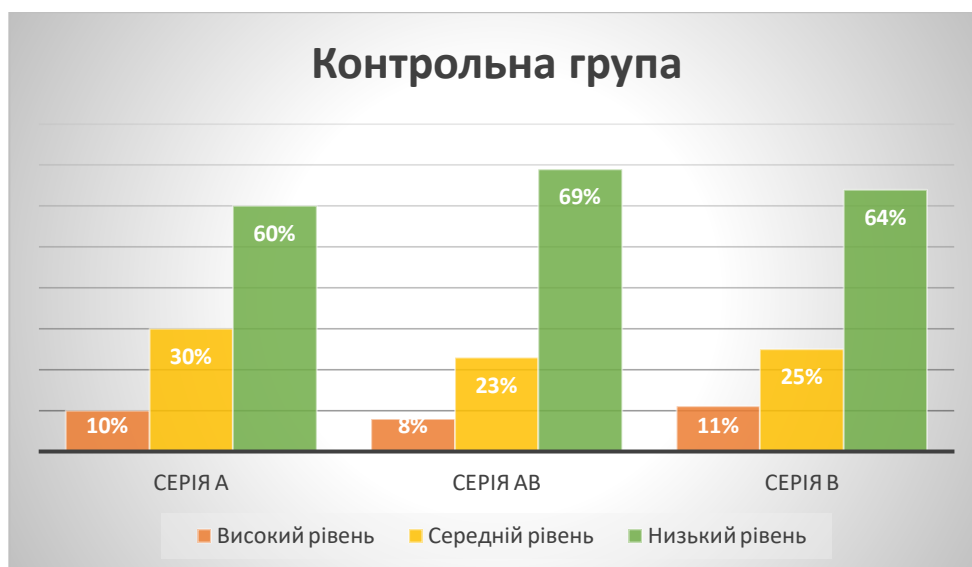
В нашому повторному діагностичному дослідженні, була поставлена мета, перевірити ефективність впровадження проекту для розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Для реалізації зазначеної мети повторного діагностичного дослідження, були застосували ті ж самі психодіагностичні методики, які ми використали у констатувальному дослідженні, а саме:

1. Методика «Матриці Равена».
2. Методика WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) «Лабіринти» Д. Векслер.
3. Методика «Завершення фігури».
4. Тест «Кола».

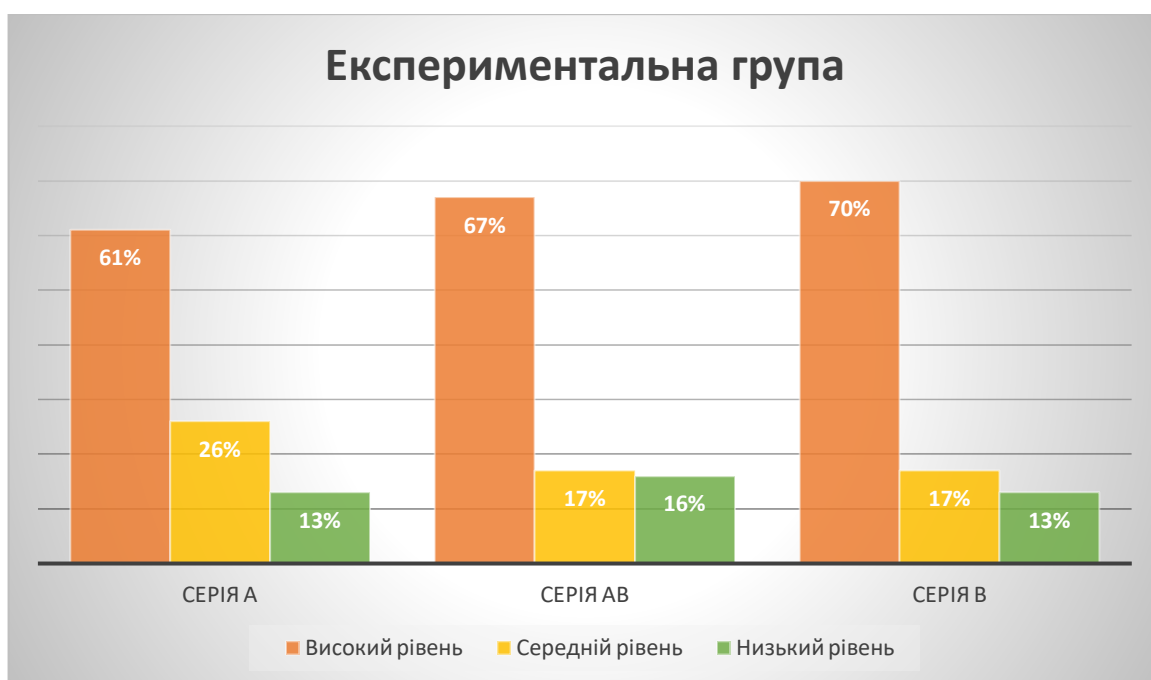
Отже, результати аналізу повторного експериментального дослідження, виявили наступні результати в контрольній та експериментальній групах.

Діти контрольної групи продемонстрували наступні результати (діаграма 2.9).



Діаграма 2.9. Результати методики «Матриці Равена» у контрольній групі.

В експериментальній групі за даною методикою були отримані наступні результати (діаграма 2.10).



Діаграма 2.10. Результати методики «Матриці Равена» у експериментальній групі.

Отже, у згідно всіх серій завдань у контрольній групі були виявлені такі результати: низький рівень розвитку творчих здібностей – 71% (10 дітей), середній рівень – 19% (3 дитини) і високий рівень у 10% (1 дитина). Відповідно до діаграми 2.10 діти експериментальної групи показали такі результати: низький

рівень – 14% (2 дитини), середній рівень – 19% (3 дитини) і високий рівень – 67% (9 дітей).

Результати контрольної групи констатували наступне (діаграма 2.11).



Діаграма 2.11. Результати методики WPPSI у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були отримані такі результати (діаграма 2.12).

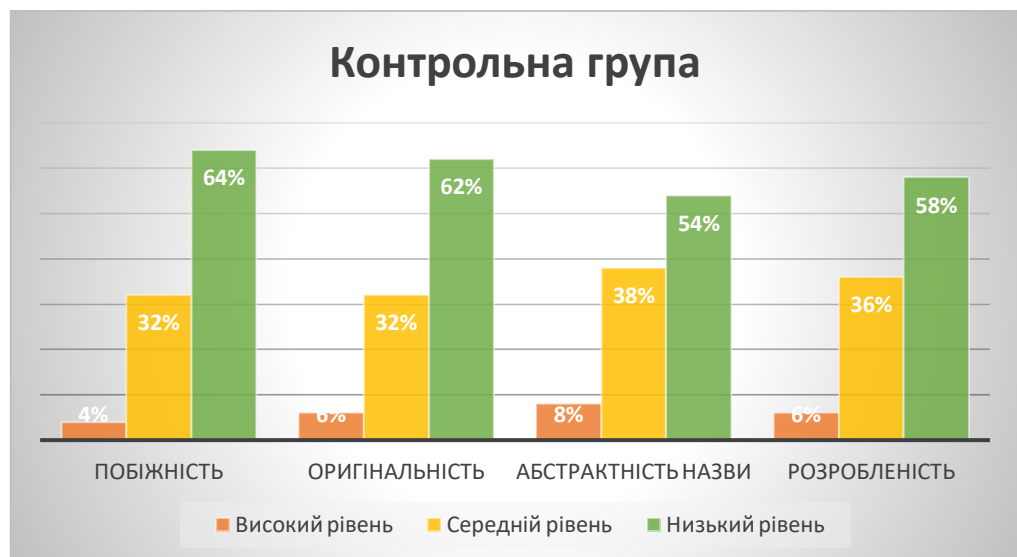


Діаграма 2.12. Результати методики WPPSI у експериментальній групі.

За результатами цієї методики: у контрольній групі були виявлені такі результати: дуже високий рівень творчої легкості – 2% (1 дитина), високий рівень – 4% (1 дитина), середній рівень творчої легкості – 28% (3 дитини), низький рівень творчої легкості – 57% (8 дітей), дуже низький рівень творчої легкості – 9% (1 дитина).

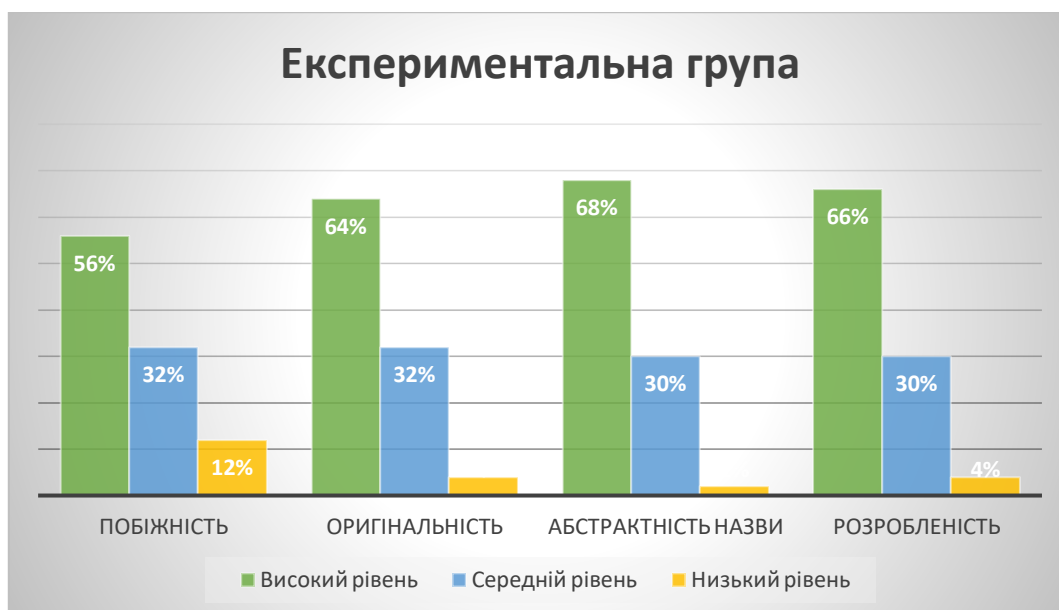
Відповідно до діаграми 2.12 діти експериментальної групи показали такі результати: дуже високий рівень творчої легкості – 24% (2 дитини), високий рівень – 45% (8 дітей), середній рівень творчої легкості – 25% (2 дитини), низький рівень творчої легкості – 3% (1 дитина), дуже низький рівень творчої легкості – 3% (1 дитина).

Діти контрольної групи продемонстрували наступне (діаграма 2.13).



Діаграма 2.13. Результати методики «Завершення фігури» у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були продемонстровані такі результати (діаграма 2.14).

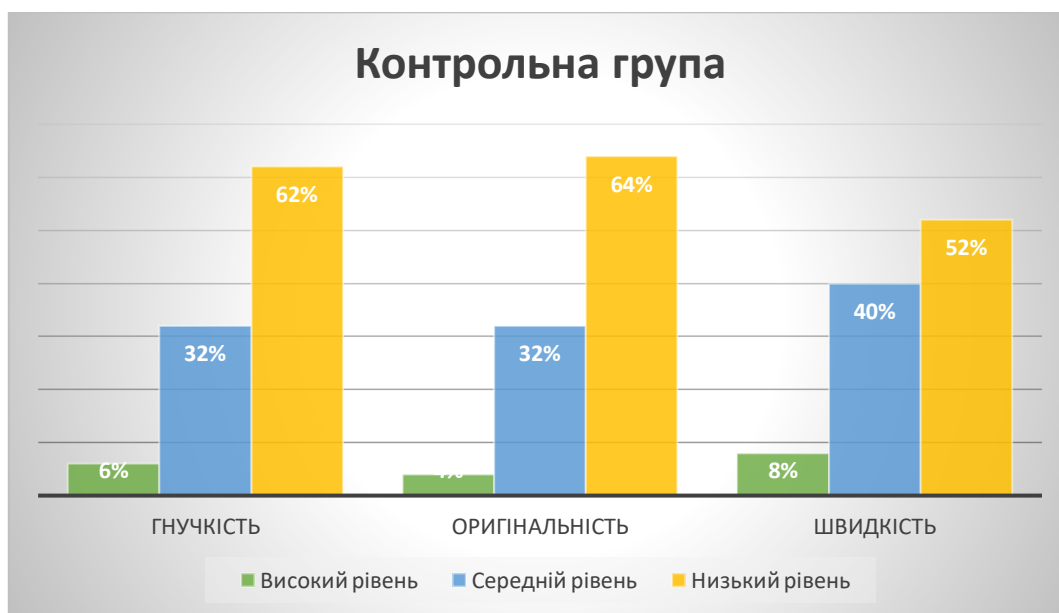


Діаграма 2.14. Результати методики «Завершення фігури» у експериментальній групі.

Можна зробити висновок, що у контрольній групі – низький рівень – 60% (8 дітей), середній рівень – 35% (5 дітей) і високий рівень у 5% (1 дитина).

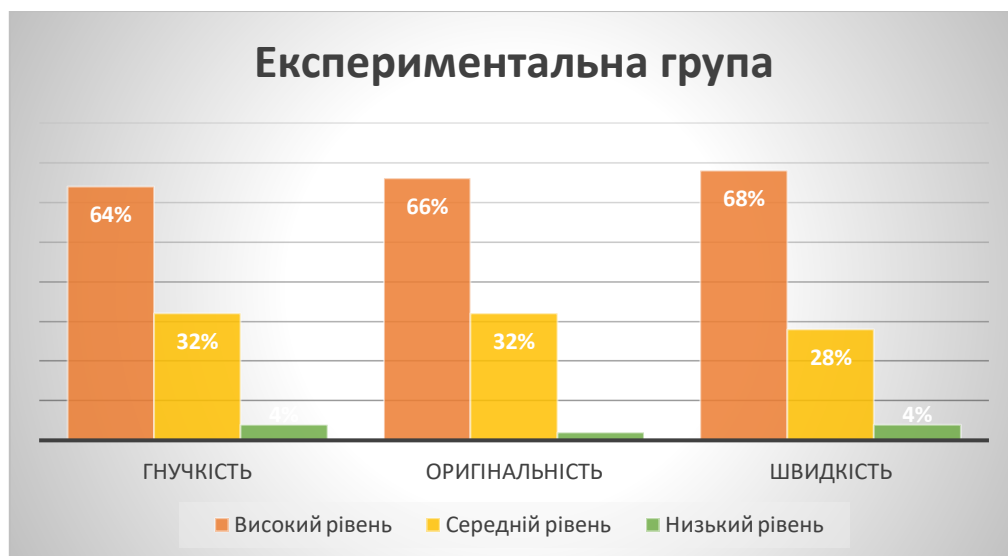
Відповідно до діаграми 2.14 діти експериментальної групи показали такі результати: низький рівень – 5% (1 дитина), середній рівень – 31% (4 дитини) і високий рівень – 64% (9 дітей).

Діти контрольної групи продемонстрували наступне (діаграма 2.15).



Діаграма 2.16. Результати теста «Коло» у контрольній групі.

В експериментальній групі за цією методикою були продемонстровані такі результати (діаграма 2.16).



Діаграма 2.17. Результати Теста «Коло» у експериментальній групі.

Можна зробити висновок, що у контрольній групі – низький рівень – 59% (8 дітей), середній рівень – 35% (5 дітей) і високий рівень у 6% (1 дитина).

Відповідно до діаграми 2.17 діти експериментальної групи показали такі результати: низький рівень – 3% (1 дитина), середній рівень – 31% (4 дитини) і високий рівень – 66% (9 дітей).

Отже, високий рівень виявлено у 9% дошкільників КГ та 65% – ЕГ. Середній рівень виявлено у 33% дітей КГ та 32% – ЕГ. Низький рівень виявлено у 58% дітей КГ та 3% – ЕГ. Кількість дітей з високим рівнем у експериментальній групі значно більша, ніж у контрольній. І, навпаки, відсоток дітей з низьким рівнем в експериментальній групі значно менше, ніж у контрольній.

Таким чином, аналіз результатів контрольного експерименту підтверджує ефективність проведеної роботи на формуючому етапі психолого-педагогічного експерименту.

Повторне проведення анкетування педагогів з метою виявлення рівня знань про розвиток творчих здібностей дітей і стан роботи з означеної проблеми у ЗДО показав наступні результати.

Педагоги володіють знаннями про розвиток творчих здібностей дітей і використовують їх у своїй роботі. Вихователі самі захоплюються аплікацією і

прищеплюють цю любов дітям. Аплікацію діти сприймають без будь-яких негативних емоцій. Під час діяльності у дітей зберігається позитивний емоційний настрій і висока активність. У процесі аплікації вихователі використовують різні методи і прийоми: наочні (показ ілюстрацій, зразка), словесні (бесіди на будь-які теми, за картинами; пояснення; проблемні ситуації). Використовують дидактичні посібники та наочні матеріали. Предметно-просторове середовище відповідає віковим та психолого-педагогічним вимогам.

Таким чином, з метою розвитку творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку розроблений нами проект сприятиме активному розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Висновки до 2 розділу

Одним із найбільш ефективних чинників розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку є аплікація. Це унікальна за змістом поведінка малюка творчого плану, де він виявляє власні здібності, набутий досвід у вигляді уявлень про навколишній світ і за допомогою виражальних засобів передає своє ставлення до явищ дійсності, створюючи художні образи. Підґрунтям такої дитячої активності є мистецтво, його спонтанна природа, культурна спрямованість і естетичні функції.

Проведене нами дослідження дозволяє стверджувати, що формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку має включатися в усі види творчої діяльності: ігри, спрямовані на розвиток фантазії, уяви як універсальних властивостей особистості дошкільника; творчі завдання, проведення ігор, спрямовані на розвиток творчих здібностей та вмінь на заняттях з різних видів аплікації.

Проект з художньо-продуктивної діяльності «Дивосвіт» для дітей старшої групи містила такі напрямки: підбір та розробку занять, пошук нетрадиційних технік аплікації та їх реалізацію у роботі з дітьми.

ВИСНОВКИ

Сучасний період кардинальних змін життя нашого суспільства вимагає від кожної людини прояву гнучкості, нешаблонного мислення, ініціативи, здатності продукувати нові ідеї, тобто реалізації творчого потенціалу своєї особистості. Вимоги, що пред'являються суспільством, педагогічною наукою (відносяться й до сучасної дошкільної освіти) включають, перш за все, необхідність створення оптимальних умов для виховання активності творчої особистості, здібностей до повноцінної взаємодії з оточуючим середовищем у відповідності зі своїми віковими особливостями й можливостями.

1. На основі вивчення та аналізу наукових джерел, творчість – практична або теоретична діяльність людини, в якій виникають нові результати. Однак будь-яка діяльність вимагає від людини володіння характерними якостями, що визначають її придатність до неї і забезпечують певний рівень успішності її виконання. Дитяча творчість є процесом створення суб'єктивного нового для дитини продукту, в який він вклав свої знання, емоційне ставлення до зображуваного, застосувавши засвоєні ним на заняттях під керівництвом педагога або знайдені самостійно зображувально-виражальні засоби.

Творчі здібності – це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду.

2. Виявлено рівні розвитку творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Такі як: інтерес до творчої діяльності (аплікації) (бажання займатися творчістю; інтерес до творчості); наявність творчої уяви (створення нових комбінацій із засвоєних раніше елементів; самостійність знаходження нових способів, швидкість реакції та орієнтування в нових умовах; індивідуальний «стиль» дитячої продукції, своєрідність манери виконання); сформованість зображуваних умінь і навичок (знаходження адекватних виражально-образотворчих засобів для втілення образів; відповідність результатів творчості елементарним художнім вимогам; вміння самостійно вибирати задум аплікації; вміння правильно передавати форму та розташування предметів; вміння відобразити в аплікації сюжет і його елементи).

3. Вивчивши психолого-педагогічну літературу, ми прийшли до висновку, що розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку буде ефективним, якщо педагоги в ЗДО будуть використовувати аплікацію. Вона сприяє виникненню позитивних емоцій, посидючості, зосередженості, самостійності, вмінню доводити розпочату справу до кінця. Використання аплікації розвиває фантазію, уяву, спостережливість, вміння знаходити нестандартні рішення, допомагає дитині висловити свої емоції, враження, переживання, розвиває творчу активність.

Аналіз констатувального експерименту дозволив нам зробити висновок про те, що дітей з низьким середнім рівнем розвитку творчих здібностей необхідно активно залучати до процесу аплікації, потрібно зацікавлювати творчою діяльністю, щоб результати своєї роботи приносили їм задоволення.

На основі отриманих результатів констатувального експерименту ми розробили проект «Дивосвіт» з розвитку творчих здібностей засобами аплікації для дітей, батьків і педагогів.

Отже, у роботі з дітьми старшого дошкільного віку аплікація використовується для розвитку творчості та фантазії, уяви та зацікавленості до образотворчого мистецтва. Дитина відображує свої враження від навколишнього світу, передає образи уяви, утілюючи їх за допомогою різноманітних матеріалів у реальні форми. А головне те, що аплікація допомагає розвивати творчу індивідуальність дитини старшого дошкільного віку і з успіхом може використовуватися у ЗДО.

Отже, результати дослідження дають підстави вважати, що вихідна методологія є правильною, визначені завдання реалізовані, мета досягнута, що має важливе значення для підвищення рівня розвитку у старших дошкільників творчих здібностей засобами аплікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. С. Педагогічні умови розвитку творчості дітей дошкільного віку. *Педагогіка і психологія*, 2017. №4. С. 29–35.
2. Багатий В., Ньюкалов В. Розвивати творче мислення (ТРВЗ у дитячому садку). *Дошкільне виховання*, 2014. № 1. С. 17-19.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. Авт. кол-в: А. М. Богуш, Г. В. Беленька, Г. В. Богініч та ін. Київ : Видавництво, 2020. 21 с
4. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? К.: Україна, 1991. 79 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х т. Т. 1. Київ: Либідь, 2003. 316 с.
6. Бондарчук О. А. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами апікації. *Педагогічний портал «Освіта.UA»*. URL: <https://osvita.ua> (дата звернення: 10.07.2024)
7. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці. Київ: Радянська школа, 1990. 128 с.
8. Герц О.А. Особливості навчання дошкільників апікації та вирізуванню з паперу. *Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених*. Гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачєво, 2021. Випуск №1(7). С.16-22
9. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
10. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, ліплення, апікація: планування, конспекти занять, методичні рекомендації. Х.: Ранок, 2017. 224 с.
11. Гузалова О. В. Педагогічні умови організації творчої діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2021. 21 с.

12. Дитина: освітня програма виховання для дітей від двох до семи років. За заг. ред. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко. Наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк. Київ : ун-тім. Б. Грінченка, 2016. 303 с.
13. Дубасенюк О. А. Розвиток творчого потенціалу особистості засобами мистецтва. Креативна педагогіка: наук-метод. Журнал «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки». Вінниця, 2013. Вип. №7. С.52-58.
14. Дударенко Л. І. Використання апікації як засобу розвитку творчості у старших дошкільників. *Дошкільна освіта*, 2019. №2. С. 14–18.
15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
16. Дьяченко Л. М. Психічний розвиток дошкільника. К.: Педагогіка, 2014. 128 с.
17. Ендовицький Т. Про розвиток творчих здібностей. *Дошкільне виховання*, 2017. № 12. С. 73-75.
18. Заїка Є.В. Комплекс ігор для розвитку уяви. *Питання психології*, 2013. № 2. С. 54-58.
19. Карасьова К., Піроженко Т. Світ дитячої гри. К.: Шкільний світ, 2010. 127 с.
20. Клименко В. В. Механізм творчості: чи можна його розвивати. К.: Шкільний світ, 2011. 96 с.
21. Коломієць І. В. Вплив декоративно-прикладного мистецтва на розвиток творчих здібностей дошкільнят. *Освітній простір*, 2020. №1. С. 8–12.
22. Комаровська О. А., Аніщенко О. В. Словник мистецьких термінів. Херсон:Стар, 2016. 19 с
23. Коппалова Н. М. Гурткова робота з апікації та оригамі. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 80 с.
24. Костюк Г. С. Дошкільний вік. Вікова психологія; за ред Г. С. Костюка. К.: Рад. школа, 1976. 170 с.
25. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. К.: Знання, 2013. 69 с.

26. Крилов Є. Школа творчої особистості. *Дошкільне виховання*, 2012. № 8. С. 11-20.
27. Крутій К. Л. Мистецтво аплікації в дитячому садку: методичний посібник. Харків: Основа, 2010. 112 с.
28. Крутій К. Л. Скарбниця творчості: методичний посібник. Харків: Основа, 2015. 136 с.
29. Лебединська Г.О. Креативність як вимір творчої діяльності. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. С. 147-149
30. Ликова І.О. Програма художнього виховання, навчання й розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки». Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 128 с.
31. Мазур Ю. «Джміль» відкриває світ мистецтва. *Дошкільне виховання*, 2011. № 4. С. 4–5.
32. Малярчук І. І. Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва. Львів: Світ, 2004. 186 с.
33. Моляко В. О. Психологічна проблема творчого потенціалу. Актуальні проблеми психології : проблеми психології творчості та обдарованості. Зб. наук. праць / за ред. В. О. Моляко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С. 6–13.
34. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. *Обдарована дитина*, 2004. № 6. С. 2–9.
35. Ніканорова В., Пономаренко М. Творчі здібності дітей на кінчиках їхніх пальців. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2011. № 2. С. 16–27.
36. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник для студентів / За заг. ред. Г.В. Сухорукової. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.
37. Павленко М. С. Аплікація як метод розвитку креативності у старшому дошкільному віці. *Науково-методичний журнал «Дошкілля»*. URL: <https://doshkillia.com.ua> (дата звернення: 15.09.2024)

38. Підкурганна Г.Л. Дитяча творчість. Програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку. К.: Освіта, 2000. 153 с.
39. Піроженко Т. І., Лисенко Н. М. Ігрові технології у дошкільній освіті. Київ: Либідь, 2019. 192 с.
40. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2016. № 9. С. 45–50.
41. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
42. Проскура О. В. Творча майстерня: посібник для педагогів. Одеса: ПНПУ ім. Ушинського, 2020. 164 с.
43. Рагозіна В. Художні техніки в естетичному розвитку дошкільників (аплікація). *Мистецтво та освіта*, 2012. № 2. С. 27–42.
44. Рибалка В. Р. Психологія розвитку творчої особистості: навч. посіб. К.: ІЗМН, 2016. 236 с.
45. Романовська Д. Методи та прийоми стимулювання творчої активності. *Психолог*, 2016. №11. С.13-16.
46. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник. 3-тє вид. К.: Либідь, 2024. 288 с.
47. Рубінштейн С. Л. Основи загальної психології. Київ: Радянська школа, 1980. 328 с.
48. Савченко І. В. Творчість дошкільнят через образотворче мистецтво: методи і підходи. *Електронна бібліотека НПУ ім. Драгоманова*. URL: <http://elib.npu.edu.ua> (дата звернення: 20.08.2024)
49. Сидоренко О. П. Методи стимулювання творчості у процесі аплікації. *Педагогічний часопис*, 2018. №3. С. 21–26.
50. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ: Освіта, 2006. 344 с.

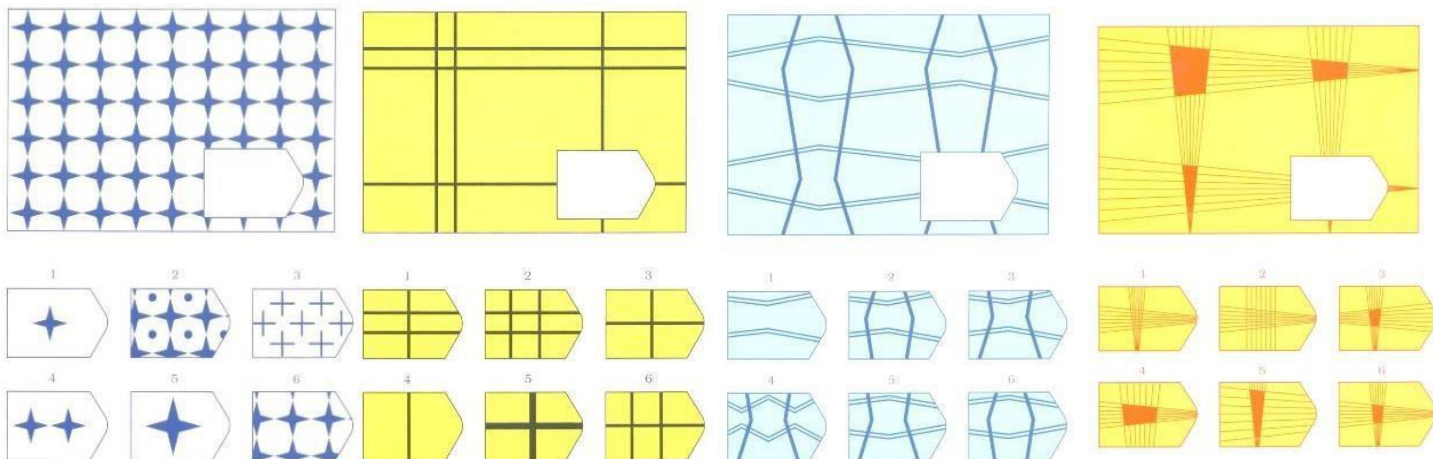
51. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навчально-методичний посібник. К.: Вид-во «Ліра-К», 2010. 320 с.
52. Творчий розвиток засобами мистецтва виховання: навч.-метод. Посібник. За ред. Н.Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2011. 280 с.
53. Теорія та технології розвитку дитячої художньої творчості : навч.-метод. посібник. Укладач Н. Г. Каньоса. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2015. 188 с.
54. Тиха В. Ю. Квілінг. К.: Літера ЛТД, 2014. 48 с. (Серія «Магія творчості»).
55. Торренс Е. Творчість як наука. Львів: Каменяр, 1996. 154 с.
56. Ушакова І. Інтеграція комплексу мистецтв у системі естетичного образу людини. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2012. №4 (51). С. 145 - 149.
57. Чепурна С. Кольорові фантазії. *Дитячий садок*, 2018. № 7 (535). С. 6–8.
58. Шандрук С. Творчість як употужнення здібностей особистості. *Психологія*, 2015. №3. С.86 –91
59. Шульга Л. М. Декоративно-прикладне мистецтво у вихованні дошкільників. Полтава: ПУЕТ, 2018. 148 с.
60. Яковлева Н.В. Комплекс матеріалів для занять образотворчою діяльністю. Аплікація. Конспекти занять з дітьми 6-7 років. Х.: Ранок, 2009. 64 с.

ДОДАТКИ

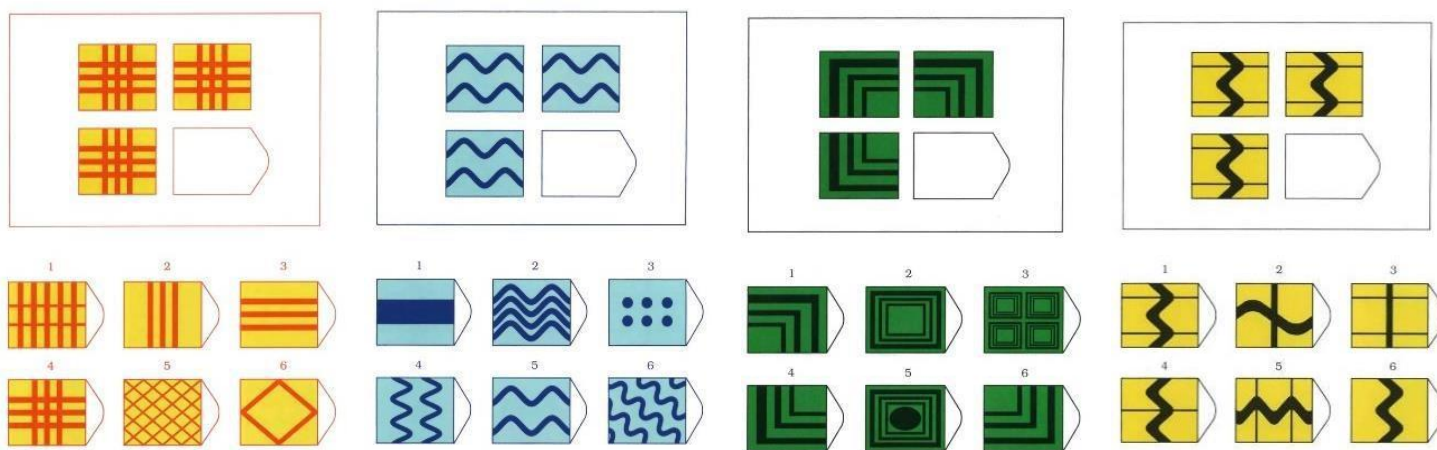
Додаток 1

МЕТОДИКА «МАТРИЦІ РАВЕНА»

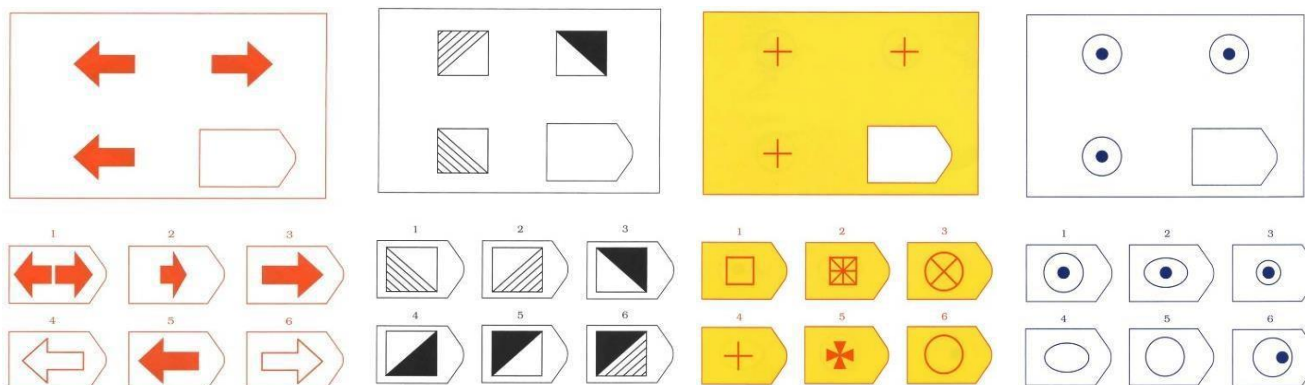
Серія А



Серія Ав



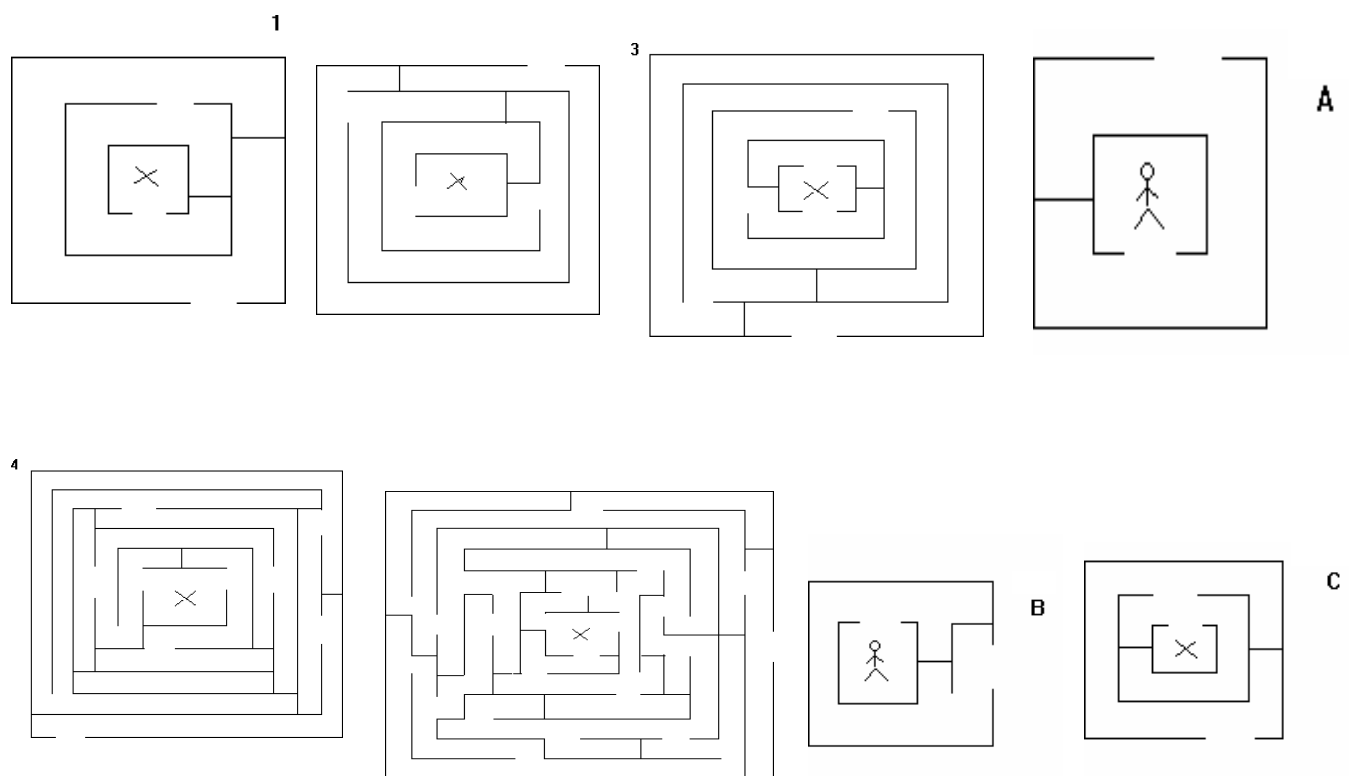
Серія В

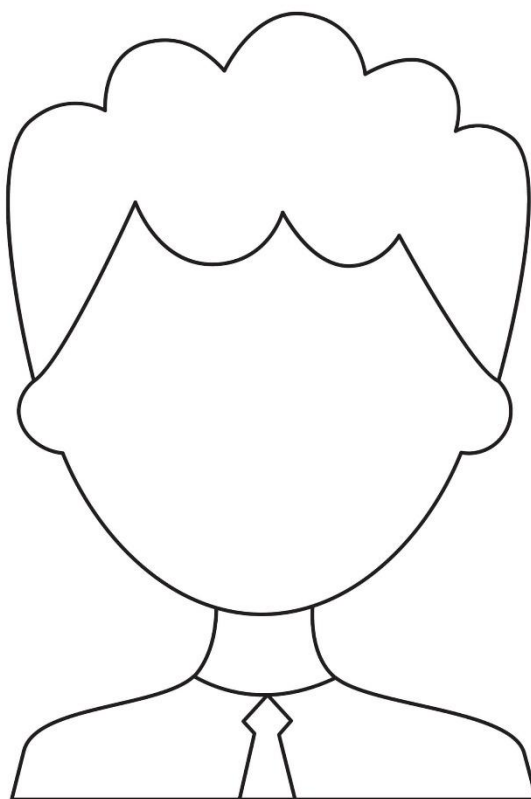
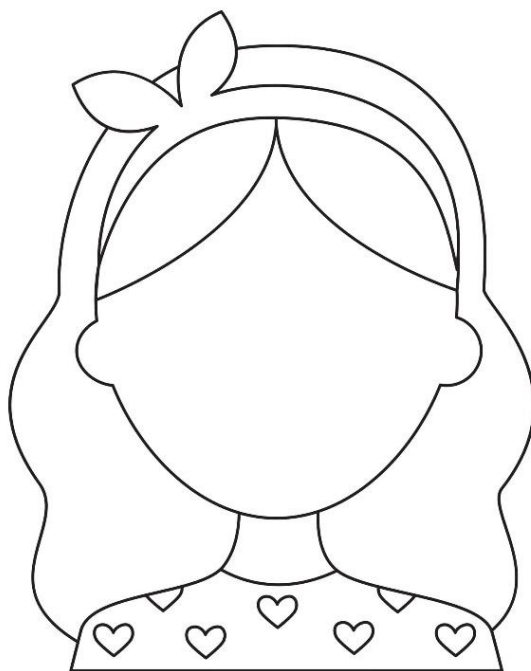


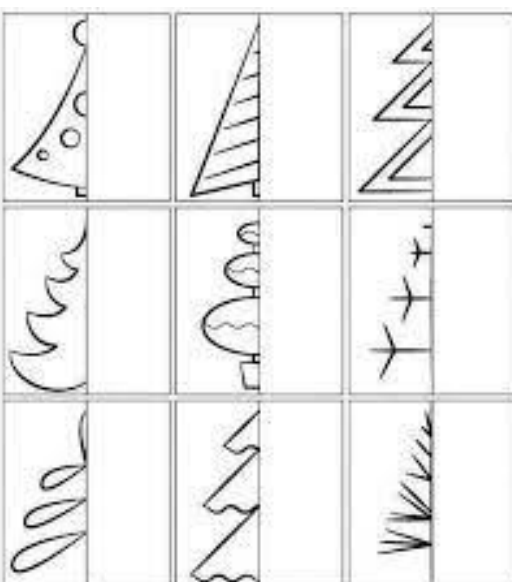
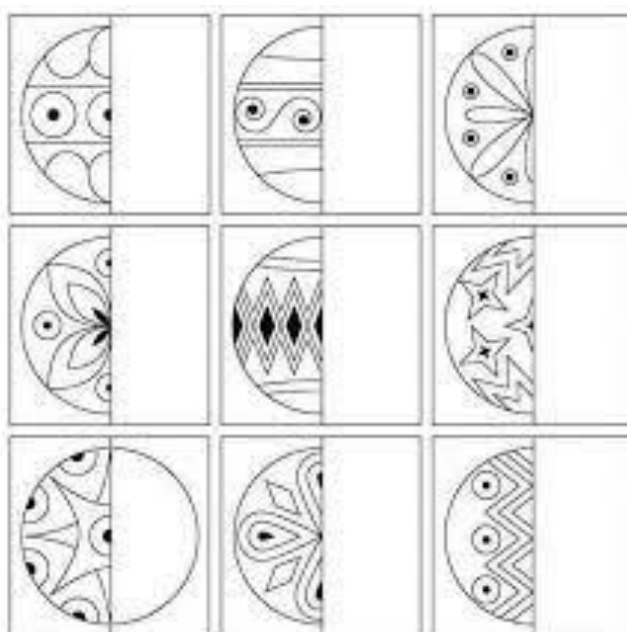
Додаток 2

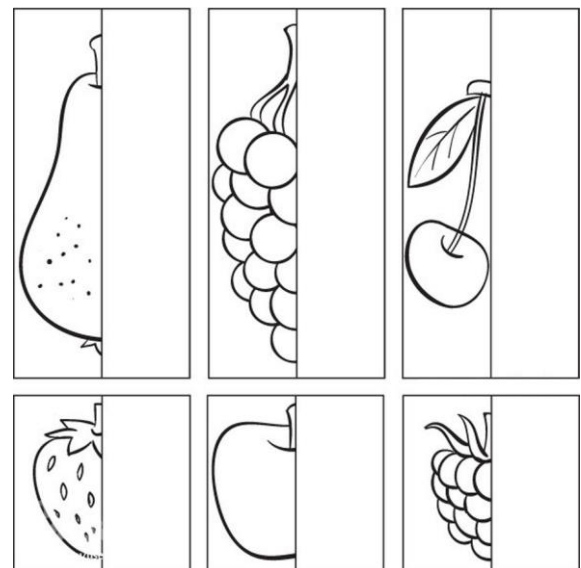
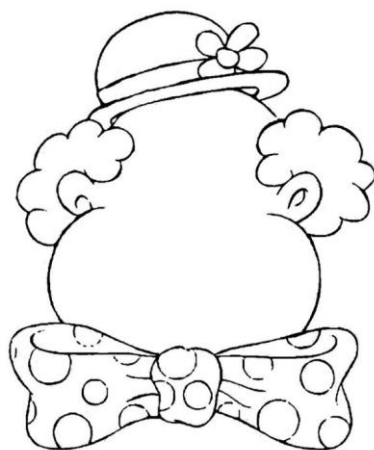
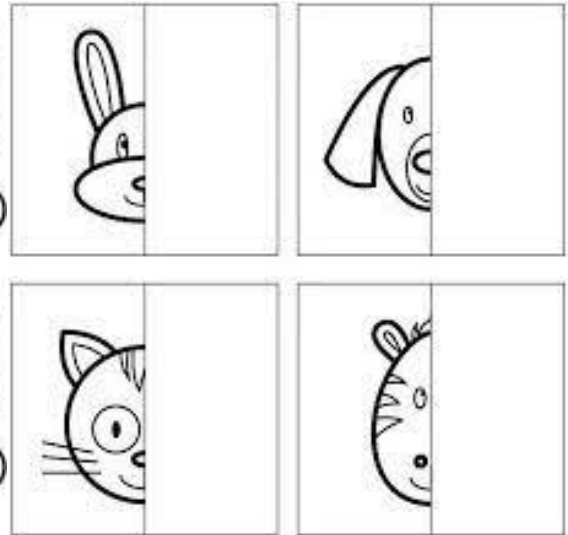
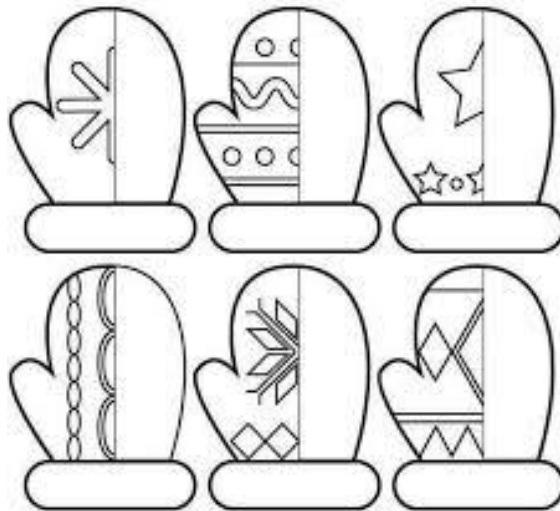
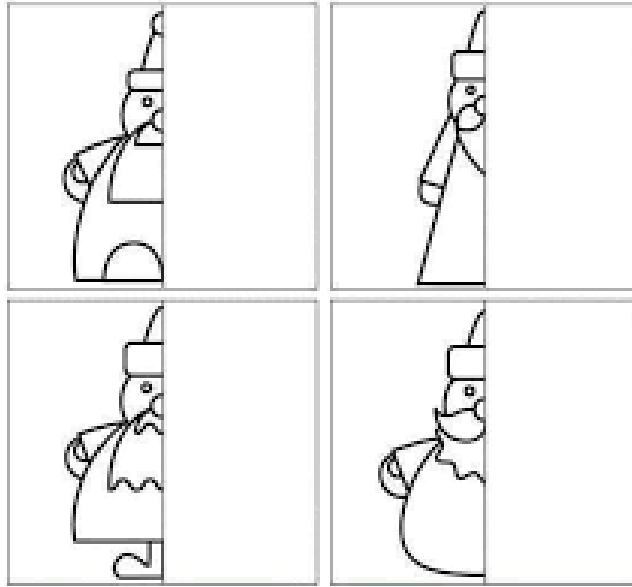
Методика WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence)

«Лабіринти» Д. Векслер.

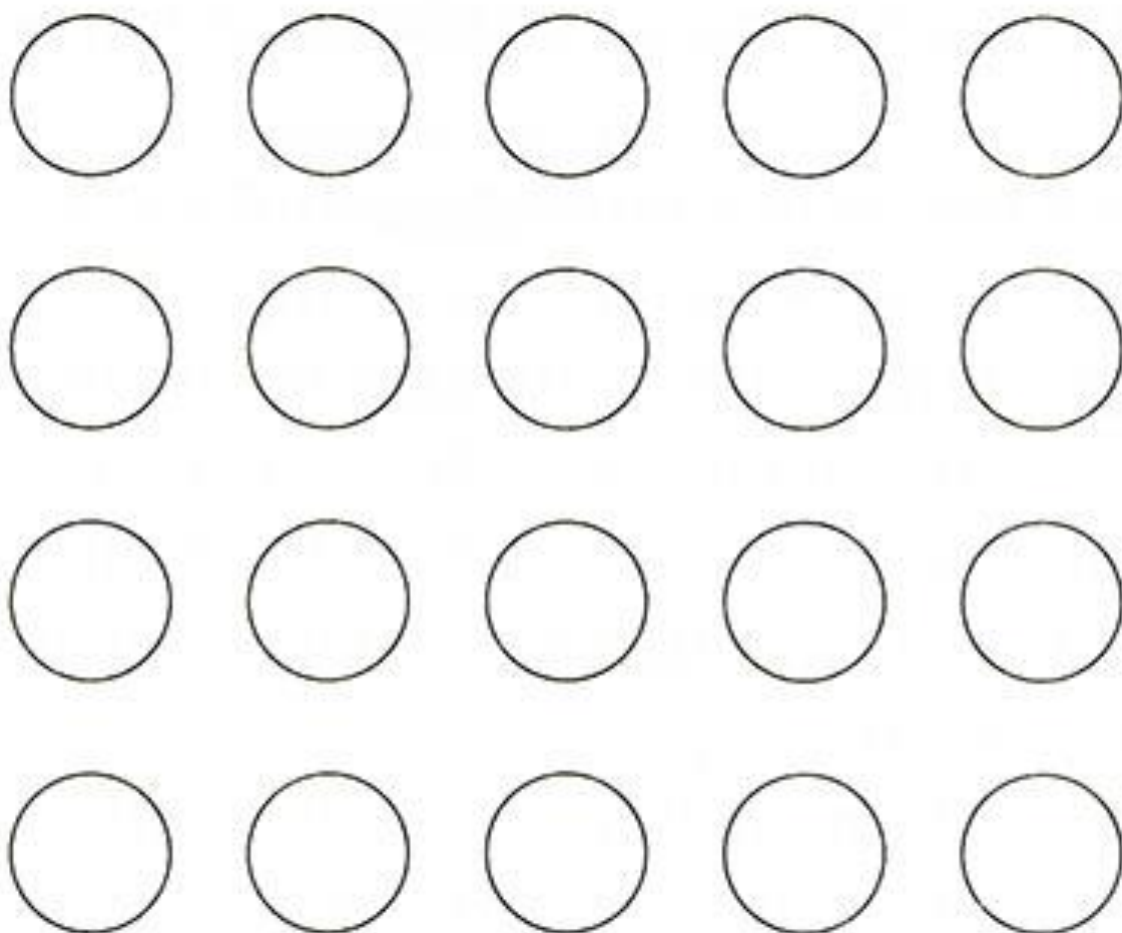


Методика «Завершення фігури»





Тест «Кола»



АНКЕТА**для вихователів****«Виявлення обдарованих дітей»****ІНСТРУКЦІЯ:**

Інформація збирається шляхом спостереження і опитування вихователів.

Навпроти кожного твердження у стовпчику виставляється знак "+" .

Наприкінці роботи слід виконати таку послідовність дій:

- підрахувати кількість знаків "+" у кожному стовпчику;
- отриману суму помножити на відповідний коефіцієнт – 1,2,3,4 (значення коефіцієнта відповідає номеру стовпчика);
- додати одержані числа. Ця сума є загальним показником. Вона проставляється в графу «Загальний показник».

№ з/п	ПІЗНАВАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	характерис тика не проявляла ся, не спостеріга лася ніколи 1 бал	характерист ика час від часу проявляєтьс я 2 бали	характеристик а помітно виражена, але проявляється не завжди 3 бали	характеристи ка проявляється майже постійно 4 бали
1.	Дитина володіє великим для свого віку запасом слів, мовлення вирізняється багатством виразів, швидкістю і складністю.				

2.	Володіє широким запасом інформації з різноманітної тематики (такої, що зазвичай залишається поза межами інтересів дітей цього віку).				
3.	Швидко запам'ятовує та відтворює фактичну інформацію.				
4.	Чуйний і тямущий спостерігач. Зазвичай бачить більше, отримує більше, ніж інші, з розповіді, спостереження, фільму.				
5.	Легко схоплює причинно-наслідкові зв'язки; намагається зрозуміти, "як", "чому", ставить багато запитань, хоче знати, що лежить в основі явищ і подій.				
6.	Загальний показник				

№ з/п	МОТИВАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	характерис тика не проявляла ся, не спостеріга лася ніколи 1 бал	характерист ика час від часу проявляється 2 бали	характеристик а помітно виражена, але проявляється не завжди 3 бали	характеристи ка проявляється майже постійно 4 бали
1.	Повністю "входить" у певні теми, проблеми, наполегливо прагне завершити почате.				
2.	Легко впадає в нудьгу від звичайних завдань.				
3.	Прагне досконалості, вирізняється самокритичністю.				
4.	Хоче працювати самостійно, вимагає лише мінімального скерування від вихователя.				
5.	Має схильність організовувати дітей, людей, предмети, ситуацію.				
6.	Загальний показник				

№ з/п	ЛІДЕРСЬКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	характеристика не проявлялася, не спостерігалася ніколи 1бал	характеристика час від часу проявляється 2 бали	характеристика помітно виражена, але проявляється не завжди 3 бали	характеристика проявляється майже постійно 4 бали
1.	Виявляє відповідальність, робить те, що пообіцяв.				
2.	Впевнено почувається як з однолітками, так і дорослими, вільно почувається, коли необхідно продемонструвати свою роботу всім присутнім.				
3.	Ясно виражає свої думки і почуття.				
4.	Любить бути з людьми, товариський, не любить залишатись на одинці.				
5.	Має схильність домінувати серед інших, як правило,				

	керує діяльністю, в якій бере участь.				
6.	Загальний показник				

№ з/п	ТВОРЧІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	характеристика не проявлялася, не спостерігалася ніколи 1 бал	характеристика час від часу проявляється 2 бали	характеристика помітно виражена але прояв не завжди 3 бали	характеристика проявляється майже постійно 4 бали
1.	Виявляє велику цікавість до всього, багато запитує про різне.				
2.	Висуває велику кількість ідей або рішень проблем і відповідей на запитання; пропонує незвичайні, оригінальні, розумні відповіді.				
3.	Виражає власну думку без роздумів, іноді				

	гарячий у дискусії, наполегливий.				
4.	Любить ризикувати, має схильність до пригод.				
5.	Схильний до гри з ідеями, фантазує, придумує ("Цікаво, що буде, якщо...")				
6.	Виявляє тонке почуття гумору та бачить смішне в таких ситуаціях, які не здаються смішними іншим.				
7.	Добре розвинутий естетичний смак.				
8.	Дає конструктивну критику, не схильний визнавати авторитети.				
6.	Загальний показник				

ОБРОБКА АНКЕТНИХ ДАНИХ:

- кількість балів до 12 – середній рівень розвитку творчих здібностей.
- Кількість балів більше 12 – високий рівень розвитку творчих здібностей.

Анкета для педагогів

1. Чи створені у Вашій групі умови для розвитку творчих здібностей дітей?
2. Які методи та прийоми Ви використовуєте в практиці для розвитку творчих здібностей у дітей Вашої групи?

3. Чи підтримуєте дітей Вашої групи в прояві творчості?
4. Чи діагностуєте Ви дітей на виявлення творчих здібностей?
5. Чи часто плануєте заняття з використанням нетрадиційних технік аплікації?
6. Чи відчуваєте труднощі при підготовці (проведенні) занять з використанням нетрадиційних технік аплікації?
7. Чи проявляють інтерес діти Вашої групи до результатів творчості своїх та однолітків?
8. Чи хотіли б Ви отримати консультацію щодо розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку?

Проект «Дивосвіт»
Організовано-пізнавальна діяльність
Тема. «Кораблик»

Активізувати й різноманітнити техніку роботи з папером: учити розривати папір (серветку) і м'яти її (грудкою й жгутиком), наклеювати зображення відповідно задуму. Познайти дітей з уривком вірша "Кораблик" Світлани Сирени (Котляр). Учити дітей розуміти образність поезії. Увести в словник дітей слова «капітан», «вітрильник» і познайти з їхнім значенням. Викликати інтерес до створення образу. Розвивати уява, почуття композиції, дрібну моторику. Виховувати інтерес до образотворчої діяльності, акуратність при виконанні роботи

Обладнання: аркуші кольорового паперу блакитного кольору, серветки білий і синій кольори, вирізані з кольорового паперу кораблик, вітрило, сонце (по кількості дітей). Устаткування для аплікації



Хід заняття:

Діти, сьогодні ми з вами спробуємо створити картину. Так не просту. Що буде зображено на картині, нам підкаже вірш. Послухайте його й спробуйте представити всі, про що почуєте

Читання вірша "Кораблик"

Плив кораблик по хвилях,
Вітрило рвався до хмар.
Хвилі до борта піднімалися,
Об кораблик розбивалися.

(Світлана Котляр)

Що ви уявили собі, коли слухали вірш? Виходить, що повинне бути зображене на нашій картині? І хоча у вірші не згадувалося слово «сонце», я думаю його потрібно помістити на нашу картину. Адже в темряві ми не змогли б побачити ні кораблик, ні вітрило, ні море, ні хмари

А перед тим, як почати працювати з папером і клеєм, давайте розімнемо пальчики. Пограємо в гру з пальчиками за назвою «Капітан». А ви знаєте. Хто такий капітан? Кого називають капітаном? Капітан - це сама головна людина на кораблі, командир корабля. Повторите це слово й постарайтесь запам'ятатися

Пальчикова гімнастика «Капітан»

Кінці пальців направить уперед, пригорнути руки долонями друг до друга, злегка відкривши.

Проговорюючи віршик, показувати. Як човен гойдається на хвилях, а потім плавними рухами рук - самі хвилі.

Потім по тексту вірша показати чайку, схрестивши більше пальці рук і помахавши пальцями, стислими разом.

Випрямленнями долонями з пальцями, притиснутими один до одного зобразити рибок. Плавними рухами долонь показати, як риби плывуть у воді.

Приставити по черзі долоні обох рук горизонтально до брів, як би вдивляючись удалину.

- Я пливу на човні голубою рікою.

По хвилях з перловою піною.
 Я - відважний капітан,
 Мені не страшний ураган.
 Чайки білі кружляються,
 Теж вітри не бояться.
 Лише лякає пташиний лемент
 Зграйку золотавих риб.
 І, об'їздивши чудо країни,
 Подивившись на океани,
 Мандрівник-Герой,
 До мами я повернуся додому.

- Перед вами лежать аркуші паперу. Якого кольору вони? Блакитного, як небо. От на небі ми розмістимо сонце. Знайдіть «сонце» серед інших елементів нашої картини. Як ви догадалися, що це воно? Правильно, воно кругле, жовтого кольору. Прикладете його до верхньої частини аркуша. А тепер наклейте, візьміть у руки шматочок серветки синього кольору й зімніть його двома руками от так (показ), щоб вийшов жгутик. Тепер небагато розгорніть жгутик. У нас вийшли хвилі морські. Тепер потрібно намазати клеєм нижню частину аркуша (розташованого вертикально) і прикласти на клей хвилі - зім'яту синю серветку

- Якими словами починався вірш? «Плив кораблик по хвилях». У нас є хвилі, тепер потрібно зробити кораблик. Прикладете кораблик до синьої серветки, так, щоб було зрозуміло, що кораблик пливе по хвилі. Вийшло? Тоді приклеюйте кораблик. Нагадую, що кораблик потрібно покласти на клейонку кольоровою стороною долілиць і намазати клеєм. Потім ми акуратно беремо його, прикладаємо зверху на хвилі й обережно промокаємо серветкою.

- А що ж там далі говорилося у вірші про наш кораблик? «Вітрило рвалося до хмар». Так, кораблик у нас непростий, а з вітрилом. Такий кораблик називається "вітрильник". Запам'ятаєте: вітрильник - це корабель із вітрилами. Повторите це слово й запам'ятаєте його. Що потрібно зробити, щоб наклеєний нами кораблик став вітрильником? Наклеїти вітрило. А зробимо ми це от так.

(Показ. Вихователь показує, як саме розташувати трикутник-вітрило (гострим кутом нагору).

- До чого рвалося вітрило? До хмар. Якщо ми говоримо «до хмар», то скільки їх має бути? Давайте зробимо дві хмари. Візьміть у руки білу серветку й розірвіть її на дві частини. Кожний шматочок зімніть, але не дуже сильно, щоб вийшли хмари. У якій частині нашої картини ми розмістимо хмари? Угорі, там, де небо

От і готова наша картина



Тема. «Горошок будемо консервувати, гостей взимку пригощати»

Програмовий зміст: продовжувати вчити дітей обривати серветку, скручувати, викладати та наклеювати кульки на плоске зображення склянки. Формувати інтерес до створення виразного образу склянки з горохом. Познайти малювати з новими поняттями: «біб», «бобові рослини». Уточнити уявлення дітей про корисну їжу.

Розвивати: відчуття форми, ритму, просторової орієнтації на аркуші, дрібну моторику рук, звуковимову.

Виховувати: охайність, старанність, бережне ставлення до свого організму.

Обладнання: роздатковий матеріал: силуетні форми склянки (на кожен дитину), серветки (зеленого кольору), клей, щітки, серветки для клею, клейонки, підставки для щіток; демонстраційний: картина із зображенням городу, картинки, що передають зображення: гороху, квасолі у стручках; скороговка про боби.

Хід заняття

1. Ігровий прийом. Розповідь казки про горох.

Вихователь пропонує дітям послухати казку:

- В одному царстві, яке називалося «Город», жив собі Біб. Його будиночок знаходився на високому зеленому стеблі. Всі жителі царства «Городу» називали його хатинку стручком. Бо була вона довга-предовга, і кімнат у ній було багато, а в тих кімнатах жили маленькі сини господаря – горошинки. Вони були веселі, і постійно у своєму будиночку-стручку гриміли, торохкотіли, аж поки він не тріснув.

Злякався батько-Біб:

- Ой, що ж тепер мені робити, зараз повисипаються усі мої горохи на землю, і я їх усіх погублю, а вони такі смачні, корисні для людей.

Вихователь звертається до дітей (актуалізація опорних знань дітей):

- Чи корисний горох для людей?
- Які страви можна приготувати з гороху?

2. Мотивація діяльності дітей на занятті.

- Діти, як можна допомогти батьку Бобу зберегти для людей увесь горох?

3. Повідомлення теми та мети заняття.

- Для того, щоб горох довго зберігався, його можна законсервувати.
- Хто знає, що значить «консервувати».
- Сьогодні ми з вами і спробуємо законсервувати горох у склянки.

4. Фізкультхвилинка (ІАМ «Карусель»).

- Для того, щоб нам було веселіше працювати, пограємось у карусель і спробуємо вивчити скоромовку про боба:

Бабин Біб розцвів у дощ – буде бабі біб у борщ.

5. Показ та пояснення виконання роботи.

Вихователь показує зразок. Аналізує форму гороху (куля), розмір, колір. Звертає увагу на його розміщення на аркуші, знайомить дітей із послідовністю виконання роботи:

1. Накрутити кульки різного розміру.
2. Розмістити їх на папері.
3. Наклеїти.

6. Підсумок та аналіз заняття.

- Що треба зробити, щоб горох довго зберігався?
- Як називаються рослини, які мають стручки?

Педагог пропонує двом дітям відібрати ті роботи, які найбільше їм сподобались. Вихователь спільно з дітьми аналізує роботи.

Тема. «В гості до Гриба Боровика»

Програмовий зміст: Розширити прямі контакти дітей з природою, збагачувати чуттєвий досвід дошкільників. Закріпити знання дітей про дарунки осені. Вчити розрізняти їстівні й неїстівні гриби, з'ясовувати, де саме ростуть гриби, знаходити їстівні гриби на дидактичній картині. Розвивати навички роботи з папером і клеєм, наполегливість, самостійність. Виховувати бережне ставлення до оточуючого середовища.

Матеріал: картинки із зображенням лісу, грибів; дидактична гра «Грибна галявинка»; вбрання Гриба-Боровика; кольоровий папір, клей, скріпки.

Хід заняття:

Вихователь: Наприкінці літа й на початку осені самий час збирати гриби. Хто з вас ходив у ліс за грибами? Пропоную відправитися туди. Хочете? З чим ходять у ліс за грибами?

Діти: З кошиками.

Вихователь: У нас їх немає, але ми їх зробимо. (Вихователь разом з дітьми із заготовлених заздалегідь деталей кольорового паперу збирають «кошика», скріплюючи його деталі клеєм або скріпками).

Вихователь: Кожний зробив для себе «кошик». І тепер відправляємося в «ліс». (Під музику, виконуючи знайомі танцювальні рухи, діти йдуть по групі). От ми й у лісі. (У групі висить велика картина із зображенням дерев, кущів, пеньків, грибної галявинки, різних грибів. Оформлення лісової галявини залежить від фантазії вихователя: можна на килимі розставити картонні дерева, на підлозі розкласти намальовані або вирізані з журналів, книжок, дидактичних матеріалів гриби). Присядемо на галявинку й оглянемося навколо. Подивіться, скільки тут грибів! Розглянемо їх, а я зараз покличу гостя.

(З'являється гриб-Боровик)

Гриб-Боровик: Здрастуйте, діти! Угадайте, хто я? (Відповіді). Розглянули картинку? Яких моїх родичів ви можете назвати? (Відповіді). А як називається людина, що добре розуміється в грибах і вмє їх збирати?

Діти: Грибник.

Гриб-Боровик: Ви знаєте, як правильно збирати гриби? (Відповіді). А на які групи діляться всі гриби?

Діти: Їстівні й неїстівні.

Гриб-Боровик: Уявіть собі: ви знайшли в лісі гриб, але не знаєте, що це за гриб. Що ви будете робити? (Відповіді).

Вихователь: Правильно, краще такий гриб не чіпати. Він може знадобитися кому-небудь із звірів. Давайте пограємо в гру «Грибна галявинка». У ліс можна йти тільки з кошиком – це перше правило. Згодні? Слухайте уважно правило друге. Потрібно зібрати не менш трьох грибів. Їх на галявинці багато, вистачить усім. Збирайте тільки ті гриби, які знаєте, збирали раніше або бачили на картинках. За кожний знайдений і правильно названий їстівний гриб я буду нагороджувати. А ще потрібно про нього скласти розповідь. Хто розповість про всі зібрані гриби, тому я дам червоний кружечок. У кого більше правильних відповідей, у того й більше кружечків. Той і переможе.

Гриб-Боровик і діти грають у гру «Грибна галявинка». Після того, як діти зберуть всі їстівні гриби, вислухує їхні розповіді, нагороджуючи за кожне правильне завдання, підводить підсумки гри.

Гриб-лісовик: Як багато ви зібрали грибів! Що з ними можна зробити? (Відповіді).

Підсумок заняття: Проводиться заключна бесіда. Діти свої кошики з «грибами» забирають додому.

Тема. «Гілка горобини»

Мета. Вчити дітей аплікувати гілку горобини з використанням паперу та природніх матеріалів, закріпити вміння складати кружечки і одержувати півкола та трикутники (листя), викладати форми на тло та наклеювати. Розвивати естетичний смак (почуття кольору, форми, пропорції, ритму),

Виховувати вміння слухати вихователя.

Матеріал: паперові квадратики (15x15) червоного та на другій стороні чорного кольору; серветки червоного кольору, щіточки, клей, підкладенки, серветки, панно з намальованими гілками.

Хід:

Вихователь: - Діти, сьогодні до зимового лісу нас запросила Мудра Сова. Тож давайте підемо.

(діти разом з вихователем підходять до лісової галявини)

Вихователь: - Ось погляньте, як виблискують ліхтарики на ялинці. Що це таке? Напевно свято визначають мешканці лісу, та може це Сова розумна голова знову якусь мудру нам загадку вирішила загадати.

(на зустріч виходить Мудра Сова)

Сова: - Доброго дня малята! Я дуже рада вас бачити.

Вихователь: - Мудра Сова, ми хочемо запитати, що за гомін на галявині?

Сова:- Це прилетіли до нас пернаті друзі. Ось послушайте віршик.

«Снігурі» П.Мостовий

Розстелила знов зима

Скатертину білу.

Пролітали снігурі,

На ялину сіли

Випинають напоказ

Малинові груди,

І виспівують, дзвенять: «Дю -ді , дю-ді , дю-ді».

Червоніють на гілках

Ваблять кожне око
 Замість яблук не зірви
 Ти їх ненароком!

Вихователь:- Діти, ви пригадали цю пташку? Як її називають?Ви хочете більше дізнатися про неї?

(діти сідають на стільчики, вихователь розповідає про снігура, з показом слайдів).

Знайомтесь - це снігур. Снігур отримав свою назву за те, що прилітає він до нас з снігом, та живе всю зиму. Погляньте уважно, та запам'ятайте, який у нього вигляд. Снігур - гарна, спокійна пташка. Верхня частина голівки, крила та хвіст у нього чорного кольору. Грудка, тулуб та щічки червоні. Дзьоб снігура короткий, товстий. Взимку в лісі їсть ягоди горобини, насіння клена, вільха. Сидячі на гілках дерев снігурі схожі на червоні ліхтарики, які прикрашають ліс і роблять його дуже прикрашеним.

Діти, як ви гадаєте, на що схожий снігур?(світлофор, яблучка і. т. д)

Сова: - Малята, я хочу подарувати вам чудову книгу, щоб ви більш дізналися про птахів нашого краю. Я дуже рада з вами ще зустрітись, але мені час повертатися до роботи, треба облітати всі свої володіння.

(діти прощаються)

Вихователь: -В зимовому лісі дуже холодно, навіть птахи поховалися. І не чути співу. Давайте трішки розвеселим їх, та заспіваємо пісню.(пісня «Зимонька Зима»)

Вихователь:- Діти, а які зимують пташки у лісі? Я загадаю загадки а ви відгадаєте.

Відгадайте, діти, хто
 Має носик долото?
 Ним комах з дерев виймає,
 Про здоров'я лісу дбає (дятел)
 У ночі гуляє
 А в день спочиває,

Має круглі очі,
 Бачить серед ночі (сова)
 Сіра шубка із пір'їн,
 На морозі жвавий він.
 Не орел цей стрибунець.
 Хто це, діти? (горобець)
 Жовтогруді щебетушки,
 Мають гарні капелюшки,
 Сірі лапки, білі щічки,
 Називаються (синички)
 Птах оцей червоногрудий.
 Не злякається застуди.
 Як сніги впадуть умить,
 Він із Півночі прилетить (снігур)

Вихователь: - Діти вам сподобалась пташка снігур? Але вони скоро залишать наші ліси, полетять на Північ. Я хочу запропонувати зробити гарну картину «Снігурі на гілках горобини»

(діти сідають за столи)

Снігурів ми виконаємо способом орігамі, ягоди горобини зробимо зім'ятим папером на маленькі кульки. Снігурів та кетяги горобини ми розмістимо на усіх гілках.

Пальчикова гімнастика «Птахи летять»

В небі пташечка літала, (розкриті долоні)

На галявину сідала.

Посиліла, відпочила (притиснути долоні до себе)

Й до гніздечка полетіла (розкрити долоні)

Послідовність:

1.Скласти базову форму «трикутник». Червона сторона повинна бути в середині.

2.Відігнути вліво кут верхнього шару заготовки. Одержаний трикутник повинен виглядати з-за заготовки.

3. Скласти заготовку навпіл червоною стороною в середину.

4.Відігнути в гору нижній кут заготовки. Це крила.

5.Лівий кутик заготовки увігнути в середину. Вийшов дзьоб.

6.Домалювати очі.

Робимо ягоди горобини, приклеюємо ягоди до гілок

Вихователь:- Діти, вам сподобалась працювати разом?Кожний зробив пташку снігура, ми їх з'єднали разом, вийшла гарна картина. Цю картину ми подаруємо Мудрій Сові, хай залишається на згадку про чудових пташок.



Тема. «Лісова красуня»

Програмовий зміст: конкретизувати та узагальнити знання дітей про ялинку та про свято Нового року (де росте; яку форму має дерево; якого кольору дерево в різні пори року, чому; що у ялинки замість листочків; на яке свято ми прикрашаємо ялинку); продовжувати вчити виготовляти ялинку методом об'ємної, «пухнастої» аплікації, вчити поєднувати у роботі кілька видів «пухнастої» аплікації; передавати характерну будову, форму, висоту, забарвлення дерева – ялинки; передавати а аплікації характерні особливості снігового покриву на землі, вчити зображувати сніг на гілках; наклеювати деталі; розвивати товариські стосунки під час роботи, взаємодопомогу, уяву, художній смак, уміння домовлятися з товаришами.

Матеріали до заняття: зразок аплікації, малюнки, фотографії ялинок що ростуть у лісі, прикрашених сніжком та іграшками.

Попередня робота: Приведення спостереження за снігом та ялинками у снігу; вивчення з дітьми віршів та пісеньки про ялинку; проведення I етапу роботи: нарізання серветок; проведення бесіди про сніг, (пригадати його особливості - білий, пухкий тощо; за допомогою чого можна передати сніг на аплікації), наклеювання снігу.

Хід заняття:

I. Вступна частина

Діти сидять за столами.

Вихователь: Незабаром ми будемо святкувати найчарівніше зимове свято. На нього чекають всі – і дорослі, і малеча. Як ви гадаєте, яке це свято? (Новий рік) А ось що є одним із символів цього свята, ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку.

Що за гостя в нас така,

І зелена, і струнка?

Сяє зірка угорі,

На гіллі - скрізь ліхтарі,

І ростуть на ній і шишки,

І цукерки, і горішки. (Ялинка)

Вихователь: Правильно, саме ялинка приходить до дітей на це чарівне свято. А де росте ялинка до того, як потрапити до діток? (В лісі) Вірно, ялинка росте в лісі, дощі її поливають весною, влітку і восени. А зимонька прикрашає її сніжком. Можливо хтось із вас знає віршик про ялинку (діти розповідають вірші)? Ось таку ялинку ми з вами сьогодні і виготовимо.

Діти розглядають зразок аплікації, малюнки, фотографії ялинок що ростуть у лісі, прикрашених сніжком та іграшками.

Вихователь: Ми вже минулого разу зробили основу для наших ялинок та наклеїли сніжок. Тепер ми виготовимо самі ялинки. Як ви вважаєте, якого кольору серветки нам потрібні для роботи? (зелені і білі) Так, зелені для ялинки, а для снігу – білі. Також нам потрібні кольорові серветки для виготовлення прикрас на ялинку. Ми візьмемо червоні і жовті. Та перш ніж почати роботу, давайте з вами пригадаємо, як потрібно складати та наклеювати серветки.

Діти розповідають і показують, як потрібно складати серветку: середину квадрата взяти трьома пальцями: великим, вказівним, середнім – щіпкою лівої руки, правою рукою опустити краї серветки до низу, зібравши їх до купи. Тримавши складену серветку правою рукою за край, верхівку вмочуємо в клей і приклеюємо до основи. Серветки наклеюємо щільними шарами, починаючи з низу.

Вихователь: Дуже добре. Я бачу, що ви пригадали. Тепер домовтеся, хто буде складати серветки, а хто їх наклеювати.

Вихователь: А хто мені скаже, яку геометричну форму нагадує ялинка? (Ялинка схожа на трикутники різної величини: внизу – найбільший трикутник, вгорі – найменший. Отже, внизу вона буде широка, а чи вище ми будемо викладати серветки, вона все вужча буде, і закінчиться верхівкою. А щоб на гілочках ялинки утворився сніжок, ми покладемо білі серветки між зеленими. Тож якщо ви все зрозуміли і запам'ятали, можна братися до роботи. Та перед тим, як почати роботу, давайте з вами трішки відпочинемо.

Встаньте з-за стільчиків, підійдіть до мене і утворіть коло.

Фізкультхвилинка:

Білий сніг, білий сніг

Заміта стежинки (колові рухи руками).

Цілий день, цілий день

Падають сніжинки (нахили тулуба вперед).

Вітерець-жартівник (повороти навколо себе)

Віхолу здіймає,

А мороз-чарівник (підстрибування)

З діточками грає.



Вихователь: Ось ми з вами і відпочили, тепер швиденько займайте свої місця і приступайте до роботи.

II. Основна частина

Діти по черзі наклеюють заготовки на картон, надають їм форму, гілочок ялинки, припорошених снігом, допомагають один одному. Вихователь стежить за ходом роботи дітей, надає індивідуальну допомогу.

Вихователь: Діти хто вже впорався із ялинкою, можете робити для неї прикраси. Для цього беремо серветки жовтого та червоного кольорів. Серветки скручуємо в кульку, вмочуємо її у клей і обережно приклеюємо до гілочок ялинки.

III. Заключна частина.

Після закінчення роботи діти роздивляються свої ялинки, обирають найкращу, пригадують і співають пісеньку про лісову ялиночку.

Тема. «Зимовий ліс»

Мета. Закріпити вміння створювати аплікацію із цілих кружечків та кружечків, складених навпіл, виховувати інтерес до аплікації, закріпити вміння самостійно, створювати аплікацію за задумом, учити складати кружечки у різних напрямках, виховувати самостійність.

Демонстраційний матеріал: альбом з ілюстраціями зимових пейзажів, іграшкова снігова баба, ялинка, м'ячі дзвоник, корекційна дошка, фігури до дидактичної гри «Склади снігову бабу», роздатковий матеріал до дидактичної гри «Знайди на дотик», біла тканина. Зразок, виконаний вихователем.

Матеріали до занять: ватні тампони, кольоровий папір, клей, пензлик, серветки.

Методичні прийоми: відгадування загадок, бесіда – діалог, розглядання ілюстрацій та бесіда з ними, фізхвилинка, продуктивна діяльність, підведення підсумків.

Хід заняття

Вступна частина.

Привітання (діти заходять до групи, стають півколом).

Доброго ранку, доброго дня.

Бажаю усім я здоров'я й добра.

Розташовуйтеся, діти, зручно.

Починаємо заняття дружно.

Сьогодні ми з вами будемо подорожувати до зимового лісу, грати, відгадувати загадки, аплікувати.

Діти, яка зараз пора року? Чому? А який зараз місяць?Що ми вдягаємо коли виходимо на вулицю?

Основна частина

Сюрпризний момент (дзвоник).

Вихователь: - Діти, послухайте цей дзвоник. Він дзвонить для нас і запрошує в чарівний , зимовий ліс. (Діти разом з вихователем підходять до ялинки біля якої намет снігу).

- Що це біле?

- А що можна взимку зробити із снігу? (відповіді дітей).
- А щоб снігова баба не розтанула яка повинна бути погода?
- А коли іде багато снігу, як називається явище в природі? (снігопад).

Ми зараз з вами також зробимо снігопад. Дихальна вправа: «Ми легесенькі сніжинки» (дує вітер, сніжинки летять. Вітер тихесенький. сильніший, ще сильніший, заметіль). Діти разом з вихователем дмуть на сніжок.

Вихователь: Для того, щоб дізнатися хто знаходиться під заметом, що нам потрібно зробити? (відповіді дітей: розтопити сніг, розкидати). Дихальна вправа: «Розтопимо замет» (діти разом з вихователем дихає на долоню тихо, сильніше, сильно).

Вихователь: - Заметіль почала танути (вихователь прибирає білу тканину під якою знаходиться снігова баба з чарівним альбомом).

- Що це, діти? (відповіді дітей). Діти сідають за столи.

Вихователь: Давайте подивимось, що знаходиться в чарівному альбомі.

Зараз ми з вами будемо відгадувати загадки.

Загадки: 1 сторінка. «На дворі горою, а в хаті водою» (сніг).

2 сторінка. «І взимку і влітку одним кольором» (ялинка).

3 сторінка. «Без рук, без голови, а вікна малює» (мороз).

4 сторінка. «Біла морква зимою росте» (бурулька).

5 сторінка. «Я – істота нежива,

Я – істота снігова.

З кульок я складаюсь.

Діток потішаю». (Снігова баба).

6 сторінка. Зображення частини снігової баби по всій сторінки.

Вихователь: Діти які геометричні фігури зображені? Скільки великих кружечків? Скільки малих? Скільки разом? Яким кольором? На що вони схожі? (відповіді дітей). Зараз ми з вами складемо снігову бабу на нашій дошці. Дидактична гра на корекційній дошці: «Склади снігову бабу».

7 сторінка. Ілюстрація на тему: «Діти ліплять снігову бабу».

Вихователь: Яка пора року зображена? Хто зображений на малюнку?

Що зображено на малюнку? Що роблять діти? Дітям весело чи сумно?

Молодці ви всі справились із завданням. А зараз ми з вами згадаємо пісеньку про зиму: «Морозець» (Діти виходять із – за столів і під музичний супровід співають і виконують вправи).

Сіли, діти, всі гарненько.

Спинки держимо рівненько.

Будемо працювати, знання здобувати.

Вихователь: Ось і ми сьогодні з вами будемо аплікувати снігову бабу незвичайну з ватних тампонів. (показ зразка). На столах у вас, діти, лежать ватні тампони. Яким вони кольором? Які вони на дотик? (відповіді дітей).

На столах у вас також лежать зразки тканини. Вони однакові за кольором і формою, але на дотик різні. Вам потрібно знайти таку саму тканину з якою ви будете сьогодні працювати. (відповіді дітей).

Вихователь: А зараз ми з вами розглянемо зразок. Що зображено на зразку. Яким кольором кружечки?. Скільки кружечків?

А зараз я вам покажу, як треба виконувати нашу роботу. (показ вихователя).

Вихователь: Щоб наші пальчики добре працювали зробимо пальчикову вправу: «Сніжок». (вправа з м'ячем).

Раз, два, три, чотири – (рахують пальчики).

Ми сніжок зіпили (ліплять долоньками).

Він кругленький і гладенький

(показують коло і гладять долоньки).

Але зовсім не смачненький (погрожують пальчиком).

Раз – підкинемо (дивляться в гору).

Два – підкинемо.

Три підкинемо.

У зламаємо (тупотять ніжками).

Самостійна робота дітей під музичний супровід.

Заклучна частина

Вихователь: Діти, що ми сьогодні з вами робили на занятті?.

Що принесла снігова баба?.

Що вам сподобалось?

Всі ви молодці. Добре попрацювали. Справились із завданням. І на згадку про наше заняття в нашому чарівному альбомі є подарунки – розмальовки про зиму.(Вихователь роздає розмальовки).

Вихователь: Ось дзвонить наш дзвоник. Він знову гукає нас до другої подорожі. А зараз сядемо на килим біля ялинки і снігової баби. Заплющимо очі. Під музичний супровід. Психогімнастика «Сніжок».

Вихователь: - Падає ніжний, пухнастий сніжок. Ми – сніжинки. Що летять і кружляють у повітрі. Нам легко, радісно, весело. Дує вітерець. Немов грає ніжна загадкова музика. Ми танцюємо. Вдих на повні груди. Нас переповнює радість – видих. Хочеться літати, будити невагомими, радіти життю. Будьте завжди щасливими. Ніжними, добрими.

Тема. Аплікація силуетна симетрична: «Ошатні метелики»

Мета: Навчати дітей вирізувати силует метеликів з паперових квадратів або прямокутників, складених навпіл, і прикрашати за власним бажанням графічними або аплікативними засобами ; показати варіанти форм і декору крилець метеликів ; розвивати почуття форми і ритму. Пробудження в дітей творчої активності, набуття комунікативних навичок, вдосконалення перцепції зору та графо моторики.

Попередня робота. Розглядання ілюстрацій , репродукції , що зображують весняні та літні луки; розглядання зображень комах та інших мешканців лук. Бесіда на природоохоронну тему (чому не можна рвати квіти, знищувати комах); дидактичні ігри з художнім змістом на розвиток сприйняття кольору, форми та композиції (наприклад : «Що буває такого кольору?», «Однакові – різні», «Райдуга»). Підготування композиційної основи «Наші луки».

Матеріали, інструменти, обладнання. Кольоровий папір , паперові квадрати і прямокутники різного розміру , фантики на паперовій основі, ножиці, прості олівці, серветки паперові чи з тканини, клей пензлики для клею, розетки для клею, клейонки. Незавершена панорамна композиція «Наші луки» з розетковими квітами, виконаними на попередньому занятті з аплікації.

Зміст заняття

Вихователь показує дітям аплікативну панораму «Наші луки» з розетковими квітами та композицію « Наші луки».

Вихователь запитує, хто живе і що росте на луках? Узагальнює відповіді дітей (ростуть різні трави та квіти – ромашки , дзвіночки, польові гвоздики, маки , а живуть різні комахи – метелики, жуки, коники, бджоли, мурахи; дрібні тварини – миші, жаби, кроти).

Вихователь пропонує відгадати загадку про одних із жителів галявини :
«Над галявиною квіти яскраві кружляють,

Коли дощ – їх немає, коли сонце- літають». (Метелики)

Вихователь показує зображення красивих метеликів , пропонує помилуватися, читає вірш за А. Фетом і радить доповнити панорамну композицію «Наші луки» - вирізати та приклеїти над квітами гарних метеликів.

Метелик

Ти правий . Обрисом , мигтінням

Я милий всім.

Весь оксамит із жвавим мерехтінням –

Лиш пару крил.

І не питай: і звідки я з'явився ?

Куди лечу?

Тут я на квітку милу опустився,

І лиш дишу .

І чи на довго без зусиль, без цілі

Я прагну жить?

От – от розправлю крила чисті , вмілі

І зникну вмиль.

Вихователь показує зображення кількох метеликів , вирізаних із однотонного паперу так, щоб було видно силует. Запитує , які спільні та відмінні риси в них є.

Діти уявляють метелика і малюють його в повітрі:

- долоні разом,
- великі пальці рук перехрещені,
- решта пальців – переплетені.

Малювати починаємо в ліво, вгору від центру.

Вправу повторюємо 3-4 рази (Лінива вісімка)

Вихователь запитує , як можна вирізати метеликів , а потім показує новий спосіб – вирізування силуетів з паперового прямокутника, складеного навпіл. Спочатку діти виконують вправи на чернетках, а потім створюють красиві образи метеликів із квадратиків кольорового паперу. Наклеюють їх на папір лише серединками , піднімаючи крильця. У ході заняття вихователь показує дітям , як можна прикрасити метелика – домалювати візерунок чи приклеїти аплікативні елементи.

- Складаємо квадратик або прямокутник навпіл , згин – це «тулуб» метеликів;

- уявляємо собі, що метелик сів на квітку і склав свої крильця – малюємо половинку метелика і вирізуємо за контуром ;

- верхні та нижні крильця вирізуємо , а потім з'єднуємо ;

- вирізуємо метелика з фантика або з фактурного паперу;

- робимо крильця з різаного паперу;

- прикрашаємо «плямочками» - шматочками рваного паперу або кружечками (наприклад конфетті)

- прикрашаємо метелика – малюємо фломастерами красивий візерунок .

Взявши свої роботи в руки діти грають в гру «Метелики».

Діти танцюють наче метелики на лузі , під супровід музики (використовуємо рухи перемінні і односторонні).

По закінченню гри силуети метеликів діти переносять на загальну композицію, милуються, потім наклеюють.

Підсумок

- Яка вправа для тебе була найбільш радісною і цікавою?

- Що хотів би розповісти про метеликів ?

- Яку гру ти хотів би повторити на наступній зустрічі?

Після заняття . У самостійній художній діяльності діти завершують оформлення композиції «Ошатні метелики».

Читання вірша.

Літо

Сонечко засяє,

Оживуть луки,

І куди не глянеш,

Світло навкруги.

Подивись – ясніють

Квіточки полів,

В листі золотіє

Сонячний відлив.
 Ліс дримає сонний,
 Листя не дрижить,
 Тільки десь високо
 Жайворон дзвенить.

Тема. «Весна пробуджує серця»

Мета:

Пізнавальний розвиток:

Продовжувати вчити дітей аналізувати вчинки, допомагати дітям усвідомити, що люди бувають різної статі: чоловічі та жіночі(діти – хлопчики та дівчатка; дорослі – чоловіки та жінки), розвивати вміння орієнтуватись у стереотипах жіночої та чоловічої поведінки.

Мовленнєвий розвиток: Поповнювати словниковий запас дієсловами, що характеризуються прикметниками, вправляти у побудові словосполучень та складних речень, розвивати уяву, слухову пам'ять, логічне мислення.

Емоційно-ціннісний розвиток: викликати емоційний відгук на віршовані твори, музичний супровід.

Креативний розвиток: активізувати творчу уяву, фантазію під час прикрашання сухого дерева

Художньо-естетичний: формувати вміння добирати квіти на гілки, розмішуючи їх почергово, закріплювати вміння прикладати та приклеювати (наносити пензликом клей на квітку, притискати її до гілочки);

Соціально-моральний: формувати уявлення дітей про те, що і чоловіки і жінки(хлопчики і дівчатка) мають багато спільного; виховувати любов до матері, засобами музики виховувати повагу одне до одного, дружелюбність.

Вихователь: Добрий ранок, діти любі

Чи усе гаразд в нас в групі?

Ви довкола роззирніться

Одне одному всміхніться

Щоб ніхто не сумував
 З усіма радів і грав
 Бачу, всі у нас сьогодні веселі й доброзичливі, ніхто не плаче, не вередує,
 ні з ким не сперечається. Молодці.

Я хочу розпочати заняття такою загадкою:

Все у зелені довкола
 пасовище, ліс і поле
 Мчать струмочки до ріки
 Ліплять гнізда, ластівки
 І в сороки новина
 Сповідь всіх вона
 Що прийшла до нас...весна
Вих: Молодці.

До нас завітала справжня весна. Як гарно і хороше навкруги, адже весна приходить і приносить разом із собою радість життя. Ось подивіться, діти, що подарувала нам весна: яка гарна чарівна кулька. Весна хоче з нами познайомитись. Передаючи кульку, необхідно назвати своє ім'я і сказати: хто ти – хлопчик чи дівчинка.(дид. гра «Чарівна кулька») Ось і познайомились. Всі люди поділяються на чоловіків і жінок. Дітей називають хлопчик та дівчинка, а дорослі – чоловіки та жінки. Як ви думаєте, чоловіки які?(сильні, мужні, витривалі), а жінки – лагідні, тендітні, ніжні.

Скажіть мені, будь ласка, Весна – хлопчик чи дівчинка?(відповідь) Чим люблять прикрашатись дівчата?(намисто, бантики, браслети та ін..)

Давайте для нашої дівчини-весни створимо гарне намисто. Щоб це зробити – треба з кожною намистинкою сказати чарівне слово про весну. Яка вона?

Дид гра «Намисто для весни»

А чим люблять гратись хлопчики?(відповіді)А танцювати люблять? А дівчата люблять танцювати?

Діти: Так.

Вих. Тож я запрошую хлопчиків запросити дівчат до таночку.

Танок дружби

А щоб наша весна не сумувала, давайте згадаємо віршики про неї.

1. Вже довші дні

Коротші ночі

І на вербиці серед дня

Із бруньки виткнулись листочки

Як із яєчка пташеня

2. Все оживає, все розцвітає

Тепленький вітерець всіх звеселяє

Струмочки веселі скрізь дзюркотять

Радісні гості з вирію летять

3. Тепло і світло розлилося

Весна чарівна в світ летить

Все на землі цвісти взялося

Яка це неповторна мить

Вих. – Діти, дійсно, весна – це неповторна мить, з її приходом все змінюється. Які зміни сталися в природі?

Діти: Зеленеє трава, розквітли квіти, прилетіли птахи, прокинулись комахи, у тварин з'являються дитинчата, дерева стоять уквітчані, мов наречені.

Вих. Вдихніть, будь ласка, в себе повітря, що ви відчуваєте?

Діти: Пахощі квітів

Вих. Так, вірно, це пахнуть весняні квіти, подивіться, скільки їх на нашій галявині. Давайте підійдемо ближче. Обережніше, не наступіть на них. Візьміть собі кожен по квітці. Роздивіться малюнок, який в середині кожної квітки. Подумайте та розкажіть мені, про що вам хоче повідомити квітка

Дид гра «Подивись і назви»

Вих. Молодці, а ось послухайте вірш:

Зламав Івасик гілочку грушеву

І кинув геть коли награвся нею

Веселий він побіг собі додому

Вона лежить на глинищі рудому

І в самоті зітхає гілка тяжко

Вже на ній не сяде більше пташка

Вже вітерець її не захитає

Хитати ще? Уже не запитає

Івась у ліжку спить спокійно й тихо

Невже не знає він, що скоїв лихо?

Вих. Діти, скажіть, чи добре зробив Івась, і чому?

Діти: Не можна ламати дерев. Дерев захищають нас від спеки, дарують нам чисте повітря.

Вих. Так, вірно. А завдяки кому прийшла до нас весна?, принесла своє тепло?

Діти: Завдяки сонечку Давайте згадаємо, якими словами можна звернутись до сонечка? ,

Дид. гра «Надумай і скажи»

Діти: Сонечко любе, золоте, щире, лагідне, веселе та ін.

Вих. Ось погляньте на цей малюнок. Хто зображений на ньому?

Діти: Вітер

Вих. Подивіться, який він?

Діти: сердитий

Вих.. А як ще можна назвати сердитий вітер?

Діти: дощкульний пронизливий, холодний

Вих. Якої шкоди людям завдає сердитий та злий вітер?

Діти: Ламає будинки, дерева, перевертає кораблі, човни в морі

Вих. А тепер подумайте і скажіть мені, хто вам більше подобається і чому?

Діти: Подобається сонце, бо воно добре і лагідне, і нікому не чинить зла

Вих. Давайте згадаємо приказку про добро. Добром і ласкою можна зробити більше ніж гнівом.

Вих. Так і у людей: якщо у людини гарне серце, то вона зробить добро іншим. Ось послухайте гарний вірш « Любіть цей світ»

Усі ми в світ прийшли, щоб жити,

Добро творити на землі

Учіться, діточки, любити

Навчайтесь, поки ви малі

Не нищить квіти, не зривайте

Нехай на них блищить роса

Усе живе оберігайте

Бо ж для людей це все краса

Щоб наше серце добрим стало

Щоб в нім любов палка жила

Щоб завжди серце зберігало

Любов і трішечки тепла

Вих. А ви можете сказати кожен про своє серденько. Яке воно?

Діти:

Добре, чуйне, ласкаве, ніжне, турботливе, велике, гаряче, любляче, золоте, сонячно.

Вих. Молодці, діти, бо кого можна порівняти із сонечком, хто заслуговує на гарні та чуйні слова?

Діти: Мама

Мама – найдорожче слово в світі

Де б не був ти, щоб ти не робив

Та вона твій шлях завжди освітить

Ніжним серцем відданим тобі

В дні сумні, і в дні на щастя щедрі

Мама буде у житті твоїм

Тож живи як мама, щиро й чесно

І як мама лиш добро твори

Вих. Я хочу, щоб на сьогоднішнім занятті оживали деревце, прикрасивши його білими та рожевими квітками, даруючи йому молодість та життя. Звучить

пісня «Мамина вишня в саду»(в аудіо запису), діти обліплюють суху деревинку квітками.

